

S.O.S.

Skriŧter om Samtalegrammatik

Årgang 8, nr. 5

Hvis tur er det så? En undersøgelse af talerudvælgelse og taleret ved overlap ved overgangsrelevante steder i dansk hverdagsinteraktion

Amalie Vonge Jensen & Louise Frederikke Høgh Larsen
Skrifter om Samtalegrammatik 8:5
2021
ISSN 2445-7256

Skrifter om Samtalegrammatik (SoS) er en serie arbejdsrapporter om samtalegrammatik som udgives af forskergruppen *DanTIN* ("Danish talk-in-interaction"). *DanTIN* består af studerende og forskere fra og omkring Lingvistik på Aarhus Universitet. *DanTIN* bestyrer hjemmesiden *samtalegrammatik.dk*. Udgivelserne i *Skrifter om Samtalegrammatik* er arbejdsrapporter, studenteropgaver, rapporter, afhandlinger og andet som beskriver og analyserer samtalegrammatiske fænomener.

Skrifter om Samtalegrammatik er ikke fagfællebedømt, men en redaktionsgruppe under *DanTIN* har vurderet at udgivelserne i SoS fortjener at komme til offentlighedens kendskab. I nogle tilfælde er der tale om ældre eller nyere skrifter, som *DanTIN* har fået lov af forfatterne til at udgive. I andre tilfælde er skrifterne lavet til SoS. *Skrifter om Samtalegrammatik* kan frit deles med angivelse af forfatter, årstal samt tidskriftets navn og nummer.

DanTIN udgiver også fagfællebedømte artikler. Du kan se mere om vores udgivelser, projekter og resultater på samtalegrammatik.dk, og her kan du også se hvordan du kommer i kontakt med os.

Billedet til forsiden (*Kattekyss*) er taget af [Liv Moeslund Ahlgren](#).

Redaktør for dette nummer er Andrea Bruun.

Redaktionel kommentar

I samtaler skiftes deltagere normalt til at tage ture, altså de skiftes til at sige noget. Ved at kigge på utallige timer af samtaledata beskrev Harvey Sacks, Emanuel Schegloff og Gail Jefferson, hvordan samtaler er organiseret efter bestemte principper, eller regler, om turtagning. Disse turtagningsregler omfatter bl.a., at én person taler ad gangen, så man undgår overlappende tale og pauser. Til trods for disse regler opstår der alligevel situationer, hvor deltageres tale overlapper. I disse situationer er det ikke altid givet, hvem der har retten til at tale.

I dette nummer af *Skrifter om Samtalegrammatik* dykker forfatterne, Amalie Vonge Jensen og Louise Frederikke Høgh Larsen, ned i turtagningssystemet. Jensen og Larsen undersøger, hvem der har taleretten ved overlappende tale med udgangspunkt i danske hverdagssamtaler. Helt konkret belyser deres undersøgelse overlap mellem to personer ved overgangsrelevante steder i tre- og firepersonersamtaler.

Gennem dybdegående analyser fremlægger forfatterne et overblik over, hvordan samtaledeltagere håndterer overlappende tale ved overgangsrelevante steder. Overblikket omfatter fem forskellige situationer, som de identificerer i deres datasæt, og ved hver situation forklarer de, hvem taleretten tilkommer. Her kommer forfatterne ind på, at taleretten afhænger af deltagerens orientering mod samtalehandling og aktiviteter. Deres resultater ender med at pege mod, at de nuværende turtagningsregler ikke er dækkende nok ift. taleretten ved overlap ved overgangsrelevante steder og bør udvides. Derfor præsenterer de nye principper, som skal supplere de eksisterende turtagningsregler fremsat af Sacks, Schegloff og Jefferson.

Udover at udfordre og udvide de gældende turtagningsregler, så tager Jensen og Larsen også de første skridt mod at beskrive det danske turtagningssystem. Indtil nu findes der nemlig ingen grundig overordnet beskrivelse af turtagningssystemet på dansk. Skriftet tager udgangspunkt i forfatterens velskrevne og omhyggelige speciale afleveret i forbindelse med deres kandidatuddannelse i Lingvistik ved Aarhus Universitet i 2019.

Denne redaktionelle kommentar er skrevet af Andrea Bruun.

Abstract

In this paper, we examine who has the right to speak in overlapping talk that occurs at transition-relevance places. We present a theoretical description of turn-construction and turn-taking as described by Sacks, Schegloff and Jefferson (1974) as well as overlap and overlap management. In addition, the paper relies on theory on speaker-selection techniques and mobilizing response features. The paper identifies and examines the use of turn-allocation techniques in Danish talk-in-interaction as well as an implicational basis of selecting a next speaker, and, thus, seeks to help define a not yet described dimension of speaker-selection. Furthermore, the paper analyses and explores instances of overlap at transition-relevance places and investigates how participants compete for the floor. The results suggest that the interlocutors' orientation towards specific actions and activities seem to be just as or even more crucial as the turn-taking rules in determining who has the right to speak. It is also shown that overlap management does not generally act as a decisive move. The results are discussed in the light of their implications for the turn-taking rules. In particular, it is argued that the results are considered an addition to the existing turn-taking rules.

Indholdsfortegnelse

Redaktionel kommentar	iii
Abstract.....	iv
Indholdsfortegnelse	v
1 Indledning.....	1
2 Baggrund: Turtagning og overlap	2
2.1 Turkonstruktion.....	2
2.2 Turtildeling.....	3
2.3 Sekvensorganisering	6
2.4 Responsmobilisering	8
2.5 Talerudvælgelse.....	12
2.6 Overlap.....	14
2.6.1 Overlaphåndtering.....	17
3 Metodiske overvejelser	19
3.1 Konversationsanalyse	19
3.2 Indeværende undersøgelse.....	20
3.3 Data.....	22
3.4 Databehandling.....	24
3.5 Begrebsafklaring	24
4 Analyse.....	28
4.1 Talerudvælgelse.....	29
4.1.1 Epistemisk asymmetri, adressering og blikretning med gestik i en deklarativ ytring	29
4.1.2 Epistemisk asymmetri, adressering og blikretning med hovedrysten i en interrogativ ytring	31
4.1.3 Næstetursreparaturinitiering	33
4.1.4 Første-vurdering og blikretning	35
4.1.5 Et implikationelt hierarki for talerudvælgelse	36
4.1.6 Afvigende tilfælde.....	38
4.1.7 Opsummering: Talerudvælgelse	41
4.2 Situation 1.....	42
4.2.1 Anerkendelse af uafsluttet aktivitet: genoptagelse af beskrivelse	42
4.2.2 Anerkendelse af uafsluttet aktivitet: bekræftende respons.....	46

4.2.3	Anerkendelse af uafsluttet aktivitet: anmodning om bekræftelse	51
4.2.4	Opsummering: Situation 1	54
4.3	<i>Situation 2</i>	55
4.3.1	Anerkendelse af responsmobiliserende handling	56
4.3.2	Opsummering: Situation 2	58
4.4	<i>Situation 3</i>	58
4.4.1	Anerkendelse af negativ vurdering af modtagers handlen	59
4.4.2	Opsummering: Situation 3	61
4.5	<i>Situation 4</i>	61
4.5.1	Ingen anerkendelse af afsluttede handlinger	62
4.5.2	Anerkendelse af talerudvælgende handling	65
4.5.3	Vilkårlig anerkendelse: opgraderet bekræftelse	66
4.5.4	Anerkendelse af næstetursreparaturinitiering	69
4.5.5	Opsummering: Situation 4	70
4.6	<i>Situation 5</i>	71
4.6.1	Anerkendelse af respons på forudgående tur	72
4.6.2	Anerkendelse af hævdet taleret	76
4.6.3	Opsummering: Situation 5	79
4.7	<i>Samlet opsummering: Talerudvælgelse og situation 1-5</i>	80
5	Diskussion: Teoretiske implikationer og nytænkning	83
5.1	<i>Resultater fra undersøgelse af talerudvælgelse: responsmobiliserende ressourcers betydning for implementering af talerudvælgelse</i>	<i>83</i>
5.2	<i>Resultater fra undersøgelse af overlap: Hvem har taleretten? ...</i>	<i>86</i>
5.2.1	Kontekst-fri og kontekst-sensitiv	89
5.3	<i>Distribuering af tilfælde af overlap på tværs af de forskellige situationer</i>	<i>90</i>
5.4	<i>Overlaphåndtering og anerkendelsestilgang.....</i>	<i>90</i>
6	Konklusion.....	92
	Referencer	96

Hvis tur er det så? En undersøgelse af talerudvælgelse og taleret ved overlap ved overgangsrelevante steder i dansk hverdagsinteraktion

af AMALIE VONGE JENSEN & LOUISE FREDERIKKE HØGH LARSEN

1 Indledning

Det er et velkendt fænomen, at vi som deltagere i samtale skiftes til at tage ture. Samtaler kan således siges at være organiseret efter et princip om turtagning, hvor én taler ad gangen, så man mindsker pauser og overlappende tale. Pionererne inden for konversationsanalyse (en. *Conversation Analysis*), Sacks, Schegloff & Jefferson (1974), opstiller på baggrund af dette et sæt regler, de såkaldte turtagningsregler. Disse beskriver, hvordan vi som samtaledeltagere navigerer i turtagning, det vil sige, hvordan vi afgør, hvem der skal tale hvornår. Ikke desto mindre hænder det, at vores tale overlapper, og der opstår situationer, hvor det ikke er givet, hvem der har taleretten. Med udgangspunkt i dansk hverdagsinteraktion har vi sat os for at undersøge, hvem taleretten tilkommer ved overlap mellem to personer ved overgangsrelevante steder i tre- og firepersonerssamtale. Forinden undersøger vi talerudvælgelse, så vi kan inddele tilfældene af overlap ud fra dette. Således er det undersøgelsens sigte at besvare følgende opgaveformulering:

Hvordan foregår talerudvælgelse, og hvem har retten til at tale ved overlap ved overgangsrelevante steder i dansk hverdagsinteraktion?

Vi indleder artiklen med en beskrivelse af turtagning og overlap som den teoretiske ramme i kapitel 2. Kapitel 3 indeholder en redegørelse for metodiske overvejelser og fremgangsmåde i undersøgelsen. Heri indgår beskrivelse af data og databehandling samt begrebsafklaring. Vi uddyber også her vores valg af undersøgelsens udformning. Kapitel 4 består af to dele: Først undersøger vi talerudvælgelse og forudsætninger herfor, og dernæst opstiller vi et overblik over taleretten ved overlap ved overgangsrelevante steder. Dette kapitels resultater præsenterer vi i en samlet opsummering, hvilket danner baggrund for kapitel 5, hvor resultaterne diskuteres. I kapitel 5 belyser vi desuden undersøgelsens begrænsninger og metodiske implikationer, og vi giver

forslag til videre undersøgelse. Slutteligt samler vi op på og fremhæver undersøgelsens resultater, når vi besvarer opgaveformuleringen i en konklusion i kapitel 6.

2 Baggrund: Turtagning og overlap

I dette kapitel gives en kort indføring i tidligere forskning inden for turtagning (en. *turn-taking* [Sacks et al. 1974]) i samtale. Først og fremmest belyser vi turkonstruktion og turtildeling som de to komponenter i et sekventielt organiseret turtagningssystem, der danner grundlag for al hverdagsinteraktion (sektion 2.1; 2.2). Vi beskriver efterfølgende sekvensorganisering (sektion 2.3), talerudvælgelse og responsmobilisering (sektion 2.4), og endeligt redegør vi for overlap og overlapshåndtering, hvor sidstnævnte refererer til strategier, som samtaledeltagere typisk implementerer i interaktion for at navigere ud af et overlap og/eller hævde sin taleret (sektion 2.5).

Harvey Sacks, Emanuel A. Schegloff og Gail Jefferson (1974) blev med publikationen *A Simplest Systematics for the Organization of Turn-taking for Conversation* pionerer inden for konversationsanalyse. Sacks et al. (1974) redegør for systematiseringen af de normer, som de observerer, at samtaledeltagere arbejder på at opretholde, det vil sige orienterer sig mod (Steensig 2011: 523). I artiklen præsenterer forfatterne ideen om et simpelt turtagningssystem (en. *turn-taking system*) som den fundamentale ramme for hverdagsinteraktion, hvilket henviser til samtaler, som hverken er styret eller på forhånd struktureret af interne eller eksterne parter. Turtagning refererer til den praksis, at samtaledeltagere skiftes til at tage ture, det vil sige skiftes til at tale (Steensig 2001: 38). Sacks et al. (1974) argumenterer for, at turtagning i hverdagsinteraktion udgøres af to komponenter, henholdsvis en turkonstruktionskomponent (en. *turn-construction component*) og en turtildelingskomponent (en. *turn-allocation component*). Disse beskrives i de følgende to sektioner.

2.1 Turkonstruktion

Turkonstruktion er den lingvistiske komponent i turtagning, og den henviser til, at samtaler består af såkaldte ture (en. *turns*) og til disses interne opbygning og struktur. Ture er ikke fastlagt på forhånd, men derimod noget, der mellem samtaledeltagere konstant forhandles i interaktion. Det er derfor vanskeligt at give en mere nøjagtig definition af en tur, end at det er alt det, en samtaledeltager producerer, fra

denne begynder at tale, til denne holder op (Steensig 2001: 39-41, 44). Hvad der dog ér muligt at sige om ture, er, at de består af én eller flere turkonstruktionsenheder (en. *turn construction units*). Enhederne er mindre syntaktiske og leksikalske strukturer og består af enten enkeltord, syntagmer eller sætninger. Sacks et al. (1974: 702) observerer, at disse turkonstruktionsenheder "allow a projection of the unit-type under way, and what, roughly, it will take for an instance of the unit-type to be completed". Dette gør samtaledeltagere i stand til at forudse mulige færdiggørelsespunkter (en. *possible completion points*), og hvad der er på vej til at ske i en tur, før det sker (Steensig 2011: 509). Turkonstruktionsenheders fremskrivende karakter betegnes med det samtaleanalytiske term projicerbarhed af enhedsafslutning (en. *projection*) (Steensig 2001: 71). Steensig (2011) foreslår følgende beskrivelse af et muligt færdiggørelsespunkt:

A morphosyntactic completion point is a point in a turn where no further talk is morphosyntactically projected. In considering whether such a point has been reached, prosodic and phonetic cues indicating whether a morphological or phrasal unit is complete are considered. Semantic content is taken into consideration to the extent that referents in the utterance should be recoverable in context. Every new item added to a morphosyntactically potentially complete utterance can, retrospectively, change the status of that utterance.

Steensig 2011: 513

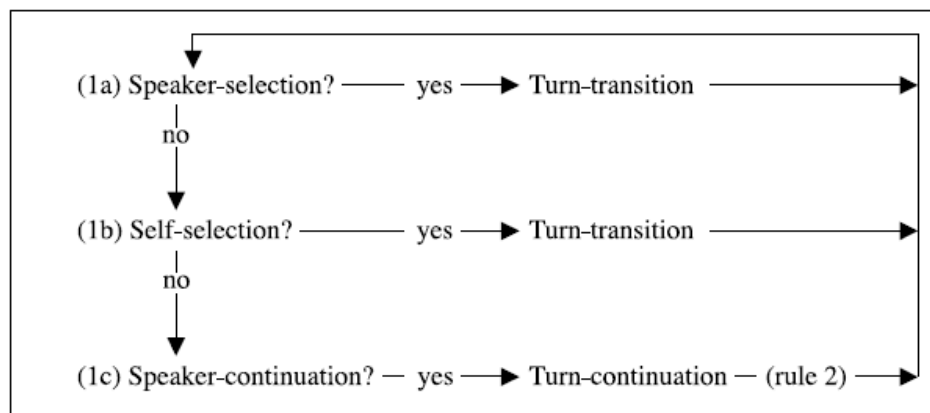
Det vil altså sige, at mulige færdiggørelsespunkter i en tur er steder, hvor turen potentielt er både semantisk, syntaktisk og prosodisk afsluttet. Ved hvert mulige færdiggørelsespunkt er der et såkaldt overgangsrelevant sted (en. *transition-relevance place*), hvor turtildelingskomponenten opererer (Sacks et al. 1974: 701-703, 711).

2.2 Turtildeling

Turtildeling udgør den sociopragmatiske komponent i turtagning og refererer til et regelsæt (herefter turtagningsregler) for social adfærd, som samtaledeltagere orienterer sig mod i turtagning (Steensig 2001: 44). Sacks et al. (1974) beskriver dette regelsæt som et lokalt system styret af deltagere (en. *locally managed, party-administrated*). Det betyder, at blandt andet turlængde og taleret forhandles mellem

samtaledeltagere fra tur til tur. Ubevidst og konstant forholder samtaledeltagere sig til dette regelsæt, og herudfra afgør de altså, hvem der skal tale og hvornår. På grund af netop orienteringen mod disse regler er turtagning organiseret sådan, at kun én samtaledeltager taler ad gangen, og således mindskes pauser, hvor ingen taler, og overlap, hvor mere end én taler (Sacks et al. 1974: 704, 726).

Turtagningsreglerne er visualiseret i et flow-diagram af Steensig (2011) efter den originale model fremsat af Wilson og Zimmerman (1986), illustreret nedenfor.

Model 2.1 Sacks, Schegloff og Jeffersons (1974) turtagningsregler visualiseret i et flow-diagram af Steensig (2011: 507).

Som det fremgår af modellen, indgår fire regler, henholdsvis regel 1a, 1b, 1c samt regel 2. Regel 1a foreskriver, at en igangværende taler kan udføre talerudvælgelse (en. *current speaker selects next*), det vil sige, at taleren kan tildele en bestemt modtager turen. Hvis dette sker, har den udvalgte modtager, som vi fremover vil kalde udvalgt næstetaler (en. *selected next speaker*), både ret og forpligtelse til at tage ordet ved første overgangsrelevante sted, og samtidig må den igangværende taler lade sin tale ophøre.

Hvis ikke den igangværende taler laver en talerudvælgelse af en øvrig samtaledeltager, kan regel 1b træde i kraft. Regel 1b foreskriver, at en samtaledeltager (på nær nu forudgående taler [en. *prior speaker*]) kan vælge sig selv som næstetaler (en. *self-selector*). Ifølge reglen har den deltager, der tager ordet først, ret til turen. Turtagningssystemet foreskriver dog ikke, hvem taleretten tilkommer, hvis flere selvvalgte talere påbegynder deres tur samtidigt (Schegloff 2000: 44). Hvis ingen af de øvrige samtaledeltagere vælger sig selv, træder regel

1c i kraft, ved at forudgående taler fortsætter sin tur. Denne turfortsættelse kan være enten et inkrement (en. *increment* [Schegloff 1996]), hvilket er en forlængelse, der er syntaktisk afhængig af forudgående turkonstruktionsenhed, eller den kan være en ny turkonstruktionsenhed, der er syntaktisk uafhængig af forudgående.

Turtagningsmodellens regel 2 er en rekursiv regel, som foreskriver, at regel 1a–1c gentages ved hvert overgangsrelevante sted. Således har en taler i teorien kun ret til at ytre én enkelt turkonstruktionsenhed, hver gang denne tager ordet. Denne enhed har man så også ret til at færdiggøre, det vil sige bringe til et overgangsrelevant sted (Sacks et al. 1974: 706).

Selv om turtagningsreglerne foreskriver ovennævnte, foreskriver de ikke, at der ikke sker undtagelser. Eksempelvis kan forudgående taler forlænge sin tur efter et overgangsrelevant sted uden at afvente, om en anden tager ordet. "Det som turtagningssystemet [udleder af erfaringer med data] er at hvis talere vil fortsætte, så må de forholde sig til den mulighed at en anden deltager kan starte første gang talen når et muligt afslutningspunkt" (Steensig 2001: 59-60). Reglerne er således ikke noget, samtaledeltagerne konsekvent retter sig efter, men derimod noget, som de viser hinanden, at de orienterer sig mod (Steensig 2001: 56).

I visse interaktionelle kontekster, eksempelvis historiefortælling, suspenderes turtagningsreglerne (Mandelbaum 2013: 493). Karakteristisk for historiefortællinger er, at de består af flere turkonstruktionsenheder. Eftersom en taler ifølge turtagningsreglerne kun har ret til at producere én turkonstruktionsenhed ad gangen, kan en historiefortælling ud fra dette perspektiv give anledning til problemer i interaktionen (Sacks 1995: 222; Sidnell 2010: 174). Imidlertid argumenterer Houtkoop og Mazeland (1985: 597), at man må skelne mellem turkonstruktionsenheder og diskursenheder (en. *discourse units*). Genkald, at turkonstruktionsenheder er relativt mindre syntaktiske og leksikalske strukturer, bestående af enkeltord, syntagmer eller sætninger. Diskursenheder betegnes i modsætning hertil som "larger units of talk on a different level of discourse and [...] conversationalists display sensitivity to such units in their turn-taking behavior" (Houtkoop & Mazeland 1985: 597). Hvis en historiefortælling skal lykkes, må fortælleren nødvendigvis gøre modtagerne opmærksomme på, at en historiefortælling er ved at begynde, og at de mulige færdiggørelsespunkter ikke bør betragtes som overgangsrelevante steder, hvor et turskifte kan

finde sted (Sidnell 2010: 98). For at forelægge en diskursenhed kan taleren benytte sig af forskellige ressourcer som historiefortællingsindledere (en. *story prefaces* [Sacks 1974a; 1974b]), eksempelvis 'Ej, du gætter aldrig, hvad der skete i går'. Om sådanne historiefortællingsindledere forklarer Sidnell (2010: 176), at "[a] preface provides the recipients with clues regarding what the story will consist of and, therefore, what it will take for the story to reach completion". Sagt med andre ord gør de historiefortællingen projicerbar, og ved at bruge disse gør taleren krav på taleretten "as long as the projected story is not yet completed" (Houtkoop & Mazeland 1985: 598). Lytterne kan dog vælge at hindre fortællingen (Mandelbaum 2013: 496). Altså er "historiefortællinger [...] aktiviteter eller handlinger som skal introduceres så de passer ind i den lokale kontekst og forhandles på plads mellem deltagerne for blandt andet at sikre fortælleren plads til sin fortælling" (Steensig 2001: 172-173).

Turtagningsreglerne sættes ligeledes i bero i forbindelse med situationelle bemærkninger (en. *environmental noticings* [Sacks 1995]), hvor en samtaledeltager tager ordet midt i en andens tur for at lave en bemærkning om noget i omgivelserne, fx 'Pas på cyklisten!' eller 'Av, du træder mig over tæerne!'. Sproghandlinger som denne, der regulerer samtaledeltagernes forhold her og nu, har altid forrang (Toegeby 1981: 138).

2.3 Sekvensorganisering

I konversationsanalyse lægger man vægt på, at en tur nødvendigvis må forstås i relation til den handling (en. *action*), den udfører, altså selve hovedformålet med turen. Hertil kommer, at ture er sekventielt organiserede (Schegloff 2007: 9). Der er en tendens til, at ture hører sammen i par, såkaldte nærhedspar (en. *adjacency pairs* [Schegloff & Sacks 1973]), hvilket betyder, at en bestemt type handling, kaldet en første par-del (en. *first pair part*), efterfølges af en bestemt anden type handling, kaldet en anden par-del (en. *second pair part*). Nærhedspar og turene i et nærhedspar har et refleksivt forhold til hinanden og kan således siges at være kontekst-skabte (en. *context-shaped*) og kontekst-skabende (en. *context-renewing*). Det, at ture (og disses handlinger) er kontekst-skabte, betyder, at turen må ses og forstås som respons til den forudgående tur og dennes handling. Når en tur siges at være kontekst-skabende, henvises der til, at en tur skaber rammerne

for det, som den efterfølgende tur skal respondere på. Den sekventielle organisering fremstår på den måde dynamisk (Schegloff 1984; Heritage 1984).

Ifølge Schegloff (1968; 1984) er turene i et nærhedspar organiseret efter konditionel relevans (en. *conditional relevance*). Det betyder, at en bestemt type sekvens-initierende handling (en første par-del) betinger typen af mulig respons (en anden par-del), og at denne respons er relevant og forventet. Således vil det være en bestemt type respons, der er det relevante næste træk. Når en handling gør en anden handling konditionelt relevant, er den første handling altså responskrævende. En første par-del som eksempelvis en invitation kalder på en anden par-del i form af en accept eller et afslag, mens en hilsen kalder på en anden hilsen, og en anmodning om information kalder på en informativ respons. En vigtig del af ideen om konditionel relevans er, at en første par-del og anden par-del bindes sammen i et nærhedspar med en forventning om orientering mod en bestemt normativ handling. Det, at en samtaledeltager eksempelvis stiller et spørgsmål og dermed udfører en anmodende handling, sætter forventninger om, at modtageren udfører en bestemt responderende handling; et svar. Udebliver den konditionelt relevante respons, er dette "noticeably absent" (Levinson 1983: 306). Dog kan modtager forklare fraværet af den relevante respons og dermed stadig udføre en anden par-del.

Der er imidlertid flere forskellige typer handlinger (anden par-dele), der kan passe til og er konditionelt relevante for én og samme første par-del, hvilket umiddelbart kan synes at underminere konceptet om nærhedspar som sekventielt organiserede. Dog vil en bestemt handling ud af de mulige som regel være præfereret. Begrebet præference (en. *preference*) er en interaktionsanalytisk benævnelse for en strukturel tendens i interaktion og skal således ikke sættes i forbindelse med samtaledeltageres personlige holdninger eller præferencer. Der er i stedet tale om en handlingsrelateret præference. En responderende handling, som i modsætning hertil modarbejder eller helt obstruerer den initierende handling, henvises til som dispræfereret (Stivers & Robinson 2006; Pomerantz & Heritage 2013). Modtager en invitation eksempelvis et afslag frem for en accept, betragter man det inden for konversationsanalyse som en dispræfereret og uafsluttet handling, hvilket bedst kan beskrives som en handling, der afviger fra normen

(Schegloff & Sacks 1973; Schegloff 1968). Således kan man sige, at der er en vis rangorden blandt de mulige handlinger (Levinson 2013: 397).

Ikke alle ture indgår i nærhedspar. For eksempel gør det sig gældende for handlinger såsom bemærkninger (en. *noticings* [Sacks 1995]), det at snakke til sig selv (en. *self talk* [Keevallik 2018]) og annonceringer (en. *announcements* [Stivers & Rossano 2010]), at de ikke umiddelbart gør en bestemt anden handling konditionelt relevant. Ikke desto mindre kan disse handlingstyper ifølge Stivers og Rossano (2010: 27) "also set up expectations for response". Det vil altså sige, at disse handlinger i en eller anden grad kalder på respons – dog kun hvis det implementeres gennem et særligt turdesign (Stivers & Rossano 2010: 3). I den følgende sektion uddyber vi Stivers og Rossanos idé om, at en såkaldt responsmobiliserende ressource i turens design (en. *turn design feature*) er nødvendig for responsmobilisering (en. *mobilizing response*), og at handlingers responsrelevans (en. *response relevance*) – det vil sige i hvor høj grad, de kalder på respons – bedst konceptualiseres i et kontinuum. Når vi i næste sektion beskriver responsmobilisering, er det med det formål at skabe baggrunden for en undersøgelse af, hvorvidt en responsmobiliserende ressource er en forudsætning for implementering af talerudvælgelse.

2.4 Responsmobilisering

Schegloff (1968) og andre (Sacks et al. 1974; Schegloff & Sacks 1973) er af den opfattelse, at den sociale handling, som en taler implementerer i sin tur, enten gør eller ikke gør en bestemt anden type handling konditionelt relevant. Dette perspektiv på responsrelevans er, hvad Stivers og Rossano (2010: 4) betegner som 'binært'. Synspunktet hos Stivers og Rossano (2010) selv er et lidt andet: De er af den overbevisning, at relevansen af respons til en bestemt handling ikke kan siges at være et spørgsmål om *enten eller*, altså enten konditionelt relevant eller ej, men i stedet kan forklares ud fra det, at handlinger kan kalde på en respons i forskellig grad. De hævder, at responsrelevans er "best conceptualized as on a cline" (Stivers & Rossano 2010: 4), hvilket altså vil sige, at handlingers responsrelevans ifølge forfatterne bedst defineres på et såkaldt kontinuum fra *lav* til *høj*. Mens man ud fra ideen om konditionel relevans definerer responsrelevans som en del af funktionelle egenskaber i en given handling, påpeger Stivers og Rossano (2010: 4) muligheden for, at "turn design may in fact condition

whether or not response is mobilized at all". Det vil sige, at turens design betinger, i hvor høj grad handlingen kræver respons. Baseret på engelsk og italiensk samtaledata finder de frem til følgende:

We suggest that speakers mobilize response through the combination of multiple resources employed simultaneously: through the social action a speaker produces, the sequential position in which it is delivered, and through turn-design features that increase the recipient's accountability for responding – interrogative lexico-morphosyntax, interrogative prosody, recipient-focused epistemicity, and speaker gaze.

Stivers & Rossano 2010: 4

Mens Schegloff (1968) og andre (Sacks et al. 1974; Schegloff og Sacks 1973) mener, at det er selve den sekvens-initierende handling, der mobiliserer en respons, mener Stivers og Rossano (2010), at en kombination af handlingen, dens sekventielle position og turens design mobiliserer en respons. Med turens design menes, at samtaledeltagere kan benytte sig af interrogativ syntaks (en. *interrogative lexico-morphosyntax*), interrogativ intonation (en. *interrogative intonation*), modtager-fokuseret epistemisk asymmetri (en. *recipient-focused epistemic asymmetry*) samt modtagerrettet blik (en. *recipient directed speaker gaze*). Disse ressourcer beskriver vi i det følgende.

Den første responsmobiliserende ressource er interrogativ syntaks, som på dansk inkluderer *hv*-interrogativer (*hv*-spørgsmål) og polære interrogativer (helhedsspørgsmål). *Hv*-interrogativer dannes ved hjælp af interrogative pronominer og adverbier, de såkaldte *hv*-ord, og det finitte verbum kommer før subjektet. *Hv*-interrogativer former handlinger, der anmoder om information, som eksempelvis 'Hvad er klokken?', men anvendes også til for eksempel at udtrykke synspunkter i retoriske spørgsmål, som eksempelvis 'Hvorfor skal det altid regne om sommeren?'. I polære interrogativer står det finitte verbum også før subjektet, og handlinger designet som polære interrogativer kalder på en *ja/nej*-respons, som fx 'Gik du hjem?' (Christensen & Christensen 2012: 93, 223-224).

En anden responsmobiliserende ressource, som Stivers og Rossano nævner, er interrogativ intonation, der beskrives som opadgående intonation på engelsk og italiensk. Denne intonation signalerer på disse sprog, at en respons udbedes. Stivers og Rossano (2010: 29) hævder,

at interrogativ intonation findes i alle sprog, men på dansk er det dog endnu ikke undersøgt, om intonation kan være interrogativ.

En tredje responsmobiliserende ressource er en talers positionering af sig selv og de øvrige samtaledeltagere i et epistemisk asymmetrisk forhold. I konversationsanalyse er epistemik en betegnelse for, hvordan samtaledeltagere forholder sig til den viden, de selv og deres samtalepartnere har samt har ret og pligt til at have. Samtaledeltagere kan have symmetrisk eller asymmetrisk viden om et givent samtaleemne. Asymmetrisk viden blandt samtaledeltagere ser vi eksempelvis i de såkaldte B-event statements, hvor en taler udtaler sig om noget, som en modtager har større viden om (Labov & Fanshel 1977: 100). Til at beskrive dette asymmetriske forhold mellem samtaledeltagere introducerer Heritage (2012a; 2012b) betegnelserne [K(nowledge)+] og [K(nowledge)-], som står for henholdsvis mere og mindre vidende. Afsender (A) har i B-event statements status som [K-], og modtager (B) som [K+]. På trods af dets deklarative form opfattes et B-event statement som en anmodning om bekræftelse til den eller de samtaledeltagere med status [K+] snarere end som overlevering af information, hvilket deklarativ syntaks ellers almindeligvis forbindes med. Epistemisk status er således vigtigere end syntaks og desuden også intonation, når det gælder for samtaledeltagere at finde ud af, om en tur er et spørgsmål eller en fremsættende ytring, som overbringer information (Heritage 2012a: 8-12, 24). Ifølge Heritage (2012a; 2012b) er taleren med højest epistemisk status forpligtet til at respondere. Epistemisk asymmetri kommer ikke kun til udtryk i B-event statements, men også i eksempelvis anmodninger i interrogativ form.

Heritage (2012a; 2012b) præsenterer epistemisk graduering (en *epistemisk gradient*), hvor en taler positionerer sig med lavere epistemisk status ved udførelsen af anmodninger med interrogativ syntaks, end denne gør ved B-event statements. Sagt med andre ord giver afsenderen i B-event statements udtryk for at have mere viden om det givne emne, end denne gør i et spørgsmål med interrogativ syntaks. Afsenderen med status som [K-] kan altså angive forskellige nuancer af at være 'mindre vidende'.

Den sidste responsmobiliserende ressource er modtagerrettet blik. Hvis en taler retter sit blik mod en eller flere modtagere i slutningen af sin tur, signalerer denne afkald på turen og øger modtagerens ansvar for at respondere.

Stivers og Rossano (2010) hævder, at jo flere af ovennævnte ressourcer, der implementeres i turen, desto mere øges modtagers ansvar for og tilbøjelighed til at respondere. Forfatterne påpeger dog, at responsmobiliseringsressourcerne virker i forskellig grad i forskellige handlinger grundet "modtageligheden" for ressourcerne i designet, hvorfor der skelnes mellem *høj* og *lav* (iboende) responsrelevans. I en handling med lav responsrelevans (en. *actions low in response relevance*) såsom vurderinger, bemærkninger og annonceringer, øges modtagerens ansvar for at respondere i højere grad end i en handling med høj responsrelevans (en. *actions high in response relevance*), såsom hilsner, forslag og anmodninger om information. Som det fremgår af nedenstående model 2.2, stiger responsrelevansen for en handling med i forvejen enten lav eller høj responsrelevans (*y-aksen*) i takt med antallet af integrerede responsmobiliserende ressourcer (*x-aksen*):

Model 2.2 Stivers & Rossanos (2010: 28) model for responsrelevans og responsmobilisering.

Modellen viser, at en handling som eksempelvis en vurdering, der i sit udgangspunkt har lav responsrelevans, kan responsmobilisere i meget høj grad ved integrering af flest mulige responsmobiliserende ressourcer. Denne slags handlinger kræver ifølge Stivers og Rossano (2010) altså ikke en respons i sig selv, men de har implikationen i sig, og det kan forstærkes ved integreringen af responsmobiliserende ressourcer. Modsat forholder det sig for handlinger med høj responsrelevans: Det er begrænset, hvor stor en stigning en handling med høj responsrelevans kan opnå med responsmobilisering. Stivers og Rossano finder i deres undersøgelse ud af, at selv høj-responsrelevante

handlinger *ikke* modtager respons, hvis ikke mindst én responsmobiliseringsressource er til stede. På baggrund af dette udleder de, at det ikke er handlingen alene, men derimod handlingen i kombination med turdesignet, der mobiliserer en respons.

Studiet af Stivers og Rossano (2010) har været genstand for nogen kritik. Først og fremmest tager Schegloff (2010) til genmæle og påpeger, at responsrelevans ikke kan gradueres, og at samtaledeltagerne ikke bemærker, hvor mange responsmobiliserende ressourcer en handling designes med og dermed ikke herudfra afgør, hvor responsmobiliserende en handling er. Schegloff fastholder derimod, at samtaledeltagere kun bemærker, om en handling er konditionelt relevant eller ej.

Et andet kritikpunkt, fremsat af Couper-Kuhlen (2010), er følgende antagelse:

Although we expect that speakers of different languages rely to different degrees on response-mobilizing resources, we nonetheless expect that across languages, ethnicities, and cultures people rely on the same resources – gaze, lexico-morphosyntax, prosody, and epistemic asymmetry – to mobilize response.

Stivers & Rossano 2010: 29

Couper-Kuhlen (2010) udfordrer, at responsmobiliserende ressourcer er universelt gældende. Eftersom eksempelvis interrogativ intonation er et endnu uudforsket område i flere sprog, er det ikke muligt at fastslå, at alle sprog har en såkaldt spørgende intonation, der mobiliserer en respons. Couper-Kuhlen mener desuden, at epistemisk asymmetri ikke bør sidestilles med prosodi, syntaks og blikretning, eftersom det afhænger af den givne sociale kontekst og dermed ikke kan kontrolleres af taleren.

2.5 Talerudvælgelse

I følgende sektion beskriver vi, hvad der ifølge Sacks et al. (1974) gør en handling talerudvælgende.

Når en taler i samtaler med kun to deltagere udfører en første par-del, der gør en bestemt anden handling konditionel relevant, er det givet, hvem der skal udføre anden par-delen. Dette som en naturlig følge af, at der kun er én modtager. Modsat er det i samtaler med tre eller flere deltagere ikke altid indlysende, hvem der skal tage ordet

efter den initierende handling. En første par-del er nemlig ikke talerudvælgende i sig selv, da det er muligt at udføre en responskrævende første par-del *uden* at udpege den specifikke samtaledeltager, som skal udføre den relevante anden par-del. Ifølge Sacks et al. (1974: 717) spiller en første par-del ikke desto mindre en væsentlig rolle i forbindelse med talerudvælgelse, da den kan siges at udgøre grundlaget for, at talerudvælgelse kan finde sted: Uden en responskrævende første par-del kan man ikke kræve et svar. Sacks et al. (1974) nævner ikke noget om, at en responsmobiliserende ressource er nødvendig. For at gøre en responskrævende første par-del talerudvælgende argumenterer forfatterne, at der må tilføjes en talerudvælgelsesteknik, som specifikt udpeger én bestemt modtager. På baggrund af engelsksproget data beskriver Sacks et al. (1974: 716-718) blandt andet følgende talerudvælgelsesteknikker:

Den mest effektive måde, hvorpå man kan udvælge en specifik modtager, er at nævne denne ved navn eller titel, da der således ikke hersker tvivl om, hvem der er talerudvalgt.

Derudover nævner Sacks et al. (1974), at blikretning kan fungere talerudvælgende. Når en samtaledeltager under sin tur retter sit blik mod sine medinteraktører og henvender sig til dem begge ved at se skiftevis på de to (eller flere) medinteraktører, er ingen af dem udvalgt. Som en samtaledeltager nærmer sig slutningen af sin tur, beskriver Auer (2017: 19), at "participants interpret last speaker's gaze as an offer or proposal, and sometimes even as an appeal to take the turn". Den (lyttende, modtagende) samtaledeltager, som igangværende talers blik påhviler sidst i en tur, kan altså opfatte blikket som en invitation og sommetider en opfordring til at tage turen. I det tilfælde er der tale om, at en bestemt modtager er udvalgt som næstetaler. Der er imidlertid også en opfattelse af det modsatte; selv om blikretning sagtens kan signalere, at en tur har nået sin ende, så kan sådanne signaler ikke udgøre det essentielle organisatoriske grundlag for turtagning i samtale, mener fx Levinson (1983: 302).

En tredje talerudvælgelsesteknik ses ifølge Sacks et al. (1974: 717) i form af initiering af reparatur, som blandt andet henviser til brugen af *hvem*, *hvad*, *hvor* eller gentagelse af dele af den forudgående tur. Initierer man en reparatur, vil det være just forudgående taler, der er udvalgt til at skulle reparere.

En fjerde talerudvælgelsesteknik er anvendelsen af et påhæng (en. *tag*) såsom *ik*. Påhæng fungerer som genafsluttere (en. *re-completers*)

i situationer, hvor en taler med sin tur har udvalgt en bestemt næstetaler, men hvor responsen herfra udebliver. Således kan man eftersøge en respons og give mere eksplicit udtryk for, at en respons var ønsket (Jensen et al. 2019: 23-25). Forudgående taler kan nu eftersøge responsen til forudgående tur ved at udvide denne med et påhæng, der (gen)udvælger en næstetaler, som således er forpligtet til at respondere. Ligeledes kan en taler, der forinden har ytret en ikke-talerudvælgende ytring, og hvor ingen selvvalgte talere tager ordet og responderer, anvende påhængen for nu eksplicit at søge en respons. Nyere forskning (Jensen et al. 2019) viser dog, at påhæng i visse kontekster ikke er responselicerende og som følge heraf ikke kan være talerudvælgende. Dette for eksempel i historiefortællinger, hvor en taler efter påhængen ikke giver modtagere plads til at respondere.

2.6 Overlap

I den følgende sektion beskriver vi tidligere forskning inden for overlap og overlapshåndtering (en. *overlap management* [Schegloff 2000]).

Som nævnt er en grundlæggende og karakteristisk egenskab for hverdagsinteraktion, at kun én samtaledeltager taler ad gangen. Turtagning er nemlig organiseret således, at tilfælde af overlappende tale, hvor to eller flere taler på samme tid, holdes på et minimum. Ikke desto mindre sker det, at to eller flere samtaledeltagere overlapper. Man kan forledes til at tro, at dette er et resultat af samtaledeltagerenes manglende orientering mod hinandens ture og manglende opmærksomhed i interaktionen, men ifølge blandt andre Jefferson (1984a) forholder det sig akkurat modsat. Forekomst af overlappende tale gør ikke turtagningsmodellen ugyldig. Tværtimod. Også i overlap kommer det nemlig til udtryk, at samtaledeltagerne orienterer sig mod overgangsrelevante steder og turtagningsreglerne. Hvordan, det kommer til udtryk, afhænger af, hvilken type overlap der er tale om.

Jefferson (1984a; 1986) argumenterer for, at overlap overordnet kan inddeles i tre forskellige typer alt efter deres begyndelsestidspunkt: overgangsoverlap (en. *transitional overlap*), genkendelsesoverlap (en. *recognitionnal overlap*) og progressionsoverlap (en. *progressional overlap*). Den type overlap, vi i denne undersøgelse er interesserede i, er overgangsoverlap, hvad vi også omtaler som overlap ved overgangsrelevante steder. Denne type overlap opstår, som navnet antyder, ved overgangsrelevante steder som et produkt af, at det er

på disse steder, at turtildelingskomponenten opererer (jf. Sacks et al. 1974: 703). Overlap ved overgangsrelevante steder kan inddeles i yderligere fire forskellige underkategorier alt efter det mere præcise begyndelsestidspunkt: 1) umarkeret næste-position (en. *unmarked-next-position*), hvor de overlappende parter tager ordet efter en meget kort pause (en. *a beat of silence*) efter forudgående turs overgangsrelevante sted; 2) tæt sammenbundet begyndelsestidspunkt (en. *latched onset*), hvor begge parter starter umiddelbart efter den forudgående turs overgangsrelevante sted; 3) terminalt begyndelsestidspunkt (en. *terminal onset*), hvor en samtalepart begynder sin ytring ved sidste lydsegment før et overgangsrelevant sted i forudgående talers ytring; 4) i et forsinkelsesspænd (en. *latency*), hvor en samtalepart tager ordet lettere forsinket i forhold til en anden talers talestart. I forhold til forsinkelsesspænd argumenterer Jefferson (1986), at en potentiel taler tilrettelægger sin talestart i forhold til afslutningen af den igangværende talers tur og ikke orienterer sig mod det, der sker mellem afslutningen og talestarten. Dette rum, eller spænd, mellem afslutningen og talestarten er forsinkelsesspændet. Hvor længe, et forsinkelsesspænd strækker sig, er endnu ikke klart defineret, men det kan dog siges at ophøre, "når der er gået så lang tid efter en begyndelse, at alle er klar over at en ny turkonstruktionsenhed er påbegyndt" (Steensig 2001: 238-239). Når vi i indeværende undersøgelse anvender begrebet forsinkelsesspænd, beregner vi varigheden til to stavelser forud for overlappet, hvilket betyder, at en samtaledeltager kan tage ordet på senest tredje stavelse, før det ikke længere tæller som et overgangsoverlap.

Hvor man i overgangsoverlap kan se, at modtageren, det vil sige næste taler, har orienteret sig mod en syntaktisk fuldstændighed i forudgående tur, kommer det i genkendelsesoverlap til udtryk, at modtager orienterer sig mod tilstrækkelighed. Genkendelsesoverlap opstår nemlig, når en modtager grundet projicerbarhed har hørt tilstrækkeligt af en tur til meget præcist at kunne udlede, hvordan den ender, og derfor tager ordet, samtidig med at forudgående taler færdiggør sin ytring. Her orienterer modtageren sig ikke mod fuldstændighed, men snarere mod tilstrækkelighed. Det betyder, at en modtager legitimt kan foretage talerskifte, førend forudgående talers tur når et overgangsrelevant sted.

I den sidste type overlap, progressionsoverlap, tager modtageren, altså den næste taler, ordet som følge af, at denne orienterer sig mod

et problem i ytringens progression. Denne type overlap opstår eksempelvis, hvis en taler ytrer tøvemarkører (en. *silence fillers*) såsom *øh(m)* eller *hm* eller holder pause midt i en ytring. En modtager vil som regel anse det for legalt at tage ordet i sådanne situationer. Hvis forudgående taler genoptager sin tur, samtidig med at en anden samtaledeltager udvælger sig selv, vil det resultere i overlap. Også hvis en talers talestrøm ikke er flydende, men derimod stammende, er der en tendens til, at en anden samtaledeltager tager ordet. I langt de fleste af disse tilfælde vil igangværende taler fortsætte sin tur, så de overlapper (Jefferson 1984a; 1986).

På baggrund af ovenstående hævder Jefferson (1984a; 1986) altså, at overlap er et produkt af turtagningsreglerne forstået på den måde, at samtaledeltagerne i overlap kan ses at orientere sig mod praksis for turtagning beskrevet af Sacks et al. (1974). Kurtic et al. (2013) påpeger dog, at flere studier sætter overlap i forbindelse med konkurrence: Overlap beskrives som et miljø, hvor tur-konkurrence kan finde sted, det vil sige, at nogle overlap er konkurrerende, mens andre ikke er. Konkurrerende simultan tale sættes ofte i forbindelse med afbrydelser, og disse to fænomener, overlap og afbrydelser, forveksles ofte i daglig tale. Inden for forskning er der ikke konsensus om den præcise skelnen mellem disse to fænomener. Schegloff påpeger:

Although usage of the terms 'overlap' and 'interruption' has varied, it is simplest to use 'overlap' to refer generically to any case of more than one party speaking at a time; 'interruption' is then reserved (roughly) for starts by a second speaker while another is speaking and is not near possible completion.

Schegloff 1987: 85, note 5

Han bruger således begrebet 'overlap' som en samlet betegnelse for al simultan tale, og definerer 'afbrydelser' som tale, der opstår langt fra et overgangsrelevant sted. Afbrydelser er som regel konkurrerende og behandles af deltagerne som en illegitim indgriben i en andens tur, eftersom en taler som nævnt har ret til at bringe sin tur til et overgangsrelevant sted (Sacks et al. 1974: 706). Det vil altså sige, at hvis en samtaledeltager tager ordet, før igangværende talers tur har nået et overgangsrelevant sted, vil det højst sandsynligt resultere i kortere eller længere overlappende tale. En talers igangsættelse af en tur midt i en andens tur kan betragtes som krænkelse af den første

talers ret til at færdiggøre sin tur, og anden talers tur er dermed et brud på turtagningsreglerne (Tannen 1994: 57). En afbrydelse kan altså betragtes som et normativt begreb. I dette perspektiv kan afbrydelser ikke afgøres ud fra deres begyndelsespunkt (det vil sige, om det opstår langt fra et overgangsrelevant sted eller ej). Ture, som begynder langt fra et overgangsrelevant sted i en andens tur, og som varer i længere tid, kan blive behandlet som en afbrydelse. Omvendt kan en tur også betragtes afbrydende, selv om en taler kun når at ytre en enkelt stavelse som eksempelvis *hø*.

Sacks et al. (1974: 706) fremsætter en mere konkret definition af overlap som simultan tale, der opstår ved overgangsrelevante steder. Det er denne tekniske skelnen mellem overlap og afbrydelser, som vi i vores undersøgelse går ud fra.

2.6.1 Overlaphåndtering

Schegloff (2000) fremsætter ideen om et overlaphåndteringsredskab (en. *overlap resolution device*), hvis formål er at beskrive, hvem taleretten tilkommer ved overlap. Ifølge Schegloff (2000) varer størstedelen af alle overlap som regel kun ganske kort tid, da en af samtaledeltagerne vil droppe ud af overlappet, når denne er klar over, at et overlap udspiller sig. Når en overlappende part dropper ud, vil taleretten ifølge Schegloff (2000) tilfalde den fortsættende samtaledeltager, og overlappet kan siges at være løst. Schegloff (2000: 19, 23) påviser, at størstedelen af alle overlap er løst inden tre 'slag' (en. *beats*), her forstået som stavelser. Sådanne korte overlap definerer han som uproblematisk eller ikke-konkurrerende i forhold til turtagning; når en overlappende part dropper ud, genoprettes det, som turtagningsreglerne foreskriver, at kun én taler ad gangen (Schegloff 1968: 1076; Schegloff 2000). Når en taler dropper ud, og et overlap løses, vil den tilbageværende taler som regel gentage den overlappede del af sin tur. Tale i overlap er nemlig i potentiel fare for at gå tabt i interaktion, da indholdet kan overhøres, og ved at gentage sin turbegyndelse (en. *recycle turn-beginning* [Schegloff 1987]) fri af overlap kan samtaledeltageren rette op på "whatever impairment [the turn beginning] suffered" (Schegloff 2000: 34).

Hvis ikke den ene af to overlappende parter hurtigt dropper ud, kan overlappet (som regel) betegnes som konkurrerende, og det er ved sådanne konkurrerende overlap, at overlaphåndteringsredskabet opererer. Dette redskab kan ifølge Schegloff (2000) betragtes som en

tredje hidtil ubeskrevet komponent i turtagning. Sacks et al. (1974) tager i deres undersøgelse om turtagning nemlig ikke højde for, hvordan man eksempelvis afgør, hvem der har retten til at tale, når to talere vælger sig selv på samme tid. Overlaphåndteringsredskabet er formuleret som et organiseret sæt af praksisser for løsning af konkurrerende overlap og fremsætter, at løsningen foregår mellem de to overlappende parter alene. Overlaphåndteringsredskabet består af tre dele, og Schegloff (2000: 11) betegner disse som "(a) a set of resources of turn production; (b) a set of places at which those resources get deployed; (c) and an interactional 'logic' by which those resources, in those places, constitute 'moves' of a describable sort in a competitive sequential topography". De såkaldte ressourcer inkluderer forhøjet volumen, som kan overdøve den anden overlappende part, forlængede vokallyde, som kan absorbere den anden overlappende parts tale, genstart af tale, som har karakter af hjulspind og sætter fokus på turen, samt langsommere og hurtigere tale (Schegloff 2000: 12). Disse ressourcer omtaler vi fremover som *hævdelsesstrategier*.

En vigtig pointe hos Schegloff (2000) og flere (fx Duncan & Niederehe 1974) er, at man ved at anvende hævdelsesstrategier signalerer, at man gør krav på turen. Den, der gør størst krav på taleretten ved at opgradere sin tur i overlappet, vil på sigt tale frit af overlap og vil således 'vinde' turen, det vil sige taleretten.

Schegloffs resultater understøttes og suppleres af mange andre studier, der undersøger, hvad der karakteriserer konkurrerende overlap. Eksempelvis viser et studie af French og Local (1983), at en kombination af høj pitch (tonehøjde) og øget volumen indikerer, at en overlappende tur er konkurrerende, og at en samtaledeltager gennem disse faktorer signalerer, at denne hævder sin taleret. De finder desuden ud af, at overlappende tale, som "mangler" kombinationen af ovenstående prosodiske faktorer, ikke opfattes som konkurrerende af den igangværende taler. Andre, eksempelvis Jefferson (2004a), argumenterer, at et overlap bliver konkurrerende, alene ved at en samtaledeltager fortsætter sin tale på trods af at være opmærksom på, at et overlap er i gang. Lerner (1989) definerer endnu en strategi til at 'vinde' et overlap. Denne er anvendelsen af forsinket færdiggørelse (en. *delayed completion* [Lerner 1989]). Strategien består i, at en overlappende part dropper ud af overlappet for herefter ved hjælp af projicerbarhed at genoptage sin tur, når en anden overlappende parts tur

har nået et overgangsrelevant sted (sometider dog tidligere). Genoptagelsen er formet, så den syntaktisk fortsætter fra, hvor man stoppede med at tale. Ved at genoptage sin tur her hævder samtaledeltageren retten til at tale. Hvis den anden samtaledeltagers overlappede tur er responskrævende, kan en forsinket færdiggørelse tilmed forhindre øvrige samtaledeltagere i at respondere på denne og dermed annullere en relevant næste handling (Lerner 1989). Det gælder generelt og ikke kun ved forsinkede færdiggørelser, at en fortsættelse af tale efter overlap vil associeres med konkurrence om taleretten, eftersom den anden overlappende parts tur på denne måde "drukner" (Schegloff 2000: 13).

3 Metodiske overvejelser

I dette kapitel beskriver vi, hvilke metoder vi har anvendt i undersøgelsen, herunder refleksioner i forhold til fremgangsmåde samt undersøgelsens sigte. Endvidere redegør vi for datamaterialet samt afgrænsning og behandling heraf. Vi afklarer desuden begreber anvendt i analysen og diskussionen, og vi illustrerer begrebernes betydning med eksempler.

3.1 *Konversationsanalyse*

Analyserne i dette studie bygger på konversationsanalytisk metode. Inden for konversationsanalyse søger man at klarlægge sociale og kommunikative regelmæssigheder (Steensig 2015: 321), og man arbejder ud fra den antagelse, at intet er overladt til tilfældighederne, men at der derimod er "order at all points" (Jefferson 1984b: 197). I konversationsanalyse tager man udgangspunkt i "deltagernes opfattelser af, hvad der sker i en interaktion. En vigtig metodologisk indsigt i den forbindelse er at deltagerne hele tiden viser hinanden deres metoder og deres tolkning af hvad der foregår, og på grund af dette har også analytikeren adgang til dette" (Steensig 2001: 39). Man har altså en induktiv tilgang, hvor man tager udgangspunkt i observationer af samtaledeltagerne og disses interaktionelle handlinger og adfærd, og man betragter, hvad samtaledeltagernes forståelse og opfattelse af den aktuelle situation *kan* være (Steensig 2001: 27; 2015: 321). I denne forbindelse er et vigtigt metodologisk princip *next-turn proof procedure*. Begrebet henviser til, at man nødvendigvis må se på den – for igangværende – efterfølgende tur, eftersom "speakers display in their sequentially 'next' turns an understanding of what the 'prior' turn was

about” (Hutchby & Wooffitt 2008: 13). Det betyder, at man for at forstå en aktuel tur og hvilken handling, den udfører, må analysere ikke alene denne tur, men også efterfølgende tur(e). På den måde forholder man sig til det, man kan observere i hele den pågældende sekvens og altså ikke udelukkende til den tur, hvor fænomenet, man undersøger, forekommer. Det observerbare refererer til tale såvel som paralingvistiske signaler såsom ansigtsmimik, blikretning og gestik.

3.2 *Indeværende undersøgelse*

Det er karakteristisk for samtale, at det ikke altid er helt tydeligt, hvem der er lytter, og hvem der er taler. Særligt i situationer, hvor samtaledelegeres tale overlapper, kan de udvise en ikke entydig opfattelse af, hvem der har retten til at tale. Vi er interesserede i at undersøge, hvem der har taleretten ved overlap ved overgangsrelevante steder. Ifølge Steensig (2001: 42) er det ”deltagernes behandling af egne og andres bidrag under og efter overlappet der afgør hvem der på et givet tidspunkt er taler(e) og modtager(e)”. Ved at undersøge, hvordan de overlappende parter såvel som de øvrige samtaledelegerere behandler overlappet, kan vi altså få indblik i, hvem af de overlappende parter der har retten til at tale.

Særligt for denne undersøgelse er, at vi anvender begrebet *anerkendelse* til at forklare, hvem af de overlappende parter taleretten tilkommer: Taleretten tilkommer den overlappende samtalepart, hvis tur anerkendes af den anden overlappende part og/eller af en eller flere af de øvrige samtaledelegerere (se sektion 3.5 for begrebsafklaring af ’anerkendelse’). Ovenstående betyder, at vi anvender princippet om *next-turn proof procedure*. Vi arbejder altså ikke ud fra ideen om, at taleretten tilkommer den overlappende part, der anvender flest hævdestrategier eller taler fri af overlap, som fx fremsat af Schegloff (2000) og Duncan og Niederehe (1974). Det skyldes blandt andet, at vi tidligt i vores undersøgelse fandt tilfælde af overlap, hvor taleretten ikke synes at tilkomme den, der anvender flest hævdestrategier og/eller taler fri af overlap (se sektion 5.4 for en diskussion af vores tilgang).

Før vi undersøger overlap ved overgangsrelevante steder, identificerer og beskriver vi, hvordan talerudvælgelse foregår i dansk hverdagsinteraktion, og i den forbindelse præsenterer vi, hvilke tilsyneladende forudsætninger for talerudvælgelse der viser sig i datamaterialet. Hensigten med først at undersøge talerudvælgelse er at kunne

klarlægge, hvilke turtagningsmæssige roller de respektive samtale-deltagere har under overlappet. Med 'turtagningsmæssige roller' re-fereres der til de af Sacks et al. (1974) fremsatte roller som udvalgt næstetaler, forudgående taler, der forlænger sin tur og selvvalgt ta-ler, der tager ordet på egen opfordring. Når vi har kendskab til de over-lappende parteres respektive roller, har vi mulighed for vurdere, om turtagningsreglerne praktiseres ved overgangsoverlap, og om disse regler har betydning for, hvem taleretten tilkommer, eller om taleret-ten i stedet afhænger af lokale forhold såsom samtaledeltagernes ori-entering mod aktuelle aktiviteter og handlinger eller overlaphåndte-ring. Vores undersøgelse beskæftiger sig altså i høj grad også med, hvad der sker forud for overlap; om der sker talerudvælgelse eller ej. Hidtil har talerudvælgelse og teknikker til at udføre dette i dansk hver-dagsinteraktion ikke været genstand for forskning, og det er derfor nødvendigt, at vi først undersøger det.

På baggrund af resultaterne fra analysen af talerudvælgelse kan vi inddele tilfældene af overlap i forskellige kategorier, alt efter hvilke turtagningsmæssige roller de respektive samtaledeltagere har under overlappet. Kategorierne kalder vi *situationer*. Således er det vores hensigt at kunne udlede noget generelt om, hvem der har taleretten i de henholdsvis situationer. De fem situationer er listet herunder:

- *Situation 1.* Forudgående taler udvælger næstetaler. Forudgå-ende taler forlænger sin tur, samtidig med at udvalgte næste-taler tager ordet, så de overlapper.
- *Situation 2.* Forudgående taler udvælger næstetaler. Udvalgte næstetaler tager ordet samtidig med en selvvalgt taler, så de overlapper. Forudgående taler deltager ikke i overlappet.
- *Situation 3.* Forudgående taler udvælger næstetaler. Forudgå-ende taler forlænger sin tur, samtidig med at en selvvalgt ta-ler tager ordet. Udvalgte næstetaler deltager ikke i overlap-pet.
- *Situation 4.* Forudgående taler udvælger *ikke* næstetaler. For-udgående taler forlænger sin tur, samtidig med at en selvvalgt taler tager ordet, så de overlapper.

- *Situation 5.* Forudgående taler udvælger *ikke* næstetaler. To selvvalgte talere tager ordet samtidigt, så de overlapper. Forudgående taler deltager ikke i overlappet.

Vi har i datamaterialet fundet 84 eksempler på overgangsoverlap. Se i nedenstående tabel 1, hvordan disse fordeler sig på tværs af de forskellige situationer (1-5):

Situation	1	2	3	4	5
Antal tilfælde af overgangsoverlap	6	1	1	54	22
Samlet antal (total)	84				

Tabel 1 Fordeling af tilfælde af overgangsoverlap i situationer.

Tilsammen udgør analyserne af situationerne et overblik over samtaledeletagernes håndtering af overlap i de respektive situationer samt anerkendelse af én bestemt samtaledeletagers taleret frem for en andens.

3.3 Data

Data i indenværende studie består af i alt seks timer og cirka 35 minutters videooptagelse fra 15 autentiske, ukontrollerede hverdagssamtaler mellem dansktalende personer, hvor kommunikationen foregår ansigt til ansigt. Af disse samtaler er ni fra den offentligt tilgængelige database SamtaleBanken (2019) og seks fra databasen AULing tilhørende afdeling for Lingvistik, Aarhus Universitet. Samlet set er ni af disse trepersonerssamtaler, og seks er firepersonerssamtaler. SamtaleBanken har tilgængelige transskriptioner online, og AULing har transskriptioner udarbejdet af medlemmer af forskergruppen DanTIN.

I forhold til afgrænsningen af datamateriale har vi gjort os forskellige overvejelser og opstillet følgende kriterier: I undersøgelsen analyseres kun overlap ved overgangsrelevante steder, det vil sige overlap i umarkeret næste-position, med tæt sammenbundet begyndelsespunkt, med terminalt begyndelsespunkt eller i et forsinkelsesspænd (jf. Jefferson 1984a; 1986). Vi medtager dermed ikke afbrydelser (Schegloff 1987: 85), genkendelsesoverlap og progressionsoverlap (jf. Jefferson 1984a), da disse ikke forekommer ved overgangsrelevante steder. Endvidere ser vi bort fra overlap, som skyldes *schisming* (Egbert

1997), hvilket refererer til, at to parallelle topersonersamtaler finder sted i eksempelvis en samtale med fire samtaledeltagere. Yderligere ekskluderes i undersøgelsen tilfælde af korale overlap (en. *choral overlap* [Schegloff 2000: 4]), for eksempel overlappende latter og hilsner, da disse handlinger ikke er organiseret efter tur, men derimod ofte produceres simultant, uden at det skaber samtalemæssige problemer (Schegloff 2000: 6; Jefferson et al. 1987). Hvis en af turene i et overlap udelukkende udgøres af fortsættelsesacceptmarkører (en. *continuers* [Schegloff 1982]), som for eksempel 'Mm (hm)' eller 'Ja' behandler vi ej heller dette, da sådanne markører indikerer, at den anden overlappende part kan fortsætte sin tale, hvorfor det er givet, hvem der har taleretten. Yderligere undersøger vi kun overlap mellem to samtaledeltagere, på trods af at vi i datamaterialet indimellem finder situationer, hvor tre overlapper. Disse inddrages ikke i analysen, da det er vanskeligt at høre både, *hvad* der bliver sagt, og *hvem* der siger hvad.

I topersonersamtaler vil der altid være en større eller mindre grad af talerudvælgelse, da det er givet, hvem turen er henvendt til, og det er dermed ikke på samme måde muligt at undersøge talerudvælgelse. Vores undersøgelse tager af det hensyn udelukkende udgangspunkt i data fra videooptagelser af tre- og firepersonersamtaler. Når der af de enkelte transskriptioner kun fremgår to navne, er det ikke ensbetydende med, at samtalen primært udspiller sig mellem disse to (de overlappende parter). Som et kriterium for udvalgte eksempler gælder det, at en tredje samtaledeltager skal have deltaget i samtalen både kort tid før og kort tid efter overlappet og desuden have deltaget aktivt i det pågældende samtaleemne.

Et sidste kriterium for datamaterialet er, at det udelukkende består af videooptagelser. Således er det muligt at få adgang til samtaledeltagernes paralingvistiske signaler, såsom blikretning og gestik, som betragtes som vigtige redskaber i forbindelse med turtildeling såvel som overlaphåndtering (Rossano 2013; Schegloff 2000). På grund af den lidt kunstige og opstillede situation, hvor et videokamera er synligt til stede, mens optagelserne er i gang, er det ikke utænkeligt, at samtaledeltagerne og dermed interaktionen *kan* være påvirket heraf. Mondada (2013) hævder dog, at selv i opstillede situationer, som ved eksempelvis videooptagelser, skrider interaktionen frem i sin helt naturlige orden.

3.4 Databehandling

Vores artikel indeholder eksempler på henholdsvis talerudvælgelse og overlap ved overgangsrelevante steder, som illustrerer generelle tendenser i datasættet. Alle eksempler er retransskriberet i CLAN (MacWhinney 2000) efter konventionerne fra Samtalegrammatik (Samtalegrammatik.dk 2019a), der bygger på Jeffersons (2004b) traditionelle transskriptionskonventioner.

Oven for hver transskription finder man i nævnte rækkefølge eksempelnummer, information om database og eventuel undersektion, videooptagelsens titel samt begyndelsestidspunkt for den omhandlede sekvens. Der refereres i brødteksten i parenteser, hvor det er relevant, til eksempel og linjenummer således: (eksempel x, linje x). Af hensyn til databeskyttelsesloven (*General Data Protection Regulation* 2018) behandles personfølsom information såsom person- og stednavne under fuld anonymitet, hvorfor disse i enhver henvisning censureres med pseudonymer.

3.5 Begrebsafklaring

I det følgende gennemgår vi og illustrerer med eksempler de mest centrale begreber, som vi anvender i forbindelse med analyse af data og videre diskussion.

Sacks et al. (1974) fremsætter den ubestridt hyppigst anvendte model over turtagning i hverdagsinteraktion, og vores undersøgelse tager derfor afsæt heri. Når vi i indeværende studie refererer til **turtagning**, **turtagningsreglerne** (herunder regel 1a, 1b og 1c) og **turtagningsmodellen**, henviser disse termer altså til, hvad fremsat af Sacks et al. (1974).

Begreberne 'forudgående taler', 'udvalgt næstetaler' samt 'selvvalgt taler', som defineres herunder, er frit oversat efter begreber præsenteret af Sacks et al. (1974). Begreberne skal hjælpe med at holde styr på, hvilke respektive roller samtaledeltagerne har under overlappet i den pågældende sekvens. Når vi i den videre undersøgelse anvender begrebet **turtagningsmæssige roller**, er det disse, der henvises til. De øvrige begreber, det vil sige 'talerudvælgelse', 'anerkendelse af turen', 'overlap håndtering', 'hævde taleretten', 'droppe ud af overlap' og 'afgive taleretten' bruger vi for at kunne beskrive, hvordan samtaledeltagerne (både de, som overlapper, og de, som ikke gør) handler, herunder hvordan de forholder sig til de overlappende ture.

Begrebet **forudgående taler** henviser til den taler, som forud for overlappet senest har påbegyndt en tur, der har nået et overgangsrelevant sted. Dette uanset om turen er en første par-del, der udvælger en næstetaler eller ej, eller om det er en anden par-del. I nedenstående uddrag, eksempel (1), ses det, at Kirsten (KIR) under overlappet er forudgående taler, da hun forud for overlappet anmoder om bekræftelse i form af et B-event statement (linje 1-2). B-event statementet udgør en første par-del, som har nået et overgangsrelevant sted (efter *afi* linje 2), og Anne (ANN) udvælges til at skulle bekræfte dette statement:

Eksempel (1) | SamtaleBanken | Sam3 | Gamledage | 00:04:38

```
01 → KIR:      Å du har heller ikk nogen billeder af din mor
02            (.) sån helt .hhh fra (.) barn af
03            (0.6)
04 → ANN:      *N:ɾ:*e::      ɿ:j ne::j ikk helt
05 KIR:        ɿfor eksempel
```

Anne bliver således **udvalgt næstetaler**, hvilket henviser til den, som forudgående taler ved hjælp af én eller flere talerudvælgelsesteknikker udvælger til at skulle tale som næste ved første overgangsrelevante sted. Begrebet udvalgt næstetaler bruges også til at beskrive en talerudvalgt samtaledeltager, selv om denne ikke tager ordet.

Selvvalgt taler er definitionen på en taler, som ikke er udvalgt af en forudgående taler, men som derimod udvælger sig selv til at tale ved et overgangsrelevant sted – dette også selv hvis en næstetaler er udvalgt. I nedenstående eksempel (2) lige inden overlappet (linje 4–5) konstaterer Rasmus (RAS), at han hver dag vil tage op i et fællesrum (linje 1). Hverken Maria (MAR) eller Mikkel (MIK) er udvalgt næstetaler. De udvælger sig selv til at tale som næste, og begge er selvvalgte talere i overlappet:

Eksempel (2) | AULing | Kanin3 | 00:01:12

```
01 RAS:      S skal jeg bare op hver dag fra nu af
02            (0.6)
03 RAS:      hehe=
04 → MAR:      =ɿSka ɿvi      ɿ
05 → MIK:      =ɿJamen hva-ɿ
```

Talerudvælgelse beskriver den interaktionelle handling, at en forudgående taler udvælger en næstetaler, det vil sige tildeler en bestemt

modtager turen. Dette er altså et underbegreb til **turtildeling**, der inkluderer alle turtagningsregler.

Når vi i indeværende undersøgelse afgør, hvem af de overlappende parter taleretten tilkommer, afhænger det af, hvis tur der anerkendes. **Anerkendelse af taleretten** eller **anerkendelse af turen** skal forstås ud fra én eller flere samtaledeltageres behandling af turen: Hvis en overlappende tur modtager respons eller en reaktion af en eller flere øvrige samtaledeltagere og/eller af den anden overlappende part, kan denne tur og dermed afsenders taleret siges at anerkendes. Anerkendelsesbegrebet skal dermed ikke tolkes som den uopløselige sammenhæng mellem det menneskelige væsens integritet og andres billigelse heraf, som beskrevet af Honneth (2008). Responderes eller reageres der først på den ene samtaledeltagers overlappede tur og efterfølgende på den andens, er det den, der først modtager en respons eller reaktion, der anerkendes. En respons forstås her som en verbal handling, der optræder regelmæssigt efter den tur, responsen er relateret til, mens en reaktion er en nonverbal handling, som ikke nødvendigvis forekommer ved et overgangsrelevant sted (Couper-Kuhlen & Selting 2018: 231), men som også kan forekomme for eksempel under overlap. Se i eksempel (3), at Beate (BEA) anerkender Anders' (AND) tur med en respons:

Eksempel (3) | AULing | Kollegiespil | 00.02.05

01 BEA: Det ogs derfor det lidt dårlig egentlig jeg har
02 sagt ja til det he- altså→
03 AND: Du ska (xxx) pas på dine kort Beate→
04 BEA: På den baggrund
05 → BEA: Ja→
06 (.)
07 BEA: Øh på den baggrund at-

Anders henvender sig i overlap med Beate til hende for at gøre hende opmærksom på, at hun skal passe på sine kort (linje 3). Beate ses herefter at kvittere med et *ja* (linje 5). Ved at respondere på Anders' overlappede tur anerkender hun denne og dermed også hans taleret, inden hun genstarter sin egen overlappede ytring (linje 7).

Overlaphåndtering henviser til, at en overlappende part implementerer en eller flere hævdestrategier eller dropper ud af overlap. At **hævde taleretten** betyder, at en overlappende samtaledeltager synes at gøre et ekstra stykke arbejde for at holde på eller er-

hverve sig turen ved at gøre brug af **hævdelsesstrategier**, her forstået et anvendt redskab (jf. *overlap resolution device* [Schegloff 2000]) som eksempelvis forsinket færdiggørelse (jf. Lerner 1989), lydforlængelse, øget volumen, genstart af tur(begyndelse) (jf. Schegloff 2000) og turfortsættelse (jf. Jefferson 2004b). En hævdelsesstrategi kommer eksempelvis til udtryk i gentagelse af en overlappet ytring, som vi ser det i eksempel (4). Her ytrer Anton (ANT) i overlappet *det ved jeg ik* (linje 4) og gentager efterfølgende *det ved jeg ik* (linje 7) fri af overlap, hvorefter han ytrer det svagt modificerede *jeg ved ik hva det er på den der* (linje 9):

Eksempel (4) | AULing | Skurvogn | 00.02.03

01 BER: (M) det bar og tryk på et=er det ik=
 02 =på din→
 03 (0.5)
 04 ANT: «Det ved jeg ik»
 05 BER: «Så ringer den » selv op=
 06 (0.3)
 07 → ANT: Det ved jeg ik
 08 (.)
 09 → ANT: Jeg ved ik hva det er på den der=
 10 =men det er det på den ud i bilen»

At droppe ud af overlap henviser til, at en talers overlappede ytring ophører inden et overgangsrelevant sted med det resultat, at den anden overlappende part taler videre fri af overlap. Således forstås det at droppe ud af overlap som regel som at **afgive sin taleret**. En situation som denne ses eksempelvis i nedenstående sekvens, eksempel (5), hvor Lis (LIS) dropper ud af overlappet, før hendes ytring når et overgangsrelevant sted (linje 5) og i stedet lader Kirsten (KIR) færdiggøre sin ytring fri af overlap (linje 6). Lis afgiver hermed sin taleret:

Eksempel (5) | SamtaleBanken | Sam3 | Gamledage | 00:02:13

01 LIS: Ka du «husk » det»
 02 KIR: «Ja»
 03 LIS: At du fortalt hun købt «klave:»
 04 KIR: «Ja tænk»
 05 → LIS: «hhhh Det kom »
 06 KIR: «Mormor hun købt klaver»
 07 LIS: Å så blev det baksat «op der (.) » den
 08 smalle trappe»

Man afgiver dog ikke per definition sin taleret, når man dropper ud af overlap. For eksempel anses en samtaledealtagers droppen ud ved forsinket færdiggørelse (jf. Lerner 1989) ikke for at være en afgivelse

men derimod et redskab, man kan benytte for at erhverve sig turen, som Anne (ANN) forsøger i eksempel (6) nedenfor:

Eksempel (6) | Samtalebanken | Sam2 | Gamledage | 00:01:11

01 LIS: Den havde man ødelagt for os ikk=da [vhi>]
02 ANN: [ja→]
03 (.)
04 LIS: thihhhh
05 → ANN: [Vi havde i hvert fald glemt]
06 KIR: [Så ska man forstå det] på den rigtige måde
07 LIS: [jah→]
08 → ANN: [l:ykkelig] glemt det i hvert fald

Her ses Anne at droppe ud af overlappet inden et overgangsrelevant sted (linje 5) for herefter at genoptage sin ytring (linje 8), da Kirstens (KIR) delvist overlappede tur når et overgangsrelevant sted (linje 6). Hermed hævder Anne sin taleret frem for at anerkende Kirstens. Det, at en samtaledeltager hævder sin taleret, er dog ikke ensbetydende med, at denne ikke senere kan anerkende den anden overlappende parts tur.

Ovenstående giver læseren de nødvendige forudsætninger for at kunne forstå analyserne præsenteret i næste kapitel.

4 Analyse

Følgende kapitel indeholder analyse dels af talerudvælgelse, dels af overgangsoverlap.

I kapitlets første del (sektion 4.1) introducerer vi talerudvælgelse som et implikationelt hierarki. Vi præsenterer en undersøgelse af hidtil ubeskrevne talerudvælgelsesteknikker i dansk hverdagsinteraktion. Herefter fremhæver vi forskellige faktorer, som talerudvælgelse forudsætter, og dette illustreres i et flow-diagram. Vi belyser endvidere afvigelser fra modellen, og dette danner grundlag for en diskussion om, hvorvidt beskrevne faktorer alle er nødvendige for implementering af talerudvælgelse (se sektion 5.1 for denne diskussion). Kapitlets anden del tager afsæt i denne undersøgelse. Anden del (sektion 4.2, 4.3, 4.4, 4.5 og 4.6) omhandler de fem tidligere præsenterede situationer, *situation 1-5* (jf. sektion 3.2), hvor et overlap opstår ved et overgangsrelevant sted. For hver situation illustreres og analyseres eksempler, og i disse ser vi på, hvordan den eventuelle talerudvælgelse finder sted, og hvordan de overlappende parter håndterer overlappet og

manøvrerer i en eventuel konkurrence om retten til at tale. Vi undersøger, hvilken samtaledeltagers overlappede tur der anerkendes, og dermed hvem taleretten tilkommer ved overgangsoverlap. Vi undersøger i den forbindelse de respektive handlinger og aktiviteter, som de overlappende såvel som ikke-overlappende samtaledeltagere udfører og orienterer sig mod, og om disse synes at have betydning for, hvis taleret der anerkendes. Med aktiviteter refereres der til længere handlingsforløb, hvor der med handling, som nævnt tidligere, henvises til turens hovedsigte (Couper-Kuhlen & Selting 2018: 28). Tilsammen udgør analyserne et samlet overblik over taleretten ved overlap ved overgangsrelevante steder.

4.1 Talerudvælgelse

Talerudvælgelse er betegnelsen for den interaktionelle handling at tildele en bestemt samtaledeltager turen (jf. Sacks et al. 1974), og til det findes der forskellige værktøjer. I denne sektion illustreres og beskrives de talerudvælgelsesteknikker, vi finder i datamaterialet.

4.1.1 *Epistemisk asymmetri, adressering og blikretning med gestik i en deklarativ ytring*

Udtaler en samtaledeltager sig om noget, en modtager har størst viden om, er modtageren udvalgt til at bekræfte eller afkræfte (Heritage 2012a; 2012b; Couper-Kuhlen & Selting 2018: 238). Det epistemisk asymmetriske forhold mellem afsender og udvalgte modtager ser vi ofte i de såkaldte B-event statements (Labov & Fanshel 1977: 100), hvor en afsender udtaler sig om noget inden for en bestemt andens samtaledeltagers epistemiske domæne. Talerudvælgelsen består i et B-event statement i dette epistemisk asymmetriske forhold; således har handlingens syntaks – deklarativ – ikke afgørende betydning, og én bestemt modtager vil altså udelukkende på baggrund af at være den mest vidende om det givne emne betragte et B-event statement som et spørgsmål (Heinemann 2010: 4).

Nedenfor i eksempel (7) ser vi nærmere på et B-event statement, hvor talerudvælgelsen foruden det epistemisk asymmetriske forhold mellem afsender og udvalgte modtager udgøres dels af adressering (2. pers. pronomen, *sing.*) og dels af modtagerrettet blik understøttet af let pegende gestik. I samtalen deltager Kirsten (KIR), Kirstens datter Lis (LIS) og Anne (ANN). Forud for sekvensens begyndelse taler de om, at der ikke findes særlig mange fotografier af Kirstens far, da man typisk ikke havde kamera i hans levetid:

Eksempel (7) | Samtalebanken | Sam3 | Gamledage | 00:04:38

01 → KIR: Å du har heller ik nogen billeder af din mor
02 (.) sån helt ·hhh fra (.) barn af
03 com: ((KIR og ANN ser på hinanden. KIR laver en let
04 pegende gestik mod ANN ved *du*. LIS ser
05 først på KIR og flytter blik til ANN ved *ik*))
06 (0.6)
07 ANN: *N:ʔ:e:: ʔ:j ne::j ik helt
08 KIR: [for eksempel]

Indledningsvist ytrer Kirsten et *B-event statement*, *å du har heller ik nogen billeder af din mor sån helt fra barn af* (linje 1–2), hvormed turen når et overgangsrelevant sted, og Anne udvælges som næstetaler. Den anmodende handling, som Kirsten udfører med sin ytring, gør en bekræftelse eller afkræftelse konditionelt relevant. I denne handling kommer et epistemisk asymmetrisk forhold til udtryk, hvilket udgør et talerudvælgende element. Det epistemisk asymmetriske forhold mellem afsender og modtager(e), det vil sige Kirsten og Lis kontra Anne kan forklares således: Kirsten (afsender) udtaler sig om noget inden for Annes (modtager) epistemiske domæne, det vil sige om noget, som Anne har mere viden om, og som kun hun kan bekræfte eller afkræfte. Annes epistemiske position er dermed [K+], og Kirstens er [K–] (Heritage 2012a; 2012b). Med andre ord kræver Kirstens anmodning en *bestemt* anden type handling fra en *bestemt* anden samtaledeltager. I Stivers og Rossanos (2010) forstand er der i turens design implementeret to af de fire omtalte ressourcer: epistemisk asymmetri og modtagerrettet blik. Ifølge Stivers og Rossano (2010) vil implementering af en eller flere ressourcer som disse øge handlingens responsrelevans, men vi ser altså i eksemplet, at epistemisk asymmetri kan *mere* end det; det kan talerudvælge, når én bestemt modtager er [K+].

Det interpersonelle forhold mellem samtaledeltagerne har en væsentlig betydning for, hvordan det kommer til udtryk, at det netop er Anne og ikke Lis, der har mest viden om pågældende statement. Kirsten er Lis' mor, og det er svært at forestille sig, at Kirsten spørger sin egen datter, om hun har billeder af sin mor. Anmodningen er derfor – og også på grund af det personlige 2. persons-pronomen *du* – begrænset til at være henvendt Anne alene. Herudover ses også blikretning at kunne fungere talerudvælgende og ikke blot responsmobiliserende. Kirstens blik er nemlig rettet mod Anne under hele ytringen, og hun laver en let pegende gestik med højre hånd (håndflade opad, kraftigere bevægelse ved *du*) mod Anne (linje 3–4), hvilket synes at understøtte, at det er Anne, der er talerudvalgt.

Anne bekræfter med to type-tilpassede svarord (Raymond 2003), da hun responderer *nej nej* (linje 7) og hermed udviser forståelse for, at Kirstens anmodning fungerer som et spørgsmål til hende, samt at det relevante næste træk er en bekræftelse eller afkræftelse. Ligeledes indikerer Lis' behandling af Kirstens B-event statement, at også hun opfatter Anne som værende udvalgt som næstetaler; en respons fra Lis udebliver nemlig, og desuden er Lis' blik rettet mod først Kirsten og dernæst mod Anne (linje 4–5). Lis følger altså Kirstens blik. Ifølge Lerner (2003: 179) er det vigtigt, at samtlige samtaledeltagere orienterer sig mod og følger en afsenders blik, hvis både udvalgte næstetaler samt ikke-udvalgte samtaledeltagere skal forstå, hvem der er udvalgt. Da Lis flytter sit blik fra Kirsten til Anne under Kirstens B-event statement, indikerer det altså, at Lis er opmærksom på, at Kirstens ytring er henvendt Anne.

Vi har ovenfor beskrevet talerudvælgelse i et B-event statement, der gør en bestemt anden type handling (bekræftelse eller afkræftelse) konditionelt relevant. Mens Stivers og Rossano (2010) hævder, at (modtager-fokuseret) epistemisk asymmetrisk forhold fungerer responsmobiliserende (jf. sektion 2.4), ser vi en helt klar tendens til, at et epistemisk asymmetrisk forhold tilmed kan fungere talerudvælgende, når B-event statementet vedrører et domæne, som én bestemt modtager har adgang til i højere grad end både afsender og de(n) øvrige samtaledeltager(e). Endvidere lader det til, at blikretning – her med en understøttende gestik – mod én bestemt modtager under den responskrævende ytring bidrager yderligere til at udvælge denne som næstetaler. Slutteligt ses også adressering (2. pers. pron. *sing.*) at være talerudvælgende.

4.1.2 Epistemisk asymmetri, adressering og blikretning med hovedrysten i en interrogativ ytring

I forrige sektion så vi, at en ytring med deklarativ syntaks kan fungere talerudvælgende. Anmoder en afsender om information i en deklarativ ytring, giver denne udtryk for at have mere viden om det givne emne, end hvis ytringen var interrogativ. I følgende eksempel (8) ser vi, at stort set samme talerudvælgelsesteknikker som i forrige eksempel implementeres i en interrogativ ytring.

Mikkel (MIK) har forud for sekvensens begyndelse fortalt Maria (MAR) og Rasmus (RAS), at han aldrig laver mad, fordi han synes, det er kedeligt

Eksempel (8) | AULing | Kanin3 | 00:09:06

01 → MAR: M hva- hva spiser du så→
02 com: ((MAR og MIK ser på hinanden. MAR ryster let på
03 hovedet. RAS ser på MIK indtil så, hvor han
04 hurtigt ser over på MAR og så tilbage på MIK))
05 (0.3)
06 MIK: Jam je::g s- Her til morgen fik je::g øh noget
07 knækbrød fordi jeg havde ik lige mere mælk
08 å:: ts havregryn→

Mikkels tilkendegivelse om sin manglende interesse i at lave mad giver Maria anledning til at spørge, hvad Mikkel så spiser (når nu han ikke laver mad), da hun ytrer *M hva hva spiser du så* (linje 1). På den måde laver Maria en anmodning om information konstrueret som en hv-interrogativ, der gør et svar med information konditionelt relevant. Efter *så* i Marias anmodning er der overgangsrelevans, og Mikkel er her udvalgt til at skulle tage ordet.

Ligesom vi så i eksempel (7), består talerudvælgelsen i det epistemisk asymmetriske forhold, hvor Mikkel positioneres [K+] kontra Maria og Rasmus, der positioneres [K-]. Anmodningen vedrører Mikkels madvaner, altså har han unægteligt mest viden herom og er således placeret i [K+]-position og er dermed udvalgt til at besvare Marias anmodning. Marias blikretning mod Mikkel (linje 2) understøtter, at det er Mikkel og ikke Rasmus, der er talerudvalgt, hvormed det bliver tydeligt, at det personlige pronomen *du* i Marias anmodning er henvendt Mikkel. Det faktum, at Maria ryster på hovedet, mens hun kigger på Mikkel, kan indikere undren over hans tidligere udmelding om, at han ikke laver mad, og dette kræver således en uddybende forklaring. Mikkel responderer type-tilpasset (Thompson et al. 2015) (linje 6–8), da han besvarer spørgsmålet og behandler det som henvendt ham. Endvidere viser udeblivelsen af en respons fra Rasmus, at også han har opfattet Marias anmodning som henvendt Mikkel, hvorfor Rasmus – i modsætning til Mikkel – ikke forventes at tage ordet. Rasmus følger desuden Marias blik rettet mod Mikkel under anmodningen (linje 3–4) og synes hermed at være opmærksom på, at Mikkel er talerudvalgt (jf. Lerner 2003: 179). Samtaledeltagernes respektive behandling af anmodningen viser altså en fælles opfattelse af Mikkel som værende talerudvalgt.

I dette eksempel (8) ser vi, at de samme talerudvælgelsesteknikker (epistemisk asymmetrisk forhold, blikretning og adressering), vi så ind-

lejret i en deklarativ ytring i eksempel (7), også forekommer i interrogative ytringer. Vi observerer desuden en modifikation af blikretning mod udvalgte modtager, hvor afsender ryster på hovedet.

4.1.3 Næstetursreparaturinitiering

Næstetursreparaturinitiering (en. *next-turn repair-initiation*) er en handling, der per definition er turtildelende (Sacks et al. 1974: 717). Hvis en modtager har problemer med at høre og/eller forstå, hvad en taler siger, vil modtageren – som regel i efterfølgende tur relativ til problemkilden (en. *trouble source*) – initiere en reparatur (Schegloff et al. 1977: 367). Ifølge Sacks et al. (1974: 717) kan en sådan næstetursreparaturinitiering “be used without any affiliated technique for selecting a particular other, and thereby selects the just prior speaker as next speaker”. Hermed menes, at det konsekvent er den samtaledeltager, der har ytret problemkilden, der udvælges til at skulle reparere denne. Dette kan måske forklares ud fra et epistemisk perspektiv, hvor samtaledeltagerne har et asymmetrisk forhold; kun den samtaledeltager, der ytrer problemkilden, ved, hvad han eller hun sagde og/eller mente. Således orienterer samtaledeltagerne sig mod en præference for selvreparatur over andenreparatur (Schegloff et al. 1977), hvilket vil sige, at samtaledeltagerne søger at opretholde, at den samtaledeltager, der ytrer problemkilden, får mulighed for at reparere den frem for en anden samtaledeltager.

Schegloff et al. (1977) skelner mellem fire forskellige måder at initiere næstetursreparatur på. Disse kan bedst beskrives ud fra deres placering i et kontinuum fra henholdsvis upræcis udpegning af problemets placering og dets karakter til gradvist mere og mere præcis udpegning. De fire måder er: 1) åbenklasse reparaturinitiering (en. *open-class repair-initiation* [Sidnell 2010: 119-124]), som udpeger et problem uden at lokalisere hvor eller hvilket; 2) gentagelse som reparaturinitiering (en. *repetition repair-initiation* [Sidnell 2010: 125-132]), hvor problemkilden helt eller delvist gentages – sommetider i kombination med et hv-ord; 3) kategorispecifik reparaturinitiering (en. *class-specific repair-initiation* [Sidnell 2010: 124-125]), som peger på en specifik reparerbar problemkilde; og 4) kandidatforslag (også kaldet løsningsforslag [Svennevig 2009]) som reparaturinitiering (en. *offering a candidate repair* [Sidnell 2010: 132-133]), hvor der gives et specifikt forslag til, hvordan problemkilden skal forstås. De to førstnævnte illustreres og beskrives i eksempel (9) nedenfor (henholdsvis linje 4 og 9), hvor

en familie sidder og spiller 'Jeopardy'. I hele sekvensen ser Diana (DIA) på Carl (CAR), som ser på spørgsmålskortet:

Eksempel (9) | AULing | Sommerhusspil | 00:04:31

01 CAR: Tandlægen taler om en sådan tand når han
02 bruger betegnelsen molar→
03 (0.5)
04 → DIA: {Hvad→}
05 {DIA skyder hovedet frem mod CAR}
06 (0.2)
07 CAR: Mo^{la}:r→
08 (0.3)
09 → DIA: {Mo^{la}:r→=}
10 {DIA trækker hovedet tilbage}
11 CAR: =Tandlægen tsa:ner (.) taler om en sådan
12 tand når han (bruger) betegnelsen mo^{la}:r→

Carl, som er quizmaster, læser indledningsvist højt *Tandlægen taler om en sådan tand når han bruger betegnelsen molar* (linje 1–2), og ifølge spillets regler gælder det nu for de andre deltagere om at buzze sig ind, hvis de kender svaret. Ingen buzzer sig dog ind med det samme og i stedet ytrer Diana en interrogativkonstruktion *hvad* (linje 4) og skyder hovedet frem mod Carl (linje 5). *Hvad* er en åbenklasse reparaturinitiering, som anmoder om reparation af en reparerbar komponent (Schegloff et al. 1977; Drew 1997). Herefter følger et overgangsrelevant sted, hvor Carl er udvalgt til at skulle reparere problemkilden. Dianas blikretning og hovedbevægelse mod Carl virker understøttende for talerudvælgelsen, men da Carl ser på spørgsmålskortet i stedet for på Diana, får hverken blikretningen eller hovedbevægelsen en talerudvælgende funktion. Carl laver nu ikke desto mindre selvreparation på ordet *molar* ved at udtale det anderledes (linje 7); hvor der i første udtale (linje 2) er betoning af første stavelse, lægges trykket nu på anden stavelse, og vokalen forlænges. Carls behandling af reparaturinitieringen tyder på, at hans opfattelse er, at han er udvalgt, og at det er ordet 'molar', der er problemet. Efter Carls reparation opstår der en pause (linje 8). Diana initierer imidlertid reparation igen, idet hun efter en den korte pause gentager Carls nye udtale af *molar* med opadgående intonation (linje 9). Denne gentagelse kan umiddelbart ligne en modtagelseskvittering (Greer et al. 2009), der viser, at hun nu har hørt og forstået, hvad Carl har sagt, men grundet den stigende intonation tyder det på at være en reparaturinitiering (Nissen 2015). Carl lader da også til at opfatte Dias gentagelse som reparaturinitiering, da han efterfølgende gentager hele spørgsmålet (linje 11–12).

Således ser vi i dette eksempel, at en samtaledeltager, som har ytret en problemkilde, udvælges via næstetursreparaturinitiering til at udføre en bestemt type handling, nemlig at reparere problemkilden. Samtaledeltagerne orienterer sig således mod en præference for selv-reparatur.

4.1.4 Første-vurdering og blikretning

Vurderinger kan i særlige kontekster fungere talerudvælgende. Generelt for vurderinger er, at de mobiliserer en respons, hvis referenten – det vil sige det, der er genstand for vurdering – er tilgængelig for en eller flere modtager(e). Hertil er det relevante næste træk, at modtageren/modtagerne vurderer samme referent. En sådan responsmobiliserende vurdering kaldes en første-vurdering (en. *first assessment*), og den kalder altså på en såkaldt anden-vurdering (en. *second assessment*) (Pomerantz 1984: 61). Se nedenstående eksempel (10), hvor Lis (LIS) i en samtale med Anne (ANN) og Kirsten (KIR) laver en første-vurdering af en referent, som primært er tilgængelig for én anden samtaledeltager, her Anne. Den referent, der vurderes, er Lis' og Annes matematikevner:

Eksempel (10) | SamtaleBanken | Sam2 | Gamledage | 01:03:05

01 LIS: Jeg ku- ·hh da jeg så (.) endelig (.)
 02 f:attede det så ku jeg jo godt se meningen med
 03 det=at det jo ·hh det jo faktisk ø:h ·hhh den
 04 logiske sans (.) man tog fat på
 05 ANN: ↑Ja: ja
 06 → LIS: Og den havde man ødelagt {for os ik=da [vi 1
 07 ANN: [ja→]}
 08 {LIS skifter blik fra ud i rummet til ANN}
 09 (.)
 10 LIS: {thhhhhh}
 11 com: {LIS skifter blik fra ANN til KIR og løfter
 12 sin kaffekop op til munden}
 13 ANN: [vi havde i hvert fald glemt]
 14 KIR: [så ska man forstå det] på den rigtige måde
 15 com: ((LIS ser fortsat på KIR og sænker nu sin
 16 kaffekop. KIR og ANN ser begge på LIS))
 17 LIS: [jah→]
 18 ANN: [§l:ykkelig§] glemt det i hvert fald

I Lis' første-vurdering, *den havde man ødelagt for os ik* (linje 6), er der et overgangsrelevant sted efter *os* og igen efter *ik*. Da referenten i Lis' første-vurdering primært er tilgængelig for hende selv og Anne, er det Anne, der udvælges til at skulle lave anden-vurderingen. Dette understøttes af, at Lis retter sit blik mod Anne, da hun ytrer *for os ik da vi*, eftersom det indikerer, at pronominerne *os* og *vi* refererer til Anne og

Lis. Anne ses da også at efterkomme talerudvælgelsen ved at bekræfte med *ja* (linje 7) og lave en anden-vurdering, *ja vi havde i hvert fald glemt lykkelig glemt det i hvert fald* (linje 13 og 18).

4.1.5 Et implikationelt hierarki for talerudvælgelse

I de forrige sektioner har vi beskrevet, at følgende teknikker kan være talerudvælgende: epistemisk asymmetrisk forhold mellem udvalgt modtager kontra afsender og de(n) øvrige samtaledeltager(e) i både deklorative og interrogative ytringer, adressering i form af personligt pronomen (2. pers. *sing.*), modtagerrettet blik og i tillæg hertil hovedrysten og let pegende gestik, næstetursreparaturinitiering og første-vurdering. Disse talerudvælgelsesteknikker viser sig i vores datamateriale at optræde i forskellige kombinationer med hinanden, og vi finder ingen eksempler på, at de forekommer enkeltvist. Desuden synes der ikke at være nuancer af talerudvælgelse i de forskellige kombinationer. Med dette mener vi for det første, at de forskellige kombinationer ikke udpeger en modtager i forskellig grad: man er enten talerudvalgt eller ej. For det andet mener vi, at de talerudvælgende handlinger modtager respons fra de udvalgte samtaledeltagere uanset antallet af talerudvælgelsesteknikker og kombinationen heraf.

Ud fra analyserne tegner der sig et billede af, at talerudvælgelse ikke kan ansues som et isoleret fænomen, da det tilsyneladende fordrer tilstedeværelsen af specifikke faktorer. Først og fremmest ser vi i alle eksempler, at talerudvælgende ture når et overgangsrelevant sted, altså et punkt, hvor en turkonstruktionsenhed er afsluttet. Dette ses som en naturlig følge af, at turtildelingskomponenten opererer her, og at taleretten her overgår til den talerudvalgte (Sacks et al. 1974: 703). De talerudvælgende handlinger, som vi finder i datamaterialet, er derudover alle første par-dele, der gør en *bestemt* anden handling konditionelt relevant. Dette er i overensstemmelse med, hvad Sacks et al. (1974: 717) skriver om talerudvælgelse. Det er desuden evident i analyserne af datamaterialet, at en handling, der gør en bestemt anden handling konditionelt relevant, ikke alene kan udvælge en specifik modtager i samtaler med flere end to samtaledeltagere. Se nedenstående eksempel (11), hvor Julie (JUL) spørger tre medstuderende, om de nogensinde har prøvet 'at have en sort sky over hovedet' som metafor for at have oplevet en bekymringsfuld periode:

Eksempel (11) | AULing | Kanin2 | 00:11:22

```

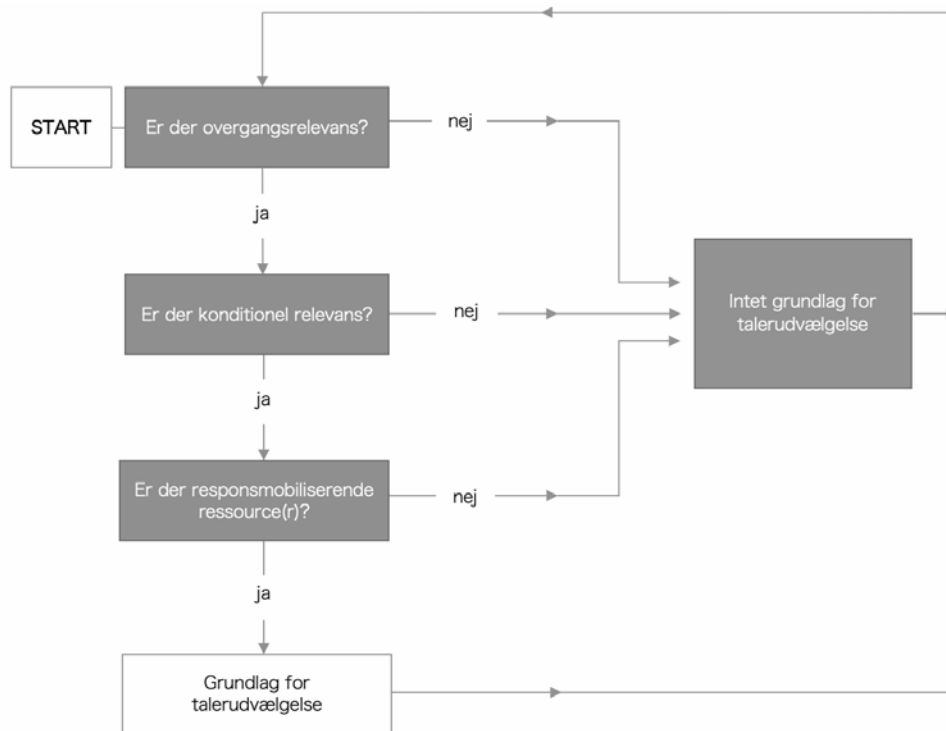
01 → JUL:    {Har i nogensinde *prøvet* det→}
02   com:    {JUL ser ned i bordet}
03           (.)
04   JUL:    {sån *bar* ha:::
05           (0.6)
06   JUL:    sort sky over hovedet år::: 1
07   GRY:    ,altså jJeg **(var)**
08           på sabbatår he*r* det sidste år hvor
09           (.)
10   GRY:    jeg >ligesom *ogs bare< manglede* noget å lave→}
11   com:    {JUL og GRY ser på hinanden}

```

Julies ytring *har i nogensinde prøvet det* (linje 1) udgør en turkonstruktionsenhed, der efterfølges af et overgangsrelevant sted, hvor ytringen er prosodisk, syntaktisk og pragmatisk fuldendt. I sit spørgsmål anmoder Julie om bekræftelse og præciserer herefter, hvad anmodningen vedrører (linje 4 og 6). Hendes tur er dermed en første par-del, der gør en bekræftelse konditionelt relevant som præfereret anden par-del. Også i dette eksempel ses to responsmobiliserende ressourcer (jf. Stivers & Rossano 2010); interrogativ syntaks samt en epistemisk asymmetri mellem Julie kontra de øvrige samtaledeeltagere. Det fremgår af det personlige pronomen *I* (2. pers. pron. *plur.*, linje 1), at anmodningen ikke er henvendt én specifik samtaledeeltager, men derimod alle tre, og ytringen er således ikke talerudvælgende. Da Gry (GRY) besvarer spørgsmålet (linje 7, 8 og 10), er det altså ikke, fordi hun er udvalgt som næstetaler – hun er derimod selvvalgt taler. Således ses det, at responskrævende handlinger med responsmobiliserende ressourcer altså ikke er talerudvælgende i sig selv; det udgør derimod det tilstrækkelige grundlag for, at en talerudvælgelsesteknik kan anvendes. Dette eksempel viser dermed tydeligt, at specifikke talerudvælgende elementer, der udpeger én bestemt person, er nødvendige for at gøre en handling talerudvælgende.

Vi ser, at de talerudvælgende ture er konditionelt relevante handlinger, der har nået et overgangsrelevant sted, og at de indeholder mindst én ud af tre følgende - tidligere nævnte - responsmobiliserende ressourcer: interrogativ syntaks, positionering i et epistemisk asymmetrisk forhold og modtagerrettet blik. Når vi ikke nævner interrogativ intonation, der af Stivers og Rossano (2010) beskrives som den fjerde responsmobiliserende ressource, skyldes det, at det endnu ikke er undersøgt, om der på dansk findes interrogativ intonation, og at vi dermed ikke kan identificere det. Vi udleder på baggrund af dette, at talerudvælgelse forudsætter tilstedeværelsen af en første par-del,

der har nået et overgangsrelevant sted, og at denne skal designes med mindst én responsmobiliserende ressource. Talerudvælgelse kan således siges at indgå som øverste led i et implikationelt hierarki, hvor hvert led forudsætter det forrige. Dette implikationelle hierarki har vi opstillet i nedenstående flow-diagram (Model 4.1):

Model 4.1 Implikationelt tretrinshierarki for talerudvælgelse ved overgangsrelevante steder i flow-diagram.

I modellen illustreres det, at grundlaget for talerudvælgelse udgøres af (1) overgangsrelevans; (2) en responskrævende handling (en første par-del), der gør en bestemt anden handling (en anden par-del) konditionelt relevant; og (3) integrering af en eller flere responsmobiliserende ressourcer (jf. Stivers & Rossano 2010). Er alle disse tre faktorer til stede, er det muligt at implementere talerudvælgelse og udpege en specifik modtager til at respondere.

4.1.6 Afvigende tilfælde

Eksemplerne viser tydelige tendenser som gennemgået ovenfor i forhold til forudsætninger for talerudvælgelse. Men ingen regel uden undtagelser. Vi finder nemlig en talerudvælgende handling, som afvi-

ger fra den generelle tendens, da denne modsat de tidligere beskrevne handlinger ikke umiddelbart designes med en responsmobiliserende ressource. Nedenfor gennemgår vi et eksempel med denne handling.

Som vist tidligere (jf. sektion 4.1.4) kan en første-vurdering være talerudvælgende, hvis kun én modtager har adgang til referenten, altså til det, der vurderes. I de afvigende eksempler lader vurderinger også til at kunne fungere talerudvælgende, selv hvis flere modtagere har adgang til referenten; dette når der laves en negativ vurdering af en øvrig samtaledeltager og/eller dennes handlen. Se nedenstående eksempel (12), hvor Anders (AND), Beate (BEA) og Christian (CHR) spiller kortspillet 'fisk', og Anders beder Christian (kaldet Brogade) om alle hans *damer* (linje 1):

Eksempel (12) | AULing | Kollegiespil | 00:12:52

```

01  AND:   Brogade alle dine damer↗
02         (0.6)
03  CHR:   Fisk↘
04  AND:   ↑NEJ↗
05  CHR:   Hehehe *↑◎jo◎↘* ·hh
06 → BEA:   Det da ogs dumt du ↑spør om de:t↗ 1
07  CHR:                                     1Beate alle di-1
08  com:   ((BEA ser under ytringen mod kortstik
09         på bordet foran CHR. CHR og AND ser på
10         BEA. BEA peger på kortstik til slut))
11  CHR:   Beate ↑alle dine1 sekser↘
12  AND:   1Hvorf- 1
13  BEA:   Fordi da- stikket damer ligger der↘
14  com:   ((BEA peger igen på kortstik. AND og CHR
15         ser hvor hun peger. Ved damer ser
16         hun på AND. AND ser på egne kort))

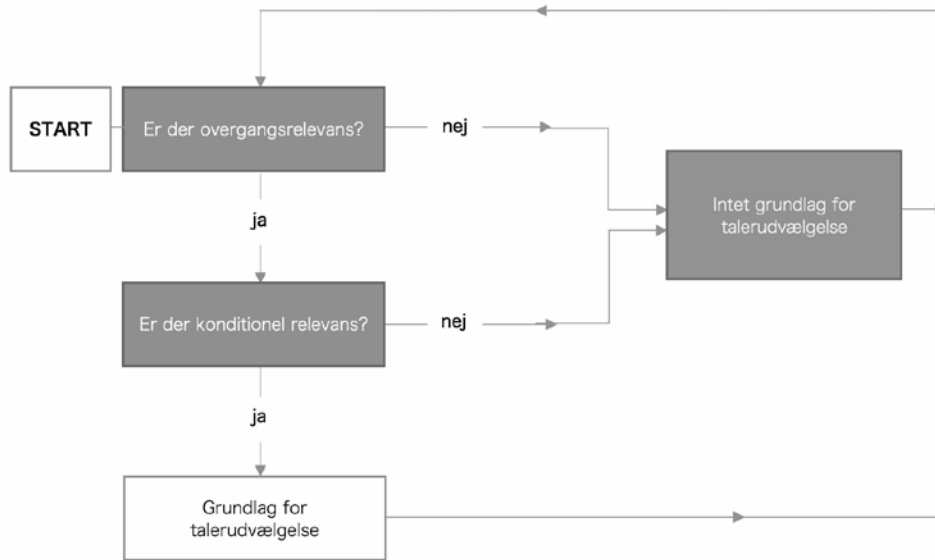
```

Christian gør med sin udmelding *fisk* (linje 3) de øvrige samtale- og spildeltagere opmærksomme på, at han ikke har nogen 'damer' på hånden. Anders udbryder herefter *NEJ* (linje 4), hvorefter Beate vurderer Anders' handling (at bede om Christians damer) med *det da ogs dumt du spør om det* (linje 6). Det overgangsrelevante sted i denne vurdering kan siges at være to steder, nemlig efter *dumt* og efter det sidste *det*. Samtaledeltagernes behandling af ytringen afslører, at der mellem parterne dog ikke er enighed herom (se sektion 4.4.1 for analyse heraf). Ligesom vi har set i de tidligere eksempler, er der ikke desto mindre et overgangsrelevant sted i vurderingen. Vurderingen synes ligesom i tidligere eksempler også at kalde på en bestemt anden type handling. I dette tilfælde synes Anders at være udvalgt til at skulle lave denne handling. Dette kommer til udtryk i, at vurderingen

er en negativ omtale af netop hans handlen, hvorfor han synes at skulle lave en anden-vurdering ved enten at 1) erklære sig enig og acceptere vurderingen eller 2) erklære sig uenig og afvise vurderingen. Det talerudvælgende element kan dermed siges at bestå i, at vurderingen vedrører en bestemt samtaledeltager og dennes handlen. Vurderingens talerudvælgende karakter understøttes af adresseringen *du*, som er henvendt Anders. Hermed er det oplagt, at det er Anders og ikke Christian, der skal tage ordet. Dette efterkommer Anders også, da han spørger Beate *hvorf-* (linje 12). Med denne anmodning om forklaring giver Anders udtryk for ikke at kunne udføre den konditionelt relevante handling, førend Beate har forklaret sin vurdering. Anders signalerer hermed at have opfattet, at han er talerudvalgt. Beate giver herefter en begrundelse for sin negative vurdering, *fordi da- stikket damer ligger der* (linje 13), og hun viser således, at hun billiger Anders' opfattelse af, at han er talerudvalgt.

I eksempel (12) ser vi altså, at en vurdering, som ifølge Stivers og Rossano (2010: 28) i sig selv har en lav responsrelevans (jf. model 2.), er talerudvælgende, til trods for at den ikke er designet med en eller flere af de responsmobiliserende ressourcer, som forfatterne ellers hævder, er nødvendige for at gøre en sådan handling responsmobiliserende: Da alle parter har lige adgang til referenten, dvs Anders' handlen, kan alle siges at være [K+], og der er dermed ikke epistemisk asymmetri. Ej heller er turens syntaktiske opbygning interrogativ, og under Beates tur ser hun på kortstikket foran Anders, hvorfor der heller ikke er modtagerrettet blik.

Ikke desto mindre ses Beates vurdering at mobilisere en respons og endda fra en bestemt modtager. Eksemplet synes dermed at vise, at en talerudvælgelse ikke forudsætter, at handlingen har en responsmobiliserende ressource indlejret i designet. På baggrund af afvigelser som denne kan det implikationelle hierarki for talerudvælgelse se sådan ud:

Model 4.2 Implikationelt tottrinshierarki for talerudvælgelse ved overgangsrelevante steder i flow-diagram.

I denne model illustreres det på baggrund af observationer fra data-materialet, at implementering af talerudvælgelse alene forudsætter overgangsrelevans samt en første par-del, der gør en bestemt anden par-del konditionelt relevant. Hvilken af de to modeller, model 4.1 og model 4.2, der illustrerer et retvisende implikationelt hierarki og dermed forudsætningen for talerudvælgende handlinger, diskuteres i sektion 5.1.

4.1.7 Opsummering: Talerudvælgelse

Vi har i første del af kapitlet undersøgt talerudvælgelsesteknikker, og hvilke faktorer der synes at udgøre grundlaget for anvendelse af disse. Disse observationer ligger til grund for udarbejdelsen af model 4.1 og model 4.2, som illustrerer to forskellige forslag på et implikationelt hierarki for talerudvælgelse. Faktorerne tæller overgangsrelevans og konditionel relevans. Vi ser desuden en generel tendens til, at de responsmobiliserende ressourcer, som Stivers og Rossano (2010) omtaler i deres studie, integreres i talerudvælgende handlinger, men at det ikke er nødvendigt for implementering af talerudvælgelse. To af disse responsmobiliserende ressourcer, blikretning og epistemisk asymmetrisk forhold, kan tilmed være talerudvælgende. Blikretning ses desuden ofte i kombination med gestik eller hovedbevægelse rettet mod modtageren. Derudover ses også adressering (personligt pronomen i

2. pers. sing.), næstetursreparaturinitiering og vurderinger at være talerudvælgende. Vi observerer, at ingen af disse talerudvælgelsesteknikker optræder enkeltvist, men derimod altid i forskellige kombinationer med hinanden.

4.2 *Situation 1*

FORUDGÅENDE TALER UDVÆLGER NÆSTETALER. FORUDGÅENDE TALER FORLÆNGER SIN TUR OG OVERLAPPER MED UDVALGTE NÆSTETALER.

I denne sektion præsenteres analyser af overlap ved overgangsrelevante steder, hvor forudgående taler udvælger en næstetaler for herefter at forlænge sin tur, samtidig med at udvalgte næstetaler tager ordet. Vi har fundet seks eksempler med overlap, der tilhører situation 1. Ifølge turtagningsmodellens regel 1a tilkommer taleretten udvalgte næstetaler ved første mulige overgangsrelevante sted. Ingen anden samtaledeltager har ret eller forpligtelse til at tale (Sacks et al. 1974: 704), og man kan sige, at der er præference for, at udvalgte næstetaler responderer på en talerudvælgende tur (Stivers & Robinson 2006). Nedenfor søger vi at finde ud af, om udvalgte næstetalers taleret anerkendes. Vi tilsigter desuden at belyse sammenhængen mellem anerkendelse og de respektive handlinger og samtalerelaterede aktiviteter, som de overlappende såvel som ikke-overlappende samtaledeltagere udfører og orienterer sig mod ved overlappet. Det vil sige, at vi undersøger, om disse også kan have betydning for, hvis taleret der anerkendes. Derudover undersøger vi, om overlaphåndtering (jf. Schegloff 2000) tilmed kan have betydning herfor.

4.2.1 *Anerkendelse af uafsluttet aktivitet: genoptagelse af beskrivelse*

I det følgende beskriver vi en tendens, som vi observerer i datamaterialet, nemlig det at en uafsluttet aktivitet anerkendes frem for en allerede afsluttet aktivitet, når disse overlapper.

I første eksempel, eksempel (13), illustreres det, hvordan forudgående taler og udvalgte næstetaler konkurrerer om taleretten og begge giver udtryk for at ville bestemme, hvilken aktivitet der finder sted efter talerudvælgelsen, henholdsvis en afsluttet og en uafsluttet aktivitet. Forud for nedenstående sekvens taler Anders (AND), Beate (BEA) og Christian (CHR) om en film (*En verden udenfor*), og Christian

nævner, at en af filmens karakterer graver sig ud af et fængsel (dette er samtalesekvensens ene aktivitet):

Eksempel (13) | AULing | Kollegiespil | 00:00:28

```

01  CHR:      Hvo(h)r han graver den der tunnel (0.2) hele
02          vejen ud
03  BEA:      {Ja Tim ↑Robberts der↘=}
04  com:      {BEA og CHR ser på hinanden}
05  CHR:      =Jaer↘
06          (0.4)
07  BEA:      {>Eller er det ik det han hedder<=Tim et eller andet}
08  com:      {BEA rynker brynene og kigger på CHR}
09          (.)
10  CHR:      {Jro 1
11 → BEA:      ↓Robbins ↑eller sån noget=(Er det ik sån)→1
12 → CHR:      ↓Jojo hvor han så(h)n g(h)ra 1ver
13          å så han ↑ved at flygte fra=
14  BEA:      ↓Jaja↘ 1}
15          {CHR og BEA ser på hinanden. AND ser skiftevis
16          på CHR og BEA}
17  CHR:      =↑Ja↘ 1
18  BEA:      ↓Ellers 1 så sir ham Morgan Freeman sån noget
19          med at han er han er den eneste der ku kravle
20          igennem ·hh hva hedder det=↑lært
21          (0.4)
22  BEA:      og så være ren når han kom ud i den anden ende=

```

Da Christian beskriver filmscenen *hvor han graver den der tunnel hele vejen ud* (linje 1–2) med en mandlig filmkarakter, der graver sig ud af et fængsel, nævnes denne ikke ved navn, men omtales blot som *han* (linje 1). Beates efterfølgende respons *ja Tim Robberts der* (linje 3) er således et næstetursreparaturinitierende kandidatforslag (Sidnell 2010: 117-119), som anmoder Christian om bekræftelse på, at hendes forslag *Tim Robberts*, er den person, der refereres til som *han*. Den høje pitch på Robberts skaber et øget fokus på skuespillerens efternavn og indikerer, at det særligt er dette, Beate søger bekræftelse på. Eftersom det er Christian, der har ytret problemkilden han, som Beate initierer reparatur af, er det ham, der er udvalgt til at skulle bekræfte eller afslå hendes kandidatforslag. Talerudvælgelsen understøttes af Beates blik, der er rettet mod Christian (linje 4). Under Beates næstetursreparaturinitiering vender Christian blikket mod hende og bekræfter efter endt tur kandidatforslaget med et præfereret *jaer* (linje 5), som efterfølges af en pause (linje 6). Et *jaer* ([jæ]) lader til at være en smule mere afsnuppet end et *ja* ([ja]), da vokallyden i førstnævnte diftonger og ender på en bagtungevokal. Man kan forestille sig, at dette antyder en mindre engageret bekræftelse (Sørensen 2018: 46-

62). Beate behandler da også Christians bekræftelse som utilstrækkelig, da hun lader til fortsat at være i tvivl, nu om *Tim Robberts* er det korrekte navn. Det ses i en ny anmodning om bekræftelse *Eller er det ik det han hedder* (linje 7), hvilket er en post-respons-søgning (en. *post response pursuit* [Jefferson 1981]). Hermed udvælges Christian til at opgradere sin bekræftelse. Betragtet fra et turtagningsperspektiv kan man sige, at Beates første talerudvælgende handling (linje 3) ikke modtog tilstrækkelig respons, hvorfor hun bruger turfortsættelse til at lave en ny talerudvælgelse. Beate nægter imidlertid Christian muligheden for at besvare spørgsmålet ved *første* overgangsrelevante sted (efter *hedder*), da hun straks tilføjer endnu en turenhed *Tim et eller andet* (linje 7), som er tæt sammenbundet med den forudgående. I denne turudvidelse kommer det mere eksplicit til udtryk end tidligere, at det er efternavnet og ikke fornavnet, hun er usikker på. Christian er nu endnu en gang udvalgt til at skulle bekræfte og eventuelt sige efternavnet. Christian ses at efterkomme forpligtelsen til at tage ordet ved næste overgangsrelevante sted, i og med at han endnu en gang bekræfter, nu med det (grammatisk) præfererede og type-tilpassede *jo* (linje 10) (Heinemann 2015: 171). Han får dog ikke ytret hele sin bekræftelse i det fri, da Beate endnu en gang forlænger sin tur, nu i et forsinkelsesspænd til Christians bekræftelse. Denne gang har hun et nyt forslag til filmkarakterens efternavn, *Robbins* (linje 11), som fungerer som en selvinitieret selvreparatur (Sidnell 2010: 111) af tidligere ytrede *Robberts*. Efter Beates reparatur er der et overgangsrelevant sted, hvor talerudvælgelsen genforanlediges (en. *re-occasioning* [Steensig 2001: 265]). Christian opretholder endnu en gang turtagningsreglerne, da han bekræfter med et *jojo* (linje 12), der kan indikere, at det er unødvendigt, at Beate bliver ved med at anmode om bekræftelse på efternavnet på omtalte filmkarakter (Lund 2017: 6-7), når nu han allerede har bekræftet to gange (linje 5 og 10). Christian vender herefter tilbage til sin overordnede aktivitet: fortællingen om filmscenen *hvor han sån graver* (linje 12). Parallelt (det vil sige i overlap) med Christians tredje bekræftelse og fortsættelse af fortællingen forlænger Beate endnu en gang sin tur med turkonstruktionsenheden *eller sån noget* (linje 11), hvormed hun igen udtrykker usikkerhed i forhold til navnet – nu også den reparerede udgave. Dette er tæt sammenbundet med en ny anmodning om bekræftelse i form af *ja/nej*-spørgsmålet *er det ik sån* (linje 11), hvilket igen udvælger Christian som næstetaler. Denne nye anmodning om bekræftelse kan skyldes, at

Christian hidtil kun har bekræftet efternavnet *Robberts* og ikke det nyeste forslag *Robbins*; det lader således til nu at være dette efternavn, Beate søger bekræftelse af. Christian behandler hendes anmodning som irrelevant, idet han ikke responderer på hendes overlappede turtagningsenheder, men i stedet fortsætter sin beskrivelse af film-scenen *å så han ved at flygte fra* (linje 13). Dette understøtter førnævnte betragtning, at Christians *jojo* (linje 12) i begyndelsen af overlappet indikerer en unødvendighed i, at Beate vedbliver at anmode om bekræftelse på efternavnet på omtalte filmkarakter; det er allerede inden overlappet blevet bekræftet, og denne aktivitet kan betragtes som afsluttet.

Både Christian og Beate taler i overlappet indtil overgangsrelevante steder op til flere gange og kan siges at have nået et punkt, hvor de med størst sandsynlighed har opfattet, at et overlap finder sted, og hvor de som følge heraf *kunne* have droppet ud. Når de på trods af det så at sige "ignorerer", at et overlap er i gang, betragtes det som kraftigt tegn på konkurrence om retten til at tale og om samtalesekvensens aktivitet (Jefferson 2004a). Mens Beate i overlappet søger en bekræftelse af filmkarakterens efternavn fra Christian, forsøger Christian at afslutte denne (med *jojo*, linje 12) og i stedet opretholde samtalesekvensens indledende aktivitet, nemlig at beskrive filmscenen. Beate synes at lade sin hævde ophøre og i stedet afgive taleretten, da hun lidt efter overlappet ytrer et *jaja* (linje 14), som indikerer, at hun godt ved, hvilken filmscene Christian beskriver, og at en uddybende beskrivelse er unødvendig. Beate responderer altså på Christians overlappede ytring og anerkender hermed hans taleret. Christian får imidlertid ikke beskrevet filmscenen til ende, førend Beate igen tager ordet og helt overtager beskrivelsen (linje 18–22). Ikke desto mindre har Beate givet udtryk for, at taleretten i overlappet tilkommer Christian, og hun tilslutter sig hans samtaleaktivitet.

Betragter vi ovenstående analyse i forhold til turtagningsreglerne, observerer vi følgende: Først og fremmest ser vi, at udvalgte næstetaler har taleretten ved overlap med en forudgående taler – som turtagningsreglerne også foreskriver. Udvalgte næstertalers ret til at tale synes dog her ikke kun dikteret af turtagningsregel 1a, men i lige så høj grad af, hvilke aktiviteter de overlappende samtaledeltagere udfører og orienterer sig mod i overlappet. Hvis en aktivitet allerede forud for overlappet synes afsluttet (hvilken i dette eksempel er Bea-

tes aktivitet: at søge om bekræftelse), mister den sin relevans og anerkendes derfor ikke. Omvendt vil en endnu uafsluttet aktivitet anerkendes – her af den anden overlappende samtaledeltager. Endvidere tegner der sig et billede af, at forudgående taler ikke altid giver plads til, at udvalgte næstetaler kan tage ordet ved første overgangsrelevante sted, såfremt forudgående taler signalerer et behov for at tydeliggøre eller reparere noget tidligere ytret. I forlængelse heraf viser det sig, at udvalgte næstetaler ikke nødvendigvis tager ordet ved første overgangsrelevante sted, hvis forudgående taler sammenbinder med en ny turkonstruktionsenhed. Slutteligt bemærker vi, at næstetaler på trods af at være udvalgt må konkurrere om retten til at tale ved overlap, som konsekvens af at forudgående taler hævder sin taleret. Vi ser i denne forbindelse, at en overlappet taletur, hvori taleren hævder sin taleret, ikke nødvendigvis anerkendes, og det bliver ligeledes evident, at det, at en samtaledeltager hævder sin taleret, ikke er ensbetydende med, at denne ikke senere kan anerkende sin modstanders taleret.

4.2.2 *Anerkendelse af uafsluttet aktivitet: bekræftende respons*

Også i nedenstående eksempel (14) ser vi, at en uafsluttet aktivitet anerkendes frem for en afsluttet. De overlappende parter kæmper i dette eksempel ikke om taleretten, da begge giver udtryk for, at udvalgte næstetaler har taleretten. Her er overlappet et resultat af, at udvalgte næstetaler ikke straks tager ordet ved første overgangsrelevante sted, og der i stedet opstår en pause. Forudgående taler udvælger derefter næstetaler på ny, samtidig med at denne nu (endelig) responderer. Overlappet er altså et resultat af en genforanlediget talerudvælgelse. Forud for nedenstående samtalesekvens taler Kirsten (KIR), Anne (ANN) og Kirstens datter Lis (LIS) om, at der ikke findes særlig mange billeder af Kirstens far, da det ikke var almindeligt at have kamera i hans levetid.

Eksempel (14) | SamtaleBanken | Sam3 | Gamledage | 00:04:38

01 KIR: Å du har heller ik nogen billeder af din mor
02 (.) sån helt ·hhh fra (.) barn af
03 com: ((KIR og ANN ser på hinanden. KIR laver en let
04 pegende gestik mod ANN ved *du*. LIS ser
05 først på KIR og flytter blik til ANN ved *ik*))
06 (0.6)
07 → ANN: *N:ɾ:*e:: ɿ:j ne::j ik helt
08 → KIR: ɿ for eksempel
09 com: ((KIR ser fortsat på ANN. Ved andet *nej*
10 flytter ANN blikket fra KIR ud i lokalet og

- 11 ryster på hovedet))
 12 ANN: ik 'måske ik helt fra barn af → 1
 13 KIR: 'Ejm jeg har jeg har nogle få stykker
 14 der hænger på væggen

Genkald fra eksempel (7) (sektion 4.1.1), at Anne ved det overgangsrelevante sted efter Kirstens B-event statement *Å du har heller ik nogen billeder af din mor sån helt fra barn af* (linje 1–2) er udvalgt som næstetaler på grund af et epistemisk asymmetrisk forhold mellem afsender (Kirsten) og modtager (Anne), 2. persons-pronomen og blikretning med gestik. Ifølge turtagningsmodellens regel 1a er Anne altså her forpligtet til at bekræfte eller afkræfte Kirstens anmodning, som kalder på en *jo/nej*-respons. Eftersom Kirstens statement er negeret (pga. ik, linje 1), er en afkræftelse set fra et designmæssigt perspektiv præfereret (Sidnell 2010: 86-87).

Først efter en pause på 0.6 sekunder (linje 6), som kan indikere, at det ikke er ligetil for hende at besvare spørgsmålet, responderer Anne. Her indleder hun sin respons med to type-tilpassede og designmæssigt præfererede bekræftelser i form af *nej* (linje 7), som indeholder forlængede lyde, hvilket kan være et udtryk for tøven (Steensig 2015). De tøvende svarord kan ligesom pausen indikere, at det ikke er helt ligetil for Anne at respondere. Da Anne ytrer svarordene, ser hun ud i lokalet. Simultant med at Anne påbegynder sin forsinkede respons, forlænger Kirsten – i overlap med Anne – sin tur med inkrementet *for eksempel* (linje 8). Denne forlængelse lader umiddelbart til at skyldes en præference for progressivitet i samtalen, hvor man søger at holde pauser på et minimum (Stivers & Robinson 2006), hvorfor fraværet af en respons (som resulterer i pause) udløser en sådan udvidelse (Steensig 2001: 265). Ved at forlænge sin tur mindsker Kirsten pausen, og turudvidelsen synes derudover at modificere spørgsmålet til ikke kun at vedrøre billeder, fra da moderen var barn, men også fra senere. Kirsten imødekommer på den måde en eventuel problematisering (som indikeres af forudgående pause) af sin anmodning, og Anne synes nu at have bedre forudsætninger for at kunne besvare Kirstens spørgsmål – havde hun ikke allerede påbegyndt sit svar. På den måde genforanlediges talerudvælgelsen af Anne, og turudvidelsen bidrager dermed til opretholdelse af samtalens progressivitet.

Som nævnt sker genforanledningen af talerudvælgelsen i overlap med Annes respons. Annes respons påbegyndes med to svarord med

lydforlængelser *n::e::j ne::j* (linje 7). Disse lydforlængelser kan give følgende (for hinanden ikke udelukkende) indikationer: De kan som nævnt tolkes som tøvemarkører, der indikerer et problematisk element i samtaleens forudgående tur. Det synes dog lige så sandsynligt, at lydforlængelsen i hvert fald i første svarord er en del af Annes håndtering af overlappet, hvormed hun kan opnå følgende: Med denne kan Anne strække sit svarord, så det slutter efter Kirstens turforlængelse og på den måde 'absorberer' forlængelsen. Herefter kan Anne ved næste overgangsrelevante sted (efter *eksempel* (linje 8) nu gentage sit svarord fri af overlap, og hun hævder hermed sin taleret (Schegloff 2000: 13-14). Et andet signal, som understøtter denne betragtning, er det faktum, at Anne vender ansigtet væk fra Kirsten under sin tur. Dette kan indikere, at hun endnu ikke er færdig med at tale, og at hun vil holde på turen (Kendon 1967: 42). Modsat ses Kirsten ikke at hævde retten til turen, da hun lader Anne tale frem til et overgangsrelevant sted (efter *helt*, linje 7) og først herefter tager ordet i et forsinkelses-spænd (efter Annes *ik*, linje 12): *Ejm jeg har nogle få stykker der hænger på væggen* (linje 13-14). Med denne ytring synes Kirsten at forholde sig til Annes delvist overlappede respons, da Kirsten her fortæller, at hun – modsat Anne – har nogle få billeder af hendes mor. Det tyder altså på, at Kirsten vil tilbyde Anne at se disse, når nu Anne har svaret, at hun ikke har mange barndomsbilleder af sin mor. Kirsten anerkender hermed Annes overlappede respons og signalerer således, at Anne har retten til turen.

I viste eksempel hævder udvalgte næstetaler sin ret til turen, og forudgående taler anerkender denne. Det stemmer overens med turtagningsreglerne, der som bekendt foreskriver, at udvalgte næstetaler har taleretten. Forudgående talers forlængelse af turen, som overlapper med udvalgte næstetalers respons på forudgående spørgsmål, fungerer som en modificering af forudgående spørgsmål og genforanlediger dermed talerudvælgelsen. Denne turforlængelse bidrager på den måde til opretholdelse af progressivitet, det vil sige, at udvalgte næstetaler responderer med en bestemt anden par-del. På den måde afsluttes Kirstens aktivitet, da Anne responderer og dermed påbegynder en ny aktivitet. Begge parter håndterer af overlappet viser altså, at næstetaler skal overtage turen og besvare spørgsmålet; begge parter orienterer sig således mod normen om at udvalgte næstetaler tager ordet ved første overgangsrelevante sted. Sidst men

ikke mindst bliver det i dette eksempel evident, at en talerudvælgelse ikke ophæves, selv om denne efterfølges af en pause.

Nedenfor skal vi se på eksempel (15), der i sin karakter minder om eksempel (14), dels fordi overlappet opstår efter en pause, forud for hvilken der har været talerudvælgelse, og dels fordi forudgående taler talerudvælger på ny i overlappet og imødekommer en respons. De to eksempler adskiller sig dog fra hinanden, i og med at forudgående taler i eksempel (15) eftersøger en respons gentagne gange også *inden* overlappet modsat forudgående taler i eksempel (14), der første gang eftersøger en respons *i* overlappet. Eksempel (15) udspiller sig i et køkken, hvor Tine (TIN), Mette (MET) og Torben er i gang med at forberede kartofler til kartoffelmos. I eksemplet ser vi, at Mette udvælger Tine som næstetaler adskillige gange uden at modtage en respons:

Eksempel (15) | SamtaleBanken | Sam3 | Kartofler&Broccoli | 00.32.41

```

01  TIN:  °Åh det da egentlig ogs lang tid siden
02          efterhånden°→
03          (2.0)
04          ((TIN går hen til MET, som skræller kartofler))
05  MET:  Nh:ej det fik vi da i::=var du ik med derop
06          ø:h {i: øh=var det ik tirsdag vi fik °det°→}
07          {MET og TIN ser på hinanden}
08          (0.3)
09  MET:  {Eller i tfredags}
10          (0.4)
11  MET:  >Var det ik=Nej vi fik det måske ik i fredags<
12          (0.9)
13 → MET:  [Jeg bildte mig ind]
14 → TIN:  [Jo det RIGtig ] jeg var der i:=°det da
15          rigtig vi >fik det da der°<
16  MET:  ø::hm det var bare fordi (.) om mandagen der
17          var sån hel lag på alle tallerkner
18          af sådan noget kartoffel

```

Da Tine konstaterer, at det efterhånden er længe siden (de har fået kartoffelmos) (linje 1–2), mobiliseres en respons, da det er et AB-event statement. Her udtaler Tine sig om noget, som både hun selv og Mette (og måske Torben) har kendskab til, det vil sige har symmetrisk viden om. Et sådant statement kalder på en bekræftelse eller afkræftelse (Labov 1972: 254), men i stedet for dette følger en lang pause (linje 3), som måske foranlediges af, at næstfølgende respons fra Mette er dispræfereret. Udeblivelsen af en respons kan indikere, at modtager er uenig i det netop ytrede. Ved at tilbageholde responsen gives forudgående taler mulighed for at reparere eller ændre sin netop ytrede

tur for således at afværge en dispræfereret respons. På denne måde orienterer samtaledeltagerne sig mod en præference for enighed og kontiguitet (Sacks 1987; Sidnell 2010: 4, 78). Tine har altså mulighed for at reparere sin konstatering, men da hun ikke griber den mulighed, tager Mette i stedet ordet og laver en dispræfereret afkræftelse, *nhej det fik vi da i* (linje 5). Her kommer dispræferencen eksplicit til udtryk i det trykbetonede *nhej*, som udviser uenighed med Tine, samt i lydforlængelsen i *nhej* (*nh:ej*), hvilket indikerer tøven (Steensig 2015). Mette færdiggør ikke sin afkræftende ytring, men begynder i stedet på en anmodning om bekræftelse henvendt Tine, *var du ik med derop øh i øh* (linje 5–6). Tine får ikke mulighed for at respondere, da Mette endnu en gang afbryder egen ytring og igen anmoder om bekræftelse, *var det ik torsdag vi fik det* (linje 6). Hermed udviser hun tvivl om egen afkræftelse tidligere (linje 5). Denne anmodning lader til at fungere som en genforanledning, og Tine er på den baggrund udvalgt igen til at tale som næste. Tine tager dog ikke ordet, og i stedet følger en pause på 0.3 sekunder (linje 8). Mette genoptager nu sin tur og udvider med *eller i fredags* (linje 9) med særlig høj tone på *fre*, hvormed hun laver selvinitieret selvreparatur (Schegloff et al. 1977) af tidligere ytrede *torsdag*. Denne fungerer også genforanledigende (Steensig 2001: 265), hvorfor Tine endnu en gang udvælges som næstetaler, men igen udebliver et svar, og der opstår endnu en pause på 0.4 sekunder (linje 10). Mette søger herefter igen en respons med spørgsmålet *var det ik* (linje 11), men gør ikke plads til en respons fra Tine, da hun i stedet sammenbinder anmodningen med endnu en reparatur, *nej vi fik det måske ik i fredags* (linje 11). Med denne reparatur udviser hun usikkerhed i forhold til sin tidligere afkræftelse af Tines AB-event statement. Endnu en gang er Tine udvalgt til at bekræfte, men heller ikke her tager hun ordet, så i stedet opstår endnu pause på 0.9 sekunder (linje 12).

Efter pausen tager Mette og Tine nu ordet på samme tid (linje 13–14). Mette starter en ytring *jeg bildte mig ind* (linje 13), der umiddelbart ligesom hendes forudgående reparatur viser usikkerhed i forhold til hendes tidligere afkræftelse. Således synes Mette at nedgradere sin afkræftelse og dermed imødekomme det problematiske i denne afkræftelse, som Tine signalerer med gentagne udeblivende svar. Det lader til, at Mette er på vej til at udvælge Tine til at bekræfte eller afkræfte, om det, hun bildte sig ind, er rigtigt. Samtidig bekræfter Tine nu Mettes anmodning (forud for overlappet) for første gang med *jo*

det rigtig og udvider med *jeg var der i det da rigtig vi fik det da der* (linje 14–15). Da Tine gentager *det (da) rigtigt* er det nu fri af overlap, hvilket indikerer, at hun hævder retten til at tale (jf. Schegloff 2000). At hun fortsætter sin tur så længe, det vil sige laver flere turkonstruktionsenheder, kan tyde på samme. Tydeligste tegn på hævvelse af sin taleret er, at Tine ytrede første stavelse i det overlappede *rigtig* med særlig høj volumen og dermed synes at forsøge at udkonkurrere Mette. Mette hævder modsat Tine ikke taleretten. Hun dropper nemlig ud af overlappet ved at lade sin tur ophøre, inden den når et overgangsrelevant sted, og lader dermed Tine svare fri af overlap. Det, at Mette ophører sin tale, giver Tine plads til at tale, men Mettes egentlige anerkendelse af Tines taleret ses først senere, da Mette responderer på Tines ytring (linje 16–18).

Samtaledeltagerne er som nævnt engageret i to forskellige aktiviteter i overlappet, henholdsvis en talerudvælgende nedgradering fra Mettes side og en bekræftelse fra Tines side. Tines konstatering (linje 1–2) er blevet udfordret af Mette (i linje 5), hvilket kræver, at Tine tilslutter sig Mettes afkræftelse eller fastholder den oprindelige påstand. Mette imødekommer dette med en nedgradering, så det bliver lettere for Tine at tilslutte sig (linje 11, 13), og det er således ikke overraskende, at Mette ikke hævder sin taleret. Mettes nedgradering betragtes i overlappet som afsluttet, da Tine påbegynder den handling, som Mette med sin overlappende udvidelse søgte. Tines aktivitet er dog endnu uafsluttet, og det er derfor ikke overraskende, at hun hævder sin taleret.

I både eksempel (14) og (15) ser vi, at udvalgte næstetalers tur anerkendes. Forudgående talers genforanledigende talerudvælgelse i overlappet mister sin relevans, når udvalgte næstetaler responderer. Forudgående talers aktivitet kan dermed betragtes som afsluttet modsat udvalgte næstetalers aktivitet. Det tyder altså i disse to eksempler på, at en uafsluttet aktivitet anerkendes frem for en afsluttet. Da udvalgte næstetalers aktivitet her er uafsluttet, betragtes det som værende i overensstemmelse med turtagningsregel 1a; udvalgte næstetaler har taleretten.

4.2.3 Anerkendelse af uafsluttet aktivitet: anmodning om bekræftelse
Som det sidste eksempel i *situation 1* beskriver vi – modsat hvad vi så i eksempel (13), (14) og (15) – i eksempel (16), at forudgående talers taleret anerkendes frem for udvalgte næstetalers. Dette er muligvis

et udtryk for, at samtaledeltagerne har respektive opfattelser af, hvornår der er overgangsrelevans.

Genkald eksempel (8), hvor Mikkel har fortalt Maria og Rasmus, at han ikke laver mad, fordi han synes, det er kedeligt. Uddraget nedenfor viser fortsættelsen af det tidligere illustrerede uddrag, hvor Maria har spurgt Mikkel, hvad han så spiser, nu når han ikke laver mad. Mikkel fortæller herefter, hvad han almindeligvis spiser til morgenmad (linje 1):

Eksempel (16) | AULing | Kanin3 | 00:09:14

01 MIK: «Å altså knækbrød og rugbrød å:::»
02 RAS: «Nå ja s- til morgenmad»
03 MAR: «M hva m til aftensmad altså=
04 → MIK: «Jam ogs det»
05 → MAR: «(La-) Laver du ik noget af det»
06 com: «(MAR og MIK ser på hinanden. MAR
07 ryster på hovedet. RAS ser skiftevis
08 på MIK og ud i luften))
09 (0.4)
10 MIK: «Ne:::j altså så jo så noget kød en gang
11 imellem som jeg lige smækker på en pande
12 uden » å «stå å form dem men bare lige»
13 MAR: «Okay» «sku ogs til å si:ge du får tarmslyng»

Maria anmoder i en hv-interrogativ anmoder Mikkel om informationen *m hva m til aftensmad altså* (linje 3), hvilket (særligt grundet det ytringsindledende *m(en)* og det afsluttende *altså*) tyder på, at hun med sin tidligere anmodning *hva hva spiser du så* (se eksempel (8), sektion 4.1.2) ikke søgte information om, hvad Mikkel spiser til morgenmad, men derimod til aftensmad. Dette taget i betragtning synes Marias nye anmodning om information (linje 3) at fungere som selvinitieret selvreparatur af egen tidligere anmodning. Talerudvælgelsen af Mikkel kommer til udtryk i det epistemisk asymmetriske forhold mellem Rasmus og Maria kontra Mikkel. Mikkel har altså unægteligt bedre forudsætning for at svare end Rasmus. Ligeledes anvendes også modtagerrettet blik som en del af talerudvælgelsen; Maria har sit blik rettet mod Mikkel både forud for og under overlappet. Hendes reparerende anmodning er tæt sammenbundet med en (negeret) polær interrogativ *la- laver du ik noget af det* (linje 5), der anmoder Mikkel om bekræftelse. Tilsammen udgør de to anmodninger en såkaldt akse-konstruktion (en. *pivot construction* [Schegloff 1979]). Denne akse-konstruktion indeholder et element, *altså*, som indikerer en fremadrettet reparatur (Steensig 2001: 185). *Altså* kan siges at være

første ord i den følgende og reparerende ytring, men kan også betragtes som sidste ord i den forudgående turkonstruktionsenhed. Aksekonstruktionen bevirker desuden, at det overgangsrelevante sted i denne tur ikke er helt lige til at placere; det overgangsrelevante sted kan opfattes at være både før og efter *altså*. En anden betragtning er, at første turkonstruktionsenhed kan siges at være en topikalisering, mens næste turkonstruktionsenhed er det egentlige spørgsmål, som er, om ikke Mikkel laver aftensmad. Marias anden turkonstruktionsenhed kan således siges at være den egentlige anmodning, og overgangsrelevansen kan siges først at komme herefter. Ved anvendelsen af den reparerende turforlængelse afværges en eventuel ny misforståelse.

Mikkels behandling af Marias tur tyder på, at han opfatter den som afsluttet allerede efter *altså* (linje 3) og her ganske legitimt kan tage ordet. Mikkel responderer nemlig herefter på Marias anmodning med *jam ogs det* (linje 4). Dette resulterer i et overlap med hendes reparerende anmodning (linje 5), hvor begge parter færdiggør deres ture, hvilket indikerer, at begge parter hævder deres taleret.

Da Mikkels tur er kortere end Marias, får hun mulighed for at ytre sidste del af sin tur fri af overlap. Overlappet efterfølges af en pause (linje 9), som kan indikere, at Mikkel afventer at se, hvorvidt hans overlappede svar er tilstrækkeligt for Maria. Det lader dog ikke til at være tilfældet, da hun ikke responderer herpå, og Mikkel responderer nu i stedet på Marias reparerende anmodning med *nej altså så jo så noget kød en gang imellem som jeg lige smækker på en pande uden å stå å form dem men bare lige* (linje 10–12). Dette fungerer anerkendende for Marias tur i overlappet. Det lader hermed til, at samtaledeltagerne orienterer sig mod, at en taler, her Maria, har lov til at færdiggøre sin igangværende tur, førend en anden samtaledeltager tager ordet.

Set i forhold til turtagningsreglerne og samtaledeltageres respektive roller er der altså umiddelbart tale om, at udvalgte næstetaler anerkender forudgående talers tur og taleret i overlappet. Dette lader dog ikke til at være et brud på turtagningsreglerne, men snarere et spørgsmål om samtaledeltageres respektive opfattelser af overgangsrelevans. Hvis overgangsrelevansen siges at efterfølge hele Marias tur, orienterer samtaledeltagerne sig mod turtagningsmodellens regel 1a (Sacks et al. 1974), der foreskriver, at udvalgte næstetaler skal tage ordet ved første overgangsrelevante sted. Mikkel responderer nemlig her (nu tilsyneladende tilstrækkeligt) på Marias reparerende

anmodning (linje 10–12), og Maria kvitterer efterfølgende for denne respons (linje 13) og anerkender hermed Mikkels taleret. På trods af at turtagningsreglerne overholdes efter overlappet, ændrer det ikke på, at forudgående talers taleret anerkendes frem for udvalgte næstetalers i overlappet. Eftersom de to overlappende parter tilsyneladende har forskellige opfattelser af, hvornår der er et overgangsrelevant sted, og et talerskifte bør ske, ses det, at overgangsrelevans ikke er givet én gang for alle, da parametrene (syntaktisk, prosodisk, handlingsmæssigt og gestikmæssigt afsluttet) ikke er absolutte.

4.2.4 Opsummering: Situation 1

Ud fra analysen af de fire illustrerede eksempler tilhørende *situation 1* kan vi udlede, at udvalgte næstetaler har retten til at tale, når denne overlapper med forudgående taler ved et overgangsrelevant sted – dette hvis der ikke blandt samtaledeltagerne er forskellige opfattelser af det overgangsrelevante sted. Synes der derimod at kunne være forskellige opfattelser af placeringen af det overgangsrelevante sted og dermed forskellige opfattelser af, hvornår et turskifte bør praktiseres, synes forudgående taler at have taleretten i overlappet. Dette er dog ikke et brud på turtagningsreglerne, da udvalgte næstetaler først har taleretten ved det, som forudgående taler giver udtryk for, er først-kommende overgangsrelevante sted. I samtlige eksempler ses anerkendelsen af en overlappende parts taleret udført af den anden overlappende samtaledeltager.

Fælles for alle eksempler i *situation 1* er det, at forudgående talers overlappede tur genudvælger næstetaler. I eksempel (13) søger forudgående taler i overlappet en "stærkere" bekræftelse fra udvalgte næstetaler, end den hun allerede har modtaget. Overlappet er altså et resultat af en forudgående utilstrækkelig respons, hvorfor der i overlappet søges en tilstrækkelig respons. I eksempel (14) og (15) skyldes overlappet en responseftersøgning, og de forudgående talere henholdsvis modificerer og nedgraderer i overlappet deres forudgående ytring. Det får karakter af en "hjælpende hånd", så udvalgte næstetaler lettere kan respondere. I eksempel (16) præciserer forudgående taler den del af sin tur, der går forud for overlappet, for således at afværge en eventuel misforståelse fra udvalgte næstetaler. Udvalgte næstetaler udviser dog en opfattelse af, at denne talerudvæl-

gende tur allerede er afsluttet inden overlappet. Dette er et godt eksempel på, at samtaledeltagernes respektive opfattelser af overgangsrelevans ikke er entydigt bestemt.

Når de forudgående talere i de fire eksempler forlænger deres tur, udfører de altså mere eller mindre samme handling som den, de udfører forud for overlappet, og dermed genforanlediges talerudvælgelsen. Denne aktivitet, genforanledningen, mister som regel sin relevans, når en udvalgt taler responderer og dermed udfører den handling, som forudgående taler udbeder sig. Det er derfor ikke overraskende, at udvalgte næstetalers taleret ofte anerkendes. Hvis forudgående talers tur ikke har nået et overgangsrelevant sted, er den aktivitet, som påbegyndtes forud for overlappet, uafsluttet. Turen og dermed forudgående talers taleret lader til at anerkendes som følge heraf, fordi en (igangværende) taler har ret til at færdiggøre sin tur.

Vi finder i dataet ikke eksempler på, at forudgående taler begynder en ny aktivitet (set i forhold til den aktivitet, som denne udfører *inden* overlappet) i overlap med en respons fra udvalgte taler. Vi forholder os til muligheden for tilstedeværelsen af et sådan tilfælde, men da der i datamaterialet ikke er observationer heraf, kan det ikke desto mindre siges at understøtte eller ligefrem bevise turtagningsreglernes principper og talerudvælgelses effektivitet. Ovenstående analyser viser altså indikationer på, at principperne for turtagning også praktiseres ved overgangsoverlap i tilfælde, der kan karakteriseres som *situation 1* – dette dog med undtagelse af tilfælde, hvor der ikke er entydig opfattelse af placeringen af overgangsrelevans.

Eksemplerne viser alle, at overlapshåndtering ikke har afgørende betydning for, hvis taleret der anerkendes. Selv hvis en samtaledeltager hævder sin taleret, kan denne negligeres.

4.3 *Situation 2*

FORUDGÅENDE TALER UDVÆLGER NÆSTETALER. UD-
VALGTE NÆSTETALER OVERLAPPER MED EN SELVVALGT TA-
LER. FORUDGÅENDE TALER DELTAGER IKKE I OVERLAPPET.

I denne sektion præsenteres en analyse af et eksempel, hvor en forudgående taler udvælger en næstetaler, hvorefter udvalgte næstetaler tager ordet samtidig med en selvvalgt taler. Dette eksempel er det eneste i vores data, som hører til *situation 2*. I et sådant overlap bør

udvalgte næstetaler ifølge turtagningsmodellens regel 1a have taleretten samt være forpligtet til at tage ordet. Ingen anden samtaledeltager har denne ret eller forpligtelse (Sacks et al. 1974: 704). I eksemplet undersøger vi, om dette praktiseres, og om de respektive handlinger og samtalerelaterede aktiviteter, som de overlappende såvel som ikke-overlappende samtaledeltagere udfører og orienterer sig mod ved overlappet, kan have betydning herfor. Ligeledes undersøger vi, om overlaphåndtering spiller en rolle for, hvilken af de overlappende parter taleretten tilkommer.

Inden gennemgangen af analysen knytter vi et par kommentarer til to af samtaledeltagernes roller under overlappet. Som det fremgår af vores begrebsafklaring, er en forudgående taler den, som forud for overlappet senest har påbegyndt en tur, der har nået et overgangsrelevant sted. Forud for overlappet opstår et andet overlap tilhørende *situation 5*, hvor to samtaledeltagere, Christian og Beate, tager ordet samtidigt (Christian dog i et forsinkelsesspænd til Beates tur). Under andet overlap, det vil sige i overlappet tilhørende *situation 2*, kan Christian og Beate dermed begge siges at være forudgående talere. Når vi i analysen præsenterer Beate som forudgående taler, viser vi en situation, som forekommer sjældent i datamaterialet: en selvvalgt taler overlapper med en udvalgt næstetaler. Var analysen præsenteret med Christian som forudgående taler, ville dette overlap tilhøre *situation 1*, som i forvejen er beskrevet. På baggrund af ovenstående har vi truffet en beslutning om at undersøge denne nye situation, *situation 2*.

4.3.1 Anerkendelse af responsmobiliserende handling

I nedenstående eksempel (17) overlapper to samtaledeltagere med en henholdsvis responsmobiliserende og responderende handling. I transskriptionen er udskrevet to overlap, hvoraf det første (linje 4–5) er en *situation 5*, der viser talerudvælgelsen, som definerer de turtagningsmæssige roller i andet overlap (linje 8–9), hvilket er i fokus her. Anders (AND), Beate (BEA) og Christian (CHR) er i gang med at spille kortspillet 'fisk', og Anders har forud for sekvensen fortalt Beate, at han kan se hendes kort. Beate er dog engageret i en dialog med Christian, og først da denne er afsluttet, beder hun Anders om at gentage, hvad han sagde, og herfra begynder nedenstående sekvens:

Eksempel (17) | AULing | Kollegiespil | 00:03:17

```

01  AND:    {Det en skam vi ik spiller om penge→}
02  com:    {Alle tre ser ned i bordet}
03          (0.5)
04  BEA:    {Hvor↑for={Jeg har ik nogen→}=
05  CHR:    ↓Det ka vi ogs gøre↔ }=
06  com:    {BEA og CHR ser på AND. AND ser ned på bordet}
07 → CHR:  {=↑Ska vi gøre det→ }
08 → AND:  ↓Fordi ·hhh (du s-)↓}
09  com:    {AND og BEA ser på CHR. AND ser på CHR}
10  AND:    si↓dder [(xxx)]
11  BEA:    ↓JEG *GI[DER* ] IK PENGE }
12  CHR:    [Haha ] tspille om↓ penge=
13  com:    ((BEA ser på CHR))
14  AND:    =⊙Flasher dine ↑kort hele tiden ja⊙↓
15  CHR:    ↓Hahaha ]

```

I stedet for at gentage, at han kan se Beates kort, laver Anders en vurdering, *det en skam vi ik spiller om penge* (linje 1), hvilket drillende indikerer, at han kan se hendes kort og dermed ville kunne vinde spillet på uretfærdig vis. Denne vurdering synes ikke at være talerudvælgende, da referenten (altså spillets omstændigheder) er tilgængelig for dem begge. Særligt synes dette bekræftet af, at Beate og Christian efter en pause begge vælger sig selv til at tale som næste for at respondere på Anders' vurdering. Dette overlap indikerer altså, at de hver især har opfattet det som henvendt til dem begge.

I overlappet anmoder Beate med et *hvorfor* (linje 4) Anders om information om årsagen til hans vurdering. Anmodningen sammenbindes herefter tæt med en konstatering om, at hun ikke har nogen penge. Dette genforanlediger talerudvælgelsen af Anders, da det udfordrer hans vurdering; Anders skal altså svare på, hvorfor de skal spille om penge, når nu Beate ikke har nogen. I et forsinkelsesspænd konstaterer Christian, *at det ka vi ogs gøre* (linje 5), hvilket lader Anders vide, at det er en god idé at spille om penge. Denne konstatering slutter samtidig med Beates konstatering. Christian hævder herefter sin taleret efter overlappet ved at forlænge sin tur med spørgsmålet *ska vi gøre det* (linje 7), hvilket mobiliserer en respons fra en ikke-udvalgt modtager. Samtidig med denne hævde begynder Anders at respondere på Beates anmodning med *fordi du s- sidder xxx* (linje 8), men han stopper sin talestrøm, da Beate nu afbryder ham, *jeg gider ik penge* (linje 11), for at respondere på Christians spørgsmål (om de skal spille om penge). I denne afbrydelse hæver hun stemmen betydeligt, hvilket tydeligt indikerer, at hun konkurrerer mod Anders' respons: Hun vil un-

derstrege sin pointe og lukke ideen om at spille om penge. Hun anerkender Christians taleret i overlappet ved at besvare hans spørgsmål, omend dispræfereret, og negligerer således Anders' taleret, på trods af at hun selv har talerudvalgt ham. Anders synes dog at hævde sin taleret, da han laver en forsinket færdiggørelse fri for overlap (linje 14).

4.3.2 *Opsummering: Situation 2*

I dette eksempel (17) anerkender en forudgående taler en selvvalgt talers taleret frem for udvalgte næstetalers ditto, og turtagningsregel 1a (Sacks et al. 1974) praktiseres dermed ikke ved overgangsoverlap i *situation 2*. Det lader til, at turtagningsregel 1a overskygges af de respektive aktiviteter, som udvalgte næstetaler og selvvalgte taler udfører i overlappet. En responsmobiliserende ytring produceret af en selvvalgt taler synes at tilsidesætte en respons fra en udvalgt næstetaler. Lige efter overlappet hævder selvvalgte taler sin taleret modsat udvalgte næstetaler, der først hævder sin, efter selvvalgte talers tur er blevet anerkendt af forudgående taler. Her ser det altså ud til, at en hævde af taleretten *kan* have haft indflydelse på overlappets udfald.

4.4 *Situation 3*

FORUDGÅENDE TALER UDVÆLGER EN NÆSTETALER. FORUDGÅENDE TALER FORLÆNGER SIN TUR OG OVERLAPPER MED EN SELVVALGT TALER. UDVALGTE NÆSTETALER DELTAGER IKKE I OVERLAPPET.

I denne sektion præsenteres en analyse af et eksempel, hvor en forudgående taler udvælger en næstetaler. Herefter forlænger forudgående taler sin tur, samtidig med at en selvvalgt taler tager ordet, så de overlapper. Udvalgte næstetaler deltager ikke i overlappet. I vores data finder vi kun ét eksempel, der tilhører denne situation.

I eksempel (18) nedenfor undersøger vi en mulig årsag til, at udvalgte næstetaler ikke deltager i overlappet. Vi undersøger endvidere, om de respektive handlinger og aktiviteter, som samtaledeltagerne udfører og orienterer sig mod under overlappet, spiller en rolle for, hvem taleretten tilkommer. Desuden ser vi på samtaledeltageres overlaphåndtering, og om dette kan have betydning for, hvis taleret der anerkendes.

4.4.1 Anerkendelse af negativ vurdering af modtagers handling

Uddraget nedenfor, eksempel (18), stammer fra samtalen, som vi præsenterede i forbindelse med *situation 2*, hvor Anders (AND), Beate (BEA) og Christian (CHR) har påbegyndt spillet 'fisk'. I transskriptionen er der medtaget to overlap, hvoraf det første (linje 6–7) er en *situation 3* og i fokus her. Det andet overlap (linje 11–12) karakteriseres som en *situation 1* og er medtaget her, fordi anerkendelsen af en tur i det første overlap sker her:

Eksempel (18) | AULing | Kollegiespil | 00:12:52

```

01  AND:  Brogade alle dine damer
02        (0.6)
03  CHR:  Fisk
04  AND:  †NEJ
05  CHR:  Hehehe *†jo* .hh
06 → BEA: Det da ogs dumt du †spør om de:t
07 → CHR:           †Beate alle di-
08  com:  ((BEA ser under ytringen mod kortstik
09        på bordet foran CHR. CHR og AND ser på
10        BEA. BEA peger på kortstik til slut))
11  CHR:  Beate †alle dine‡ sekser
12  AND:  †Hvorf-
13  BEA:  Fordi da- stikket damer ligger der
14  com:  ((BEA peger på et kortstik. AND og CHR
15        ser hvor hun peger. Ved damer ser
16        hun på AND. AND ser på egne kort))

```

Indledningsvist udfører Anders en kortspilsrelateret handling og beder Christian (som benævnes *Brogade*) om alle hans spillekort med "damer" på (linje 1). Christian har imidlertid ikke nogen damer på hånden og siger derfor *fisk* (linje 3), hvilket spillereglerne fordrer, hvis ikke man har den anmodede type kort på hånden. Herefter udbryder Anders et højt *NEJ* (linje 4), hvilket indikerer ærgrelse over, at Christian ikke har de(t) ønskede kort, og Christian responderer med at grine og sige *jo* (linje 5). Her tager Beate ordet og laver en vurdering af Anders' forudgående ytring ved at sige *det da ogs dumt du spør om det* (linje 6). Hun gør hermed Anders opmærksom på, at *Brogade alle dine damer* var dumt sagt. Som vist tidligere er en negativ vurdering af en modtager eller dennes handling talerudvælgende, og Anders udvælges dermed til enten at bekræfte, afslå eller bede om uddybning.

Sidste halvdel af Beates vurdering overlappes, da Christian udvælger sig selv i et forsinkelsesspænd og forsøger at spille videre ved at anmode *Beate alle di-* (linje 7) og dermed talerudvælge Beate. Christian stopper dog midt i sin ytring, så der opstår en afsnupning af *dine*

(*di-*), men genoptager med det samme – nu fri af overlap – og færdiggør sin spilorienterede anmodning *Beate alle dine seksere* (linje 11). Denne genoptagelse fri af overlap viser, at Christian ikke anerkender Beates overlappede ytring, men i stedet hævder sin egen taleret. Beate anerkender hverken Christians overlappede ytring eller genoptagelse, da hun ikke responderer ved enten at sige *fisk* eller give Christian sine seksere. Hun viser med sit blik en orientering mod Christian, men reagerer altså ikke på hans anmodning.

Efter *dumt* i Beates ytring (linje 6) er der et overgangsrelevant sted, og Christian behandler på dette tidspunkt turen, som om at han vælger at overse, at Beate talerudvælger Anders. Det kommer til udtryk i, at Christian nu udvælger sig selv til at tale her. Man kan dog argumentere for, at Beates sætning rent praktisk ikke er afsluttet her, da hun ikke har sagt, *hvad* der er dumt, og at Christian dermed afbryder frem for overlapper. Efter alt at dømme er ytringen dog prosodisk, grammatisk og også pragmatisk afsluttet her, hvilket betyder, at der *kan* siges at være et overgangsrelevant sted. Beate lader dog til at have en anden opfattelse af dette, eftersom hun taler videre, og Anders synes ligeledes også at have forstået, at det overgangsrelevante sted er andetsteds: Anders responderer først med *hvorf-* (linje 12) på talerudvælgelsen efter andet overgangsrelevante sted, altså efter *du spør om det* (linje 6). I og med at Anders (som er udvalgt næstetaler) ikke deltager i overlappet, kan det umiddelbart ligne, at han ikke responderer på Beates talerudvælgende ytring, og at turtagningsregel 1a dermed ikke praktiseres. Men da Anders tager ordet efter hele Beates tur, synes turtagningsregel 1a praktiseret: Anders, udvalgte næstetaler, har taleretten ved første overgangsrelevante sted ud fra Beates og Anders' behandling af turen.

Anders' respons *hvorf-* (linje 12) overlapper kort med Christians genstartede anmodning. Med denne respons forholder Anders sig til Beates vurdering, idet han anmoder Beate om forklaring, og således anerkender han hendes overlappede negative vurdering. Anders lader umiddelbart til at afgive sin taleret i overlappet med Christian, da han stopper sin tale, førend han har ytret ordet til ende. Dette ændrer dog ikke på, at han med sin halvfærdige tur har anerkendt Beates taleret frem for Christians. Beate anerkender herefter også Anders' overlappede, halvfærdige tur, da hun besvarer Anders' overlappede spørgsmål *hvorf-* med *fordi da- stikket damer ligger der* (linje 13). Christian må

altså trods hævvelse af sin taleret endnu vente lidt på Beates seksere – og på taleretten.

De igangværende handlinger i overlappet er begge talerudvælgende og spilrelaterede, men de adskiller sig fra hinanden af følgende grund: Hvor Christian med sin ytring udfører en handling, hvormed han fortsætter spillet, laver Beate med sin ytring en negativ vurdering af Anders' tidligere spillemæssige handling. Det tyder altså på, at en negativ vurdering af en modtagers tidligere handling kræver en forklaring, før spillet kan fortsætte.

4.4.2 *Opsummering: Situation 3*

I det enkeltstående eksempel i *situation 3* deltager udvalgte næstetaler ikke i overlappet til trods for ifølge turtagningsregel 1a at have ret samt forpligtelse til at tage ordet ved førstkommande overgangsrelevante sted. Turtagningsregel 1a synes ikke desto mindre praktiseret efter overlappet, da udvalgte næstetaler tager ordet her, hvor både han og forudgående taler giver udtryk for, at førstkommande overgangsrelevante sted er. I overlappet mellem forudgående taler og selvvalgte taler er begge ture talerudvælgende og refererer til samtaleens omdrejningspunkt: kortspil. En negativ vurdering af en modtagers tidligere spilrelaterede handling ses at kræve en forklaring og bliver derfor anerkendt frem for en handling, der fortsætter spillet.

I eksemplet hævder kun selvvalgte taler sin taleret, og det bliver hermed evident, at hævvelse ikke nødvendigvis afstedkommer anerkendelse.

4.5 *Situation 4*

EN FORUDGÅENDE TALER FORLÆNGER SIN TUR OG OVERLAPPER MED EN SELVVALGT TALER. INGEN NÆSTETALER ER UDVALGT.

Vi vil i denne sektion præsentere analyser af overlapsituationer, hvor en forudgående taler – uden at have valgt en næstetaler – forlænger sin tur, samtidig med at en selvvalgt taler tager ordet. Der er 54 tilfælde af *situation 4* i datasættet bestående af 84 eksempler. Ifølge turtagningsreglerne 1b og 1c har "[s]elvvalg [...] prioritet over talerfortsættelse medmindre der bliver gjort noget for at dette ikke skal være sådan" (Steensig 2001: 61). Dette kommer til udtryk i turtagningsmodellens hierarkiske struktur, hvor regel 1c, *talerfortsættelse*,

er underordnet *1b*, *selvvalg*, og ifølge modellen kun træder i kraft, hvis *1b* ikke gør. Nedenfor ser vi nærmere på, om dette praktiseres ved overgangsoverlap i *situation 4* i vores datamateriale, og om de handlinger og aktiviteter, som samtaledeltagerne udfører og orienterer sig mod i overlappet, har indflydelse på, hvis taleret der anerkendes. Endvidere undersøger vi, om overlaphåndtering kan have betydning for, hvem taleretten tilkommer.

4.5.1 Ingen anerkendelse af afsluttede handlinger

I *situation 4* observerer vi et mønster på tværs af flere eksempler. Det viser sig, at ingen får sin taleret anerkendt, hvis begge overlappede handlinger synes afsluttede.

Eksempel (19) er et uddrag fra en samtale mellem Anton (ANT), Bertram (BER) og Charles (CHA), hvor det gennemgående emne er vægmaling. Anton og Charles har en intern eller måske for Bertram uvedkommende kommunikation kørende om en for samtalen ekstern person, der har bestilt maling i en musegrå farve. Se nedenstående, hvor Charles i begyndelsen af sekvensen konstaterer, at han har skrevet kundens bestilling til Anton på en lap papir (linje 1–2):

Eksempel (19) | AULing | Skurvogn | 00.08.16

```
01  CHA:  {De:t det jeg har skreven til dig på
02        den la'p→ 1}
03  ANT:  {M:→J=}
```

04 com: {CHA ser på ANT. ANT ser på et objekt,
05 måske maling. BER ser på CHA}

```
06  CHA:  {=Har du ik set det↗}
07  com:  {CHA ser stadig på ANT. ANT ser på objekt.
08        BER ser på CHA}
09        (0.4)
```

```
10  ANT:  Jo→
11        (0.2)
```

12 com: ((ANT nikker og vender ansigt mod CHA))

```
13 → BER: {Man ka 'ik 1}→
14  com:  {BER ser på objekt. CHA og ANT ser på hinanden}
```

```
15 → ANT: {1Det s1ka jeg >op å ha kigget på<=↘}
16  com:  {BER ser på ANT. ANT ser på CHA}
```

```
17  BER:  {=blande en muse'grå 1}→
18  com:  {BER vender blikket mod CHA}
```

```
19  ANT:  {M de:t1 kun det til venstre
20        °der til mig ik°→
21  com:  ((ANT vender ansigt mod objekt og peger))
22        (0.9)
```

```
23  CHA:  Det tror jeg ik↘
```

Da Charles har konstateret, at han har skrevet kundens bestilling af den musegrå farve på en lap til Anton, ytrer Anton et *m* (linje 3), som

indikerer, at han har set lappen. Denne respons synes dog utilstrækkelig for Charles, der nu udfører en negeret polær interrogativ, der anmoder Anton om bekræftelse, *har du ik set det* (linje 6). Charles udvælger med det personlige pronomen *du* Anton til at besvare anmodningen, som synes at have karakter af en arbejdsordre. Hermed menes, at Charles' tur er en anmodning til Anton om at udføre en opgave, nemlig at påtage sig malerprojektet. Charles' blik er desuden rettet mod Anton, men da Anton ser på det objekt, de taler om, får de ikke øjenkontakt, og denne talerudvælgelsesteknik er dermed ikke succesfuld. Charles' anmodning efterfølges af en pause på 0.4 sekunder (linje 9), inden Anton responderer med den grammatisk præfererede, type-tilpassede bekræftelse *jo* (linje 10). Bekræftelsen er udtalt med en jævn intonation, og der er intet i prosodien, såsom lydforlængelse eller stigende intonation, der kunne antyde, at Anton vil fortsætte sin tur. *Jo* lader altså umiddelbart til at være en afsluttet tur kun bestående af en enkelt partikel. Pausen på 0.2 sekunder (linje 11) efter *jo* understøtter denne betragtning. Det er nu ifølge turtagningsreglerne legalt for en hvilken som helst samtaledeltager at udvælge sig selv som taler. Denne mulighed griber Bertram efter pausen ved at tage ordet på det overgangsrelevante sted, men når kun at ytre *man ka* (linje 13), inden Anton forlænger sin tur i et forsinkelsesspænd med en lettere undskyldende konstatering *det ska jeg op å ha kigget på* (linje 15). Anton synes hermed at acceptere og påtage sig ansvaret for den opgave, som Charles stiller ham. Udvidelsen overlapper således med Bertram, der fortsætter sin ytring med *ik* (*man ka ik*, linje 13). Da Anton i overlappet udvider sin ytring, får det tilsyneladende Bertram til at stoppe egen talestrøm, og hans tur er derfor syntaktisk ufuldendt. Dette står i kontrast til Antons tur, som når et overgangsrelevant sted. Først da Antons tur når dette overgangsrelevante sted, genoptager Bertram sin tur, så begyndelsespunktet for hans ytring er tæt sammenbundet med færdiggørelsespunktet af Antons. Herfra fortsætter Bertram, hvad han startede tidligere, nemlig at konstatere, at man ikke kan *blande en musegrå* (linje 17). Det er som nævnt et ikke ukendt fænomen, at der opstår en pause midt i en ytring i overlap, som vi ser det for Bertrams vedkommende. Pausen gør det muligt at ytre resten og dermed fuldføre turen fri af overlap. Her genoptages ytringen nøjagtigt der, hvor den stoppede, og der er dermed tale om en forsinket færdiggørelse, som lader sig gøre på grund projicerbarheden af Antons ytring. Bertram giver således udtryk for, at også han har ret til at

færdiggøre sin tur, og ved at (vente og) ytre fri af overlap, giver han Anton og Charles bedre forudsætninger for at kunne respondere eller reagere på Bertrams egen ytring. Det, at Bertram genoptager sin ytring i tæt sammenbundet position med Antons ytring, får også den betydning, at hverken Anton eller Charles kan nå at tage ordet efter Antons turudvidelse. På den måde kan en eventuel relevant næste handling til Antons overlappende tur annulleres. En forsinket færdiggørelse som denne er altså et forsøg på at erhverve sig turen og er dermed en hævvelse af taleretten.

Bertram når dog ikke at færdiggøre sin ytring, førend Anton igen tager ordet i terminal position, hvilket resulterer i et genkendelsesoverlap (linje 17 og 19). Da Anton tager ordet, er det for at stille Charles et spørgsmål med reference til den tidligere omtalte papirlap, *m det kun det til venstre der til mig ik* (linje 19–20). Efter en relativt lang pause på 0.9 sekunder (linje 22) responderer Charles herpå med *det tror jeg ik* (linje 23). Hverken Anton eller Charles reagerer altså på Bertrams konstatering om malingen og farveblandingen, og Bertrams taleret anerkendes derfor ikke; dette til trods for hans genoptagelse af ytringen fri af overlap, som tydeligt indikerer, at han hævder sin ret til turen. Bertram selv hverken gentager eller taler mere om den musegrå farve efterfølgende og opgiver således relativt hurtigt sit forsøg på at erhverve sig turen. Ej heller Antons taleret i overlappet synes anerkendt af hverken Bertram eller Charles. Charles henvender sig eksempelvis ikke med en kvittering for Antons respons til Charles' indledende anmodning. Samtaledeltagerne synes hermed at behandle de respektive ytringer i overlappet som afsluttede aktiviteter. Vi ser i dette eksempel, at fraværet af anerkendelse af de overlappede ture ikke synes at skabe problemer for samtals progression efterfølgende; dette kommer til udtryk i, at Anton og Charles efterfølgende taler videre. Vi synes derfor at kunne udlede, at anerkendelse af en eller begge af de overlappede ture ikke er nødvendig, når handlingerne i begge er afsluttede.

Ud fra dette eksempel (19) kan vi opsummere følgende: Forudgående talers handling er en accept af en arbejdsordre, mens selvvalgte talers handling er en konstatering. Ingen af de overlappede parter handlinger anerkendes, hvilket indikerer, at samtaledeltagerne behandler begge handlinger som afsluttet. Det kommer ligeledes til ud-

tryk, at anvendelsen af en hævdellesstrategi (her forsinket færdiggørelse som Bertram gør brug af) ikke har en afgørende betydning for taleretten; det medfører ingen anerkendelse af heraf

4.5.2 Anerkendelse af talerudvælgende handling

I datamaterialet ser vi eksempler, hvor en talerudvælgende handling anerkendes frem for en ikke-talerudvælgende. Et sådan tilfælde illustreres med eksempel (20), hvor de overlappede ture indeholder henholdsvis et B-event statement og en informering. Eksemplet er et uddrag fra en samtale mellem Mikkel (MIK), Maria (MAR) og Rasmus (RAS), der snakker om alkohol:

Eksempel (20) | AULing | Kanin3 | 00:05:46

```

01  MIK:      {Jeg mangler bare noen å drik det sammen med så}
02  com:      {MIK og MAR ser på hinanden. MAR nikker}
03  (0.2)
04  MAR:      {Jaer→}
05  com:      {MAR og MIK nikker}
06  (.)
07 → MAR:    «Okay så du synes der ska være→          1
08 → RAS:    «Der der ka jeg godt drik Der ka jeg godt<» li å=
09  com:      ((MAR og MIK ser på hinanden. MAR nikker.
10            RAS ser på MAR))
11  MIK:      =<*Ja*: de:t> s:ka der nok
12  (0.3)
13  RAS:      Der ka jeg godt li å ta en: specialøl eller
14            en lave mig en irish
15            coffee eller et eller andet»

```

Sekvensen indledes med, at Mikkel konstaterer *jeg mangler bare noen å drik det sammen med så* (linje 1), hvorefter Maria kvitterer med et *jaer* (linje 4), og et overgangsrelevant sted følger. Herefter opstår et overlap mellem forudgående taler, Maria, og selvvalgte taler, Rasmus (linje 7 og 8). Den handling, som Maria påbegynder i overlappet, er et B-event statement, *okay så du synes der ska være* (linje 7), som talerudvælger Mikkel på grund af det epistemisk asymmetriske forhold mellem ham kontra Maria og Rasmus samt adresseringen du (2. pers. pron. *sing*) og blikretning mod Mikkel (linje 9). Rasmus' overlappede tur, *der der ka jeg godt drik Der ka jeg godt li å* (linje 8), er en informering, der ikke udvælger nogen næstetaler. Begge samtaledeltagere hævder deres respektive taleret, i og med at de fortsætter deres tale relativt længe i overlap. Rasmus genstarter desuden sin tur, hvilket også er et tydeligt tegn på, at han hævder sin taleret (jf. Schegloff 2000). Maria ender dog med at droppe ud, inden hendes tur når et overgangsrelevant sted. Rasmus fortsætter herimod sin tale efter

overlappet med *li å* (linje 8), men når heller ikke til et overgangsrelevant sted, da han afbrydes af Mikkels. Mikkels afbrydende ytring, *ja det ska der nok* (linje 11), er en respons til Marias talerudvælgende anmodning i overlappet (linje 7), med hvilken han anerkender hendes taleret. Efter Mikkels afbrydende ytring opstår en kort pause, hvor Maria har plads til at kvittere. Dette sker dog ikke, og i stedet hævder Rasmus nu sin taleret, da han genstarter og nu færdiggør sin tur, *der ka jeg godt li å ta en specialøl eller en lave mig en irish coffee eller et eller andet* (linje 13–15).

Fra ovenstående analyse af eksempel (20) kan vi opsummere følgende: Forudgående talers taleret anerkendes frem for selvvalgte talers. Dette lader til at være et resultat af, at forudgående talers overlappede ytring udfører en talerudvælgende handling, mens selvvalgte talers tur er en ikke-responsmobiliserende informering. Således stilles en tredjepart (den i overlappet udvalgte næstetaler) til ansvar for at skulle udføre en respons til netop én af de overlappende ture, og det er dermed ikke overraskende, at den talerudvælgende tur anerkendes. I dette eksempel bliver det også endnu en gang evident, at hævde af egen taleret ikke har afgørende betydning for, hvis taleret der anerkendes, og endvidere at man godt kan få sin taleret anerkendt, selv om man dropper ud af overlap.

4.5.3 *Vilkårlig anerkendelse: opgraderet bekræftelse*

I datamaterialet ser vi en tendens til overgangsoverlap som resultat af, at en forudgående taler udvider sin bekræftende tur med en delvis gentagelse af en tidligere talers anmodning om bekræftelse. På denne måde synes forudgående taler i overlappet at opgradere sin første bekræftelse. I de to kommende eksempler, eksempel (21) og (22), viser vi, at det er vilkårligt, om en opgraderet bekræftelse anerkendes eller ej. Den opgraderede bekræftelse ses anerkendt i eksempel (21) i modsætning til eksempel (22), hvor den opgraderede bekræftelse negligeres.

I samtaleuddraget, eksempel (21), deltager Lis (LIS), Kirsten (KIR) og Anne (ANN). Kirsten er forudgående taler, på trods af at hendes ytring forud for overlappet slutter samtidig med Lis' (linje 3–4). At Kirsten er forudgående taler, skyldes, at det er hende, der senest tager ordet forud for overlappet, det vil sige senest har påbegyndt en afsluttet

turkonstruktionsenhed (linje 4). Lis har forud for sekvensen konstateret, at hendes mormor (Kirstens mor) engang købte klaver til dem, og hun fortsætter herefter:

Eksempel (21) | SamtaleBanken | Sam3 | Gamledage | 00:02:13

```

01 LIS:      Ka du ʃhʊsk ɪ detʌ
02 KIR:      ɪ ʃja→
03 LIS:      At du f:ortalt hun købt ʃklave:rʌɪ
04 KIR:      ɪ ʃja tænk→
05 com:      ((LIS kigger på KIR, indtil sidste
06           stavelse i klaver, hvor hun vender
07           blikket mod ANN))
08 → LIS:    ·hhʃhh Det kom ɪ
09 → KIR:      ɪMormor hun købt klaverʌ
10 LIS:      Å så blev det bakset ʔop der (.) a den
11           smalle trappesʔ

```

Lis anmoder Kirsten om bekræftelse, da hun spørger *ka du husk det* (linje 1). I overlap hermed giver Kirsten minimalrespons (linje 2) på Lis' konstatering forud for sekvensbegyndelsen. Herefter udvider Lis sin tur med inkrementet *at du fortalt hun købt klaver* (dog ikke helt afhængig af forudgående turenhed, men alligevel en ledsætning begyndende med indlederen *at*, linje 3) og præciserer dermed sin anmodning, så det er mere tydeligt for Kirsten, *hvad* hun bliver spurgt, om hun kan huske. Hermed genforanlediges talerudvælgelsen af Kirsten. I slutningen af Lis' præcisering bekræfter Kirsten nu med et *ja* forstærket af *tænk* (linje 4), og det resulterer i et genkendelsesoverlap. Herefter er der et overgangsrelevant sted, hvor Lis udvælger sig selv til at tale, da hun ytrer *det kom* (linje 8). Hun dropper dog hurtigt ud af overlappet, da Kirsten samtidig forlænger sin forudgående bekræftelse med *mormor hun købt klaver* (linje 9), hvilket er en delvis gentagelse af Lis' anmodning. Dette synes at opgradere Kirstens tidligere bekræftelse *ja*, i og med at hun eksplicit nævner, *hvad* hun bekræfter. Lis tager herefter ordet igen og ytrer *å så blev det bakset op der a den smalle trappe* (linje 10–11). Denne turkonstruktionsenhed er designet på en måde, så den syntaktisk hænger sammen med Kirstens opgradering og således fungerer som en fortsættelse af hendes ytring (på grund af *å* (og), linje 10–11). Dette betragter vi som en anerkendelse af Kirstens, det vil sige forudgående talers, overlappede tur og dermed taleret.

I modsætning til ovenstående eksempel (21), hvor forudgående talers opgraderede bekræftelse anerkendes, observerer vi, at forudgå-

ende talers opgraderede bekræftelse i eksempel (22) fra samme samtale *ikke* anerkendes. Det gør derimod selvvalgte talers overlappede tur. Genkald analyserne af eksempel (7) (sektion 4.1.1), hvor Kirsten, Lis og Anne taler om, at der ikke findes mange billeder af Kirstens far. Nedenfor følger en forlænget udgave af sekvensen.

Eksempel (22) | SamtaleBanken | Sam3 | Gamledage | 00.04.38

01 KIR: Å du har heller ik nogen billeder af din mor
02 (.) sån helt ·hhh fra (.) barn af
03 com: ((KIR og ANN ser på hinanden. KIR laver en let
04 pegende gestik mod ANN ved *du*. LIS ser
05 først på KIR og flytter blik til ANN ved *ik*))
06 (0.6)
07 ANN: *N:ɾ:*e:: ɿ:j ne::j ik helt
08 KIR: ɿfor eksempel
09 com: ((KIR ser fortsat på ANN. Ved andet *nej*
10 flytter ANN blikket fra KIR ud i lokalet og
11 ryster på hovedet))
12 → ANN: ik ɿmåske ik helt fra barn af
13 → KIR: ɿEjm jeg har jeg har nogle få stykker
14 der hænger på væggen
15 LIS: ɿnå:::: ɿ JA:→
16 ANN: ja: det har nok været så hvor hun va:r
17 altså (.) ung

Som vi så i eksempel (7) (sektion 4.1.1) er Anne talerudvalgt til at skulle bekræfte Kirstens B-event statement (linje 1–2). Efter Anne har bekræftet med to svarord (linje 7), udvider hun sin tur med *ik helt*, hvorefter der er et overgangsrelevant sted. Anne forlænger herefter endnu en gang sin tur *ik måske ik helt fra barn af* (linje 12), hvilket er en delvis gentagelse af Kirstens anmodning. Dette synes at være en opgradering af forudgående bekræftelse *nej nej ik helt* (linje 7), i og med at hun eksplicit nævner, *hvad* hun bekræfter; nemlig at hun ikke har billeder af sin mor helt fra barn af. Opgraderingen synes dog unødvendig for Kirsten, der allerede efter den første bekræftelse, *nej nej ik helt*, tager ordet i et forsinkelsesspænd, *altså jeg har- jeg har nogle få stykker der hænger på væggen* (linje 13–14). Hun fortæller hermed Anne, at hun har nogle få billeder af hendes mor, og dette lader til at være et tilbud til Anne om at se disse. Annes bekræftelse forud for overlappet synes altså at være tilstrækkelig for Kirsten til at udføre denne handling, og Annes overlappede tur anerkendes ikke. Det gør derimod Kirstens af både Lis og Anne, der begge kvitterer med henholdsvis *nå ja* og *ja* med en efterfølgende udvidelse, *ja det har nok været så hvor hun var altså ung* (linje 16–17). I dette eksempel anerkendes forudgående talers opgradering af en bekræftelse altså ikke.

I analyserne af eksempel (21) og (22) lader det til at være vilkårligt, hvem taleretten tilkommer, når forudgående talers tur er en opgraderet bekræftelse, der overlapper med en selvvalgt talers tur. Taleretten synes dermed hverken at afhænge af turtagningsreglerne eller aktiviteterne.

4.5.4 Anerkendelse af næstetursreparaturinitiering

Uden undtagelser gælder det i vores datamateriale, at når den ene handling i overgangsoverlap er en næstetursreparaturinitiering (jf. Schegloff et al. 1977), ses denne altid anerkendt. Se nedenstående eksempel (23), hvor Gry (GRY) netop har fortalt Julie (JUL) og to øvrige samtaledeltagere, Amanda (AMA) og Nielsine (NIE), at hendes veninde, som studerede medicin sidste år, har skiftet studie:

Eksempel (23) | AULing | Kanin2 | 00:07:15

```

01  GRY:      Der havde hun nærmest heller ik nok (.)
02  →        å lave faktisk øh {I fordi at hun ik hun ik s-1
03  → JUL:      I på på medicin> }
04  com:      {GRY ser på JUL. JUL, AMA og NIE ser på GRY}
05  GRY:      ·hhh Ja altså hun havde (.) selvfølgelig (.)
06            ting å læse å sån noget *men:* jeg tror (.) hun
07            var ik interesseret i å bruge rigtig meget tid
08            (.) øhh >interesseret nok< til å bruge rigtig
09            meget tid på det>

```

Gry fortsætter i sekvensen sin historiefortælling og beretter, at veninden ikke havde nok at lave på studiet, *der havde hun nærmest heller ik nok å lave faktisk* (linje 1–2). Hendes tur når nu et overgangsrelevant sted (som også kan siges at komme allerede inden *altså*, da det er en akse-konstruktion [jf. Schegloff 1979]), og hun udvider med inkrementet *øh fordi at hun ik hun ik s-* (linje 2). Julie initierer samtidig en næstetursreparatur, da hun ytrer *på på medicin* (linje 3), som dermed overlapper med Grys turudvidelse. Med denne reparaturinitiering signalerer Julie, at det er nødvendigt med en specificering, og Gry udvælges dermed til at reparere problemkilden. Reparaturinitieringen er kate-gorispecifik (Schegloff et al. 1977) og udpeger *medicin* som problemkilden. Reparaturinitieringen synes ikke afgrænset til selve betydning af medicin eller medicinstudiet, som man kunne tro. Ud fra Julies be-handling af Grys tur lader det rettere til, at det uforståelige er, at Grys veninde ikke har nok at lave på medicinstudiet – dette forudsat at alle ved, det er et krævende studie. Gry hævder kortvarigt sin taleret i overlappet, da hun gentager *hun ik* (linje 2), men stopper sin ytring inden et overgangsrelevant sted for at nedgradere og dermed reparere

sin historiefortælling, *ja altså hun havde selvfølgelig ting å læse å sån noget men* (linje 5–6). Således imødekommer hun Julies initiering og anerkender denne.

Som tidligere beskrevet suspenderes turtagningsreglerne ved historiefortælling, og fortælleren har dermed ret til at producere flere turkonstruktionsenheder, førend de andre har ret til at tage ordet (jf. Mandelbaum 2013). Forud for sekvensen har Julie forinden påbegyndelsen af sin historiefortælling ikke lavet en historiefortællingsindleder og har dermed ikke gjort krav på turen herigennem (jf. Houtkoop & Mazeland 1985). Ikke desto mindre har hendes historiefortælling på tidspunktet for sekvensbegyndelsen været i gang så længe, at de øvrige tre samtaledeltagere givetvis har tilsluttet sig aktiviteten, hvilket indebærer, at Gry har ret til at producere flere turkonstruktionsenheder. I dette eksempel kommer det dog til udtryk, at lyttere har ret til at tage ordet, hvis noget i historien kræver reparation; retten til at lave flere på hinanden følgende turkonstruktionsenheder i en historiefortælling trumfes altså af initiering af en reparation. Som Sacks et al. (1974) forklarer:

Now we can note that addressing problems of understanding in this way is a priority activity in conversation. When a self-selector's turn-beginning reveals his turn's talk to be prospectively addressed to a problem of understanding prior utterance, he may by virtue of that get the turn.

Sacks, Schegloff & Jefferson 1974: 720

Det vil altså sige, at en selvvalgt taler, der udpeger et problem i en tidligere eller igangværende ytring, har taleretten. Hvis ikke en reparation bliver udført med det samme, kan resten af historiefortællingen fremstå mangelfuld, og man kan formode, at modtagerne vil vedblive at søge reparation. Det lader til at forklare, hvorfor en næstetursreparaturinitierende handling i et overlap i vores datamateriale altid anerkendes, og at selvvalgte taler dermed i sådanne tilfælde har taleretten.

4.5.5 Opsummering: Situation 4

I forhold til analyserne af overgangsoverlap i situation 4 kan vi opsummere følgende: Det hierarkiske forhold mellem turtagningsregel 1b

og 1c, der foreskriver, at selvvalgte taler har ret til turen frem for forudgående taler, synes ikke altid praktiseret i *situation 4*. Det lader i to eksempler til, at de respektive overlappende handlinger og aktiviteter er afgørende for, hvis taleret der anerkendes: I eksempel (20) ses forudgående talers talerudvælgende handling anerkendt af den talerudvalgte tredje part frem for en ikke-responsmobiliserende handling i form af selvvalgte talers informering. I eksempel (23) anerkendes selvvalgte talers taleret, da denne initierer en reparation fra en udvalgt taler, som er nødvendig for progression i historiefortællingen, som den overlapper med. Selvvalgte talers anerkendte tur er altså også talerudvælgende. Det peger derfor på, at talerudvælgende handlinger trumfer ikke-talerudvælgende handlinger.

I eksempel (21) og (22) blev det evident, at en forudgående talers opgraderede bekræftelse sommetider anerkendes og andre gange ikke, hvilket peger på, at taleretten kan siges at tilkomme en vilkårlig part af de overlappende. Turtagningsreglerne eller aktiviteterne spiller altså her en ikke afgørende rolle. Endvidere ser vi i eksempel (19), at der ikke nødvendigvis sker anerkendelse af nogen af de overlappede samtaledeltageres ture, hvis begge aktiviteter synes afsluttede.

Overlaphåndtering lader heller ikke til at være afgørende for, hvis taleret der anerkendes. Taleretten ses nemlig at tilkomme hævdeende såvel som ikke-hævdeende talere.

4.6 *Situation 5*

TO SELVVALGTE TALERE OVERLAPPER. EN FORUDGÅENDE
TALER HAR IKKE UDVALGT EN NÆSTETALER.

I denne sektion præsenteres analyser af sekvenser med overlap ved overgangsrelevante steder, hvor ingen næstetaler er udvalgt, og hvor to selvvalgte talere tager ordet samtidigt. Vi har fundet 22 eksempler tilhørende denne situation. Ved overlap mellem to selvvalgte talere har den, der starter først, ret til turen (Sacks et al. 1974: 704). I eksemplerne, vi beskæftiger os med i vores artikel, starter de selvvalgte overlappende talere dog samtidigt; en situation, hvor det i turtagningsreglerne ikke beskrives, hvem taleretten tilkommer. Det må af den grund nødvendigvis være lokale forhold såsom samtaledeltageres udførelse af eller orientering mod forskellige handlinger og aktiviteter eller overlaphåndtering, der afgør, hvem taleretten tilkommer.

4.6.1 Anerkendelse af respons på forudgående tur

Hvis en af turene i et overlap mellem to selvvalgte talere er en respons på en forudgående talers tur, og den anden ikke er, så er det den responderende tur, der anerkendes. Vi beskriver og analyserer nedenfor et sådant eksempel. Som det fremgår af pilene i transskriptionen, er to overlap i fokus (henholdsvis linje 4–5 og linje 8–9), begge mellem samme to selvvalgte talere. I samtalen deltager Rasmus (RAS), Maria (MAR) og Mikkel (MIK), og samtaleemnet er faldet på et fællesrum på deres studiested:

Eksempel (24) | AULing | Kanin3 | 00:01:12

```
01 RAS: S skal jeg bare op hver dag fra nu af→  
02 (0.6)  
03 RAS: hehe=  
04 → MAR: {=|S:ka: vi↗ |  
05 → MIK: =|Jamen {hva-|}  
06 com: {MAR ser på RAS. RAS og MIK ser på MAR}  
07 (0.8)  
08 → MAR: {Å |fredagsbar→ |  
09 → MIK: |Folk sætter si:g| f- Ja:→=}  
10 com: {MIK og MAR ser på hinanden}  
11 RAS: =J|a→|  
12 MIK: |F|olk sætter sig derop for at lave  
13 gruppearbejde eller hva→
```

Sekvensen indledes med, at Rasmus konstaterer *s skal jeg bare op hver dag fra nu af* (linje 1), hvilket lader det til at være ironisk. Ingen reagerer, og i stedet følger en pause på 0.6 sekunder (linje 2), inden han opfølger sin konstatering med at grine (linje 3). Dette grin ekspliciterer, at forudgående ytring var sagt i sjov. Ifølge Jefferson (1979) inviterer latter modtageren/modtagerne til også at istemme dette, og Rasmus inviterer med sit grin dermed de andre til også at grine. Hverken Maria eller Mikkel istemmer dog hans grin, men begynder i stedet begge at tale samtidigt. Marias overlappede interrogativ *ska vi* (linje 4) er en respons på Rasmus' forudgående konstatering; den anmoder Rasmus om bekræftelse på, at de virkelig *skal* tage op i fællesrummet hver dag, og handlingen er dermed talerudvælgende. Mikkel synes med sin overlappede ytring, *jamen hva-* (linje 5), derimod ikke at forholde sig til Rasmus' forudgående tur. Dette kommer til udtryk i senere ytringer (linje 9 og 12–13), hvor Mikkel lader til at reparere sin første og overlappede ytringsbegyndelse (linje 5), og disse forholder sig ikke til Rasmus' forudgående tur, omend til igangværende samtaleemne. Mikkel dropper da også hurtigt ud af overlappet og synes herefter at give

plads til, at Rasmus kan respondere på Marias anmodning om bekræftelse. Dette kommer til udtryk i en efterfølgende pause på 0.8 sekunder (linje 7). Da Rasmus ikke besvarer Marias spørgsmål, tager både Maria og Mikkel nu endnu en gang ordet samtidigt. Her synes Marias ytring *å fredagsbar* (linje 8) igen at forholde sig til Rasmus' tidligere konstatering, i og med at det lader til at være et inkrement til hendes tidligere anmodning (altså 'Skal vi i fællesrummet og i fredagsbar' el.lign.). Dog ser hun, mens hun tilføjer dette, på Mikkel, og ingen synes dermed talerudvalgt. Mikkel lader i overlappet til at påbegynde en selvinitieret reparation, *folk sætter sig f-* (linje 9), af sin tidligere overlappede ytring (linje 5). Hans tur når dog ikke til et overgangsrelevant sted, da han laver en hørlig afsnupning for at bekræfte Marias overlappede tur med et *ja* (linje 9). Mikkel anerkender således Marias taleret i overlappet, og det samme gør Rasmus, da også han efterfølgende bekræfter med et *ja* (linje 11). Efter begge har anerkendt Marias taleret, forsøger Mikkel sig nu igen og genstarter sin tur (linje 12–13).

I ovenstående eksempel (24) ses den taler, der responderer på en forudgående talers tur, at få sin taleret anerkendt. En respons på en forudgående ytring synes faktisk at være så trumfende, at den endda anerkendes i afbrydelser. Dette ses illustreret i en afbrydelse i nedenstående eksempel (25). Når vi illustrerer dette i en afbrydelse og ikke i et overlap, er det med følgende grund: Når en taler (A) bliver afbrudt, krænktes dennes taleret; alligevel anerkender den krænkede (A) den afbrydendes (B) respons (såfremt dette er en respons på forudgående ytring) og hævder ikke sin egen taleret. Der lader altså til blandt samtaledeltagerne at være generel konsensus om, at taleretten tilkommer den, der responderer på noget forudgående. Samtaledeltagerne udviser altså i sådanne tilfælde ikke en orientering mod, at den afbrudte i teorien har ret til at færdiggøre sin tur (jf. Sacks 1995: 50).

Forud for nedenstående sekvens, eksempel (25), taler Anders (AND), Beate (BEA) og Christian (CHR), også kaldet Brogadebarn, om, hvilket kortspil de skal spille, og de bliver enige om at spille 'fisk'. Beate har udvalgt Anders til at blande kortene, hvorfra nedenstående sekvens forløber:

Eksempel (25) | AULing | Kollegiespil | 00:01:28

01 AND: {°Jeg faktisk slet ikke go til å blande kort°}
02 com: {AND blander kort og kigger ned på dem.
03 BEA og CHR kigger på, at AND blander kort}
04 (0.5)
05 → BEA: Nåm: hva [med dig brogadebarn 1]
06 → CHR: [°Vi kan lave< {°Vi kan lave<} den der
07 hvor vi øh}]
08 com: {CHR viser med hænderne, hvordan man blander
09 kort på bordet, mens han kigger ned på den
10 bevægelse, han laver}
11 BEA: {TSHAHHA [HA 1]}
12 com: {BEA karikerer CHR's bevægelse}
13 AND: [°jha°>]

Sekvensen indledes med, at Anders stille vurderer sine egne ringe evner til at blande kort (linje 1). Under denne ytring og sit forsøg på at blande kortene kigger Anders, Beate og Christian alle på Anders' handling, og der er således ikke tegn på talerudvælgelse via blikretning. Heller ikke andre (para-)lingvistiske signaler, der kan indikere talerudvælgelse, synes at være til stede. Ikke desto mindre er det præfererede næste træk til en selvkritisk vurdering (en. *self-deprecating assessment*) uenighed fra de andre samtaleparter (Pomerantz 1984: 77, 81). I stedet for at udtrykke uenighed i Anders' udsagn om at være "dårlig" til at blande kort, opstår der en pause på 0.5 sekunder (linje 4).

Efter pausen vælger Beate nu sig selv til at tale, men når kun at ytre tre partikler (*nå-m: hva*), inden Christian tager ordet og dermed afbryder Beate. I sin afbrudte tur talerudvælger Beate Christian med spørgsmålet *nåm hva med dig brogadebarn* (linje 5), som ikke umiddelbart relaterer sig til samtaleforudgående aktivitet, nemlig kortspillet og Anders' blanding af kort. Det gør til gengæld Christians afbrydende ytring, *vi kan lave Vi kan lave den der hvor vi øh* (linje 6–7), og dette giver anledning til at se på Beate og Christians mulige respektive grundlag for at handle, som de gør: Beate kan have betragtet Anders' forudgående selvkritiske vurdering, som udtales stille og med et nedadrettet blik, som et udtryk for, at han taler til sig selv, og at en respons dermed ikke er forventet – selvtale kendetegnes nemlig ofte ved lav volumen (Keevallik 2018). Dette kan bevirke, at Beate bringer et nyt emne på banen for at minimere pausen efter Anders' vurdering og dermed opretholde samtaleforudgående progression. Hvad, hendes spørgsmål nøjagtigt vedrører, er vanskeligt at afgøre. Hvorom alting er, lyder det i mindre grad end Christians afbrydende tur som noget, der forholder sig til Anders' vurdering. Med sit spørgsmål til Christian fjerner

Beate altså fokus fra Anders og hans vurdering. Christian, i modsætning til Beate, henvender sig i overlappet til Anders med en løsningsorienteret respons; et løsningsforslag til den problematik, Anders fremsatte med sin selvkritiske vurdering. Christian behandler således ikke Anders' tur som en selvkritisk vurdering, der kalder på en modsigelse, men i stedet som en problemfortælling (en. *troubles telling* [Jefferson & Lee 1981]), hvormed et råd eller en løsning er relevant som anden par-del. Christian foreslår derfor: *Vi kan lave Vi kan lave den der hvor vi øh* akkompagneret af en gestik, der signalerer, at kortene kan spredes ud og blandes på bordet. Christians *øh* kan anses for at være en ordsøgningsmarkør (Samtalegrammatik.dk 2019b), som indikerer, at han ikke kan finde det eller de ord, han leder efter. Hans utvetydige gestik fungerer dog som substitut. På den måde understøttes hans verbale kommunikation af den nonverbale, og hans pointe gøres forståelig: Ved at foreslå at blande kortene på bordet hjælper Christian Anders med at løse den problematik, som Anders fremsætter om egen evne til at blande kort. I sin afbrydelse genstarter Christian, *vi kan lave vi kan lave den der*, og hævder på den måde sin taleret. Beate, derimod, afgiver turen til Christian, da hun ophører sin tale, inden hendes tur når et overgangsrelevant sted. På trods af at hendes tur er syntaktisk afsluttet, mangler der semantisk stadig noget, da det, som tidligere nævnt, ikke efter denne ytring er indlysende, hvad Christian skal svare på.

Da Christians løsningsforslag er færdigytret, anerkender Beate Christians tur, da hun i stedet for at følge op på eget overlappede spørgsmål, *nåm hva me dig brogadebarn*, reagerer på Christians ytring ved grinende at efterligne hans gestik på en lettere karikeret, eller i deres lille sociale rum, sjov måde (linje 11–12). Hermed anerkender hun Christians tur. Christian ses derimod hverken at besvare eller anmode Beate om gentagelse eller uddybning, hvorfor han må siges ikke at anerkende Beates overlappede spørgsmål. Anders accepterer Christians løsningsforslag med et *jha* (linje 13) og anerkender dermed også hans afbrydelse.

Ud fra ovenstående eksempel (24) og (25) lader der altså blandt samtaledeltagerne til at være en vis enighed om, at retten til at tale tilkommer den, som responderer på forudgående talers tur. Dette viser sig også i eksempler, hvor den responderende tur er en afbrydelse, og hvor der sker talerudvælgelse i den ikke-ankendte tur – i forhold til sidstnævnte har talerudvælgende handlinger ellers tidligere vist sig

(eksempel 20 og 23) at trumfe ikke-talerudvælgende handlinger. Slutteligt ses det i eksempel (25), at den taler, som benytter sig af en hævdellesstrategi, anerkendes. Implementering af hævdellesstrategier kan altså have indflydelse på, om en tur anerkendes eller ej.

4.6.2 *Anerkendelse af hævdet taleret*

Analyser af hidtidige eksempler har vist, at hævvelse af sin taleret enten ikke medfører anerkendelse af denne, eller at det er vanskeligt at afgøre, hvilken rolle hævvelse spiller for anerkendelse af taleretten. I nedenstående eksempel (26) skal vi se nærmere på et eksempel, hvor det er tydeligt, at taleretten tilkommer den, som hævder sin taleret først. Her ser vi altså et eksempel på, at overlaphåndtering spiller en væsentlig rolle for anerkendelse af taleretten.

I eksemplet illustreres et samtaleuddrag mellem Kirsten (KIR), Lis (LIS) og Anne (ANN). De har forinden talt om, at de unge nu om dage lærer tingene i skolen på en anden måde, end de selv gjorde, da de gik i skole. Lis er ved at fortælle om en episode, hvor hun havde svært ved at forstå sin datters matematiklektier:

Eksempel (26) | SamtaleBanken | Sam2 | Gamledage | 01:03:05

01 LIS: Jeg ku- ·hh da jeg så (.) endelig (.)
02 f:attede det så ku jeg jo godt se meningen med
03 det=at det jo ·hh det jo faktisk ø:h ·hhh den
04 logiske sans (.) man tog fat på
05 ANN: ↑Ja: ja
06 LIS: Og den havde man ødelagt {for os ik=da [vi]
07 ANN: [ja→]}
08 {LIS skifter blik fra ud i rummet til ANN}
09 (.)
10 LIS: {thhhhhh}
11 com: {LIS skifter blik fra ANN til KIR og løfter
12 sin kaffekop op til munden}
13 → ANN: [vi havde i hvert fald glemt]
14 → KIR: [så ska man forstå det] på den rigtige måde
15 com: ((LIS ser fortsat på KIR og sænker nu sin
16 kaffekop. KIR og ANN ser begge på LIS))
17 LIS: {[jah→]}
18 {LIS ser på KIR, laver en pegende gestik
19 mod hende og læner sig bagefter frem mod hende}
20 ANN: [sl:ykkelig§] glemt det i [hvert fa]ld
21 LIS: [ja→]
22 {LIS læner sig tilbage og ser på ANN}
23 (2.4)
24 KIR: ja→

I sekvensens begyndelse fortæller Lis, at hun pludselig forstod, hvad lektierne handlede om, nemlig den logiske sans (linje 1–4). Anne kvitterer herfor med et *ja ja* (linje 5), hvorefter Lis igen tager ordet for

denne gang at fremsætte en første-vurdering af matematikundervisningen for hende og Annes generation: *den [logiske sans] havde man ødelagt for os ik* (linje 6). Genkald fra analysen af eksempel (7), at denne første-vurdering udvælger Anne til at skulle lave en anden-vurdering. Anne bekræfter ved at ytre *ja* (linje 7), og dette overlapper med, at Lis udvider med en ny turkonstruktionsenhed *da vi* (linje 6). Med denne udvidelse synes Lis at påbegynde en præcisering af, *hvornår* man havde ødelagt deres logiske sans. Udvidelsen færdiggøres dog ikke, da Lis kortvarigt tier for herefter at grine (linje 9–10). Annes bekræftelse lader altså til at resultere i, at Lis ikke færdiggør sin påbegyndte udvidelse, formentligt fordi Anne herigennem giver udtryk for at vide, hvad Lis taler om, og at hun derfor ikke behøver specificere yderligere. Lis' latter synes også at være en tydelig indikator for, at hendes ytring er afsluttet omend syntaktisk ufuldendt, og at et turskifte kan ske. Endvidere formilder latter den negative vurdering (Jefferson 1979). I det øjeblik Lis begynder at grine, flytter hun blikket fra Anne til Kirsten, og hun fører samtidig sin kaffekop op til munden (linje 11–12). Når Lis retter sit blik mod Kirsten lader det til, at hun inviterer særligt Kirsten til at istemme latteren. Latter er en social handling, som udføres parallelt, og er altså ikke organiseret efter tur (Lerner 1996: 259; Jefferson et al. 1987). Der er dermed ikke tale om, at denne invitation *talerudvælger* Kirsten. Hverken Kirsten eller Anne accepterer dog invitationen, men begynder i stedet begge at tale, hvilket resulterer i overlap. De udvælger altså begge sig selv til at skulle tale som næste.

De overlappende parter ses at udføre to forskellige handlinger. Mens Kirstens delvist overlappede tur, *så ska man forstå det på den rigtige måde* (linje 14), lader til at være en konstatering, ses Annes overlappede tur at være begyndelsen på en anden-vurdering, *vi havde i hvert fald glemt* (linje 13), til Lis' første-vurdering. Denne når dog ikke et overgangsrelevant sted, inden hun dropper ud af overlappet, da den syntaktisk mangler et direkte objekt og semantisk mangler, *hvad* de havde glemt. Kirsten får dermed mulighed for at ytre resten af sin konstatering fri af overlap, *på den rigtige måde* (linje 14). Under overlappet fastholder Lis sit blik på Kirsten og sænker samtidig sin kaffekop. Således signalerer hendes blik og kropssprog, at Kirsten har hendes fulde opmærksomhed. Anne lader under overlappet til at søge Lis' blik (linje 16), og at hun dropper ud af overlappet kan derfor være et resultat af, at det ikke lykkes hende at fange det.

Samtaledeltagerne hævder begge deres taleret, dette med forskellige strategier. Kirsten synes at hævde sin taleret, i og med at hun vedbliver at tale, på trods af at overlappet er nået så langt, at begge samtaledeltagere uundgåeligt må være opmærksomme på, at et overlap udspringer sig. Anne hævder også sin taleret, dog først efter Lis har talt færdigt. Her genoptager Anne nemlig sin ytring, hvor hun stoppede med at tale, og laver på den måde en forsinket færdiggørelse, *lykkelig glemt det i hvert fald* (linje 20), med hvilken en samtaledeltager kan hindre, at en modparts tur modtager respons (jf. Lerner 1989). Det bevirker, at Anne ytrer sin tale i det fri, hvilket indikerer hævde. Desuden gentager hun *i hvert fald* (linje 20), hvilket er typisk for overlappede elementer, da man således sikrer, at ordene ikke går tabt som følge af overlappet (Schegloff 2000: 13–14; Sidnell 2010: 55). Anne anvender altså i højere grad hævdesstrategier end Kirsten. I den forsinkede færdiggørelse kommer det nu tydeligt til udtryk, at hendes tur er en anden-vurdering, hvori hun udtrykker uenighed med Lis' tidligere nævnte første-vurdering. Med sin anden-vurdering giver Anne nemlig udtryk for ikke at være enig i, at matematiklærerne havde ødelagt deres logiske sans, men at Lis og Anne derimod blot lykkeligt har glemt, hvad de lærte dengang. Denne uenighed bliver særligt tydelig i den leksikaliserede forbindelse *i hvert fald*, da den modificerer første-vurderingen.

Første ord (*lykkelig*) i Annes forsinkede færdiggørelse overlapper med, at Lis bekræfter Kirstens konstatering med et *ja* (linje 18) forstærket af en pegende gestik mod hende. Bekræftelsen af Kirsten understøtter, at Lis' fokus var på hende under overlappet. Da denne bekræftelse overlapper med første ord i Annes genoptagelse, synes Lis at give udtryk for ikke at have forventet, at Anne vil genoptage sin tur, og det indikerer, at Lis kan have opfattet Annes droppen ud af overlappet som en kapitulation. Anne når altså ikke at hævde sin taleret og dermed vise, at hun *ikke* har kapituleret (men blot er i gang med at lave en forsinket færdiggørelse), førend Lis allerede er i gang med at bekræfte Kirstens tur. Da Annes forsinkede færdiggørelse har nået et overgangsrelevant sted (efter *det*, linje 20), anerkender Lis denne med et *ja* (linje 21), ligesom Kirsten nu anerkender Annes anden-vurdering med et *ja* (linje 24). Dette understøtter den betragtning, at Lis måske bekræftede Kirsten frem for Anne først, fordi Anne gav udtryk for at afgive sin taleret – havde Anne ikke droppet ud var hendes taleret måske blevet anerkendt først. Det tyder det dog ikke på, eftersom Lis'

blik og kropssprog som nævnt signalerer fokus på Kirsten under overlappet. Hvorom alting er, sår det tvivl om opstillede kriterier for anerkendelse af en samtaledeltagers taleret, det vil sige, om en samtaledeltager har taleretten, så snart dennes overlappede tur anerkendes som den første. Desuden ser vi anledning til med udgangspunkt i Lis' anerkendelse af den samtaledeltager (Kirsten), som hun kigger på under overlappet, at undersøge, om man som i overlappet ikke-deltagende kan talerudvælge under overlap.

I dette eksempel viser det sig altså, at den samtaledeltager, som først benytter sig af en hævdellesstrategi, anerkendes. Dette udelukker dog ikke en senere anerkendelse af også den anden overlappede part, når denne ligeledes hævder sin taleret.

4.6.3 *Opsummering: Situation 5*

I en situation hvor to selvvalgte talere overlapper, altså hvad vi kalder *situation 5*, foreskriver turtagningsreglerne ikke, hvem taleretten tilkommer. Vi udleder derfor, at ingen af de overlappende parter i teorien har mere ret til turen end den anden. I samtaleuddragene i denne situation ses retten til at tale i stedet at afhænge af lokale forhold, det vil sige enten samtaledeltagernes orientering mod aktiviteter og handlinger eller af samtaledeltagernes anvendelse af hævdellesstrategier.

I eksempel (24) observerer vi, at en respons på en forudgående tur anerkendes, når den anden overlappende tur ikke er en respons. Ingen af de overlappende parter hævder sin taleret. Eksempel (25) viser, at dette endda gælder, når den responderende tur afbryder den ikke-responderende tur; her er der altså tale om en situation, hvor den afbrudte part ifølge turtagningsreglerne ellers *har* taleretten og således krænktes i retten til at færdiggøre sin tur. Ikke desto mindre trumfer den responderende handling turtagningsreglerne, da denne anerkendes – også af den afbrudte part. Endvidere gælder for dette eksempel, at også implementering af hævdellesstrategier *kan* have betydning for, hvem taleretten tilkommer.

I eksempel (26) viser det sig, at den samtaledeltager, som først benytter sig af en hævdellesstrategi, anerkendes. Dette hindrer dog ikke den anden overlappende part i senere at blive anerkendt, dette endda af både den anden overlappende part og af tredjeparten. Eksempel (26) er eneste eksempel i vores datasæt, hvor det at hævde sin taleret

tydeligt spiller en rolle for anerkendelsen: Taleretten tilkommer den, der hævder sin taleret først.

4.7 Samlet opsummering: Talerudvælgelse og situation 1-5

I første del af dette kapitel har vi undersøgt talerudvælgelse og talerudvælgelsesteknikker i dansk hverdagsinteraktion – dette som første skridt mod at kunne undersøge taleretten ved overlap ved overgangsrelevante steder. Vi fremsætter i den forbindelse ideen om talerudvælgelse som øverste led i et implikationelt hierarki; et led som forudsætter tilstedeværelsen af en handling, der har nået et overgangsrelevant sted, og som gør en bestemt anden handling konditionelt relevant, og som oftest, men ikke nødvendigvis, forudsætter en responsmobiliserende ressource. Vi opstiller modeller, der illustrerer et implikationelt hierarki, hvor responsmobiliserende ressourcer hhv. er og ikke er nødvendige forudsætninger for talerudvælgelse (jf. model 4.1 og model 4.2).

I vores datamateriale gør samtaledeltagere brug af flere forskellige teknikker, når de skal udvælge en næstetaler. Disse talerudvælgelsesteknikkerne inkluderer adressering (2. pers. pron. *sing.*), epistemisk asymmetrisk forhold mellem afsender og én bestemt modtager, modtagerrettet blik med gestik og/eller hovedbevægelse mod modtager, næstetursreparaturinitiering og første-vurdering. Disse teknikker optræder aldrig enkeltvist i en tur, men derimod altid i forskellige kombinationer.

I anden del af kapitlet har vi opstillet et overblik over taleretten i fem forskellige overgangsoverlap-situationer ud fra interaktørernes rolle under overlappet, forud for hvilket talerudvælgelse henholdsvis sker (*situation 1-3*) og ikke sker (*situation 4-5*). Med udgangspunkt i Sacks et al. (1974) har vi undersøgt, hvorvidt turtagningsreglerne praktiseres ved overlap ved overgangsrelevante steder. Endvidere har vi undersøgt, om de for samtalen aktuelle handlinger og aktiviteter, som samtaledeltagerne udfører og orienterer sig mod i og omkring overlappet, har betydning for, om turtagningsreglerne praktiseres. Ligeledes har vi undersøgt, om de overlappende parter overlaphåndtering har betydning for, hvem taleretten tilkommer.

Undersøgelserne i indeværende kapitals anden del giver samlet set anledning til at fremhæve følgende perspektiver:

I **situation 1**, hvor forudgående taler og udvalgte næstetaler overlapper, får udvalgte næstetaler sin taleret anerkendt i størstedelen af

eksemplerne. Overlappet er et resultat af, at forudgående taler genforanlediger en talerudvælgelse, som denne udfører forud for overlappet, samtidig med at udvalgte taler responderer på netop denne handling. Sagt med andre ord eftersøges i overlappet den respons, som eftersøgningen overlapper med. Det er derfor ikke underligt, at den responderende tur og dermed udvalgte næstetalers taleret som regel anerkendes. Ud fra dette synes vi at kunne udlede, at en uafsluttet handling, det vil sige responsen, anerkendes frem for en afsluttet, det vil sige responseftersøgningen, da den afsluttede responseftersøgning mister sin relevans, når responsen kommer.

Et enkelt eksempel skiller sig ud, i og med at det i dette er forudgående talers tur, der anerkendes. Heri kommer det til udtryk, at samtaledeltagerne kan have forskellige opfattelser af, hvor der er et overgangsrelevant sted, og dermed forskellige opfattelser af, hvornår et turskifte passende kan finde sted. På trods af at udvalgte næstetalers taleret i overlappet ikke anerkendes i dette eksempel, er det ikke ensbetydende med, at turtagningsreglerne ikke praktiseres; udvalgte næstetaler har taleretten, ved hvad forudgående taler giver udtryk for, er førstkommande overgangsrelevante sted. Hvis forudgående talers tur ikke har nået et overgangsrelevant sted, er den aktivitet, som påbegyndtes før overlappet, uafsluttet. Turen og dermed forudgående talers taleret lader til at anerkendes som følge heraf, fordi en (igangværende) taler har ret til at færdiggøre sin tur. Turtagningsreglerne praktiseres altså i samtlige eksempler i *situation 1*. Overlaphåndtering synes ikke at have afgørende betydning for, hvem taleretten tilkommer.

I **situation 2**, hvor udvalgte næstetaler og en selvvalgt taler overlapper, ser vi, at selvvalgte talers taleret anerkendes frem for udvalgte næstetalers – endda af forudgående taler, der udfører talerudvælgelsen forud for overlappet. Udvalgte næstetaler har ifølge turtagningsreglerne taleretten, men dette praktiseres altså *ikke* ved overlap i denne situation. Det ser ud til, at årsagen er, at selvvalgte talers tur modsat udvalgte talers mobiliserer en respons. En handling, der mobiliserer en respons, synes dermed at trumfe en respons fra en talerudvalgt samtaledeltager. Sagt med andre ord lader det til, at de handlinger, som samtaledeltagerne udfører i overlappet, i højere grad end turtagningsreglerne har betydning for, hvem taleretten tilkommer.

I **situation 3**, hvor forudgående taler og selvvalgte taler overlapper, ser vi, at udvalgte næstetaler ikke deltager i overlappet på trods af

ifølge turtagningsregel *1a* at have ret og ligeledes være forpligtet til at tage ordet. Ligesom vi så i et enkelt eksempel i *situation 1*, er dette dog ikke ensbetydende med, at turtagningsreglen ikke praktiseres. Det er derimod et resultat af forskellige opfattelser af overgangsrelevans, og udvalgte næstetaler tager altså ordet der, hvor både han og forudgående taler giver udtryk for, at førstkommende overgangsrelevante sted er.

I overlappet mellem forudgående taler og selvvalgte taler ses begge ture at være talerudvælgende og omhandle igangværende kortspil, men en negativ vurdering af en spillers handlen (som forudgående taler udfører under overlappet) synes at kræve en forklaring, førend man kan fortsætte spillet (hvilket selvvalgte taler orienterer sig mod under overlappet). I eksemplet ses det, at anvendelse af hævdel sesstrategier ikke har afgørende indvirkning på, om man får sin taleret anerkendt eller ej.

I ***situation 4***, hvor forudgående taler og selvvalgt taler overlapper, og hvor ingen næstetaler er udvalgt, synes taleretten at afhænge af, hvilke handlinger eller aktiviteter samtaledeltagerne udfører i overlappet og orienterer sig mod. Selvvalgte taler har ifølge turtagningsreglerne taleretten, og dette praktiseres ikke altid ved overlap i denne situation. I et eksempel ses en talerudvælgende handling at trumfe en ikke-responsmobiliserende handling. I et andet eksempel ses en næstetursreparaturinitierende handling at have forret over en historiefortælling – reparaturen er nemlig nødvendig for forståelsen af historiefortællingen. I to andre eksempler ses forudgående taleres opgraderede bekræftelser sommetider anerkendt og andre gange ikke, hvilket peger på, at taleretten kan siges at tilkomme en vilkårlig part af de overlappende. Hverken turtagningsreglerne eller aktiviteterne spiller altså her en afgørende rolle. I et sidste eksempel ser vi, at der ikke nødvendigvis sker anerkendelse af nogen af de overlappede parter ture, hvis begge aktiviteter synes afsluttede. I *situation 4* er udførelse af handlinger og orientering mod aktiviteter altså som regel afgørende for, hvem taleretten tilkommer, og hverken turtagningsreglerne eller overlaphåndtering synes at have afgørende betydning herfor.

Turtagningsreglerne foreskriver ikke, hvem der bør have taleretten, hvis to selvvalgte talere tager ordet samtidigt. I ***situation 5*** viser det sig, at taleretten afhænger af lokale forhold, som de handlinger og aktiviteter samtaledeltagerne udfører og orienterer sig mod, eller

af overlaphåndtering. Vi viser et eksempel på, at en respons på en forudgående tur anerkendes, når den anden overlappende tur ikke indeholder en responderende handling. Dette gælder endda, når den responderende tur decideret afbryder den ikke-responderende tur. Derudover viser vi et eksempel, hvor den samtaledeltager, som først benytter sig af en hævdestrategi, anerkendes. Dette hindrer dog ikke den anden overlappende part i senere at blive anerkendt.

5 Diskussion: Teoretiske implikationer og nytænkning

I denne artikel har vi ud fra datamateriale bestående af dansk hverdagsinteraktion undersøgt dels talerudvælgelse og talerudvælgelsesteknikker, dels hvem taleretten tilkommer ved overgangsoverlap. I dette kapitel sætter vi fokus på resultaterne fra analysen og diskuterer deres implikationer for anden forskning på området.

Først og fremmest diskuterer vi, hvem der har taleretten ved overgangsrelevante steder, samt hvilke implikationer det har for turtagningsreglerne fremsat af Sacks et al. (1974). Vi formulerer i den forbindelse principper, som kan betragtes som et supplement til de eksisterende turtagningsregler – principperne gælder for overgangsoverlap. Ligeledes diskuterer vi overlaphåndterings indflydelse på, hvem taleretten tilkommer, og vi argumenterer for en alternativ tilgang til undersøgelse af taleret ved overlap. Endvidere diskuterer vi projektets begrænsninger og reflekterer over den metodiske tilgang, det vil sige, om metoden er anvendelig for at kunne besvare undersøgelsens problemformulering. Vi diskuterer yderligere grundlaget for implementering af talerudvælgelse (jf. model 4.1 og 4.2) og fremhæver slutteligt, hvordan projektet kan inspirere til videre undersøgelse.

5.1 Resultater fra undersøgelse af talerudvælgelse: responsmobiliserende ressourcers betydning for implementering af talerudvælgelse

I forrige kapitel opstiller vi to modeller (model 4.1 og model 4.2), som illustrerer forskellige forudsætninger for implementering af talerudvælgelse. Hvor den første model viser, at talerudvælgelse kræver en handling, som har nået et overgangsrelevant sted, og som gør en bestemt type handling konditionelt relevant, viser den anden model, at denne handling tilmed skal designes med en responsmobiliserende ressource. Størstedelen af vores eksempler viser, at talerudvælgelse forudsætter både overgangsrelevans, konditionel relevans og mindst én responsmobiliserende ressource. Enkelte eksempler (hvor i samme

handling indgår) viser dog, at implementering af talerudvælgelse *ikke* synes at kræve, at handlingen er designet med en responsmobiliserende ressource. Vores resultater afspejler dermed ikke umiddelbart de resultater, som Stivers og Rossano (2010) præsenterer, nemlig at en responsmobiliserende ressource er nødvendig for, at en handling bliver responsmobiliserende. Nedenfor diskuterer vi, hvad der synes at kunne udfordre vores hidtidige betragtning. Det drejer sig først og fremmest om, at de afvigende eksempler måske alligevel indeholder en responsmobiliserende ressource, og for det andet om de afvigende eksempler overhovedet er talerudvælgende. Genkald analyse af eksempel (12), indsat nedenfor:

Eksempel (12.1) | AULing | Kollegiespil | 00:12:52

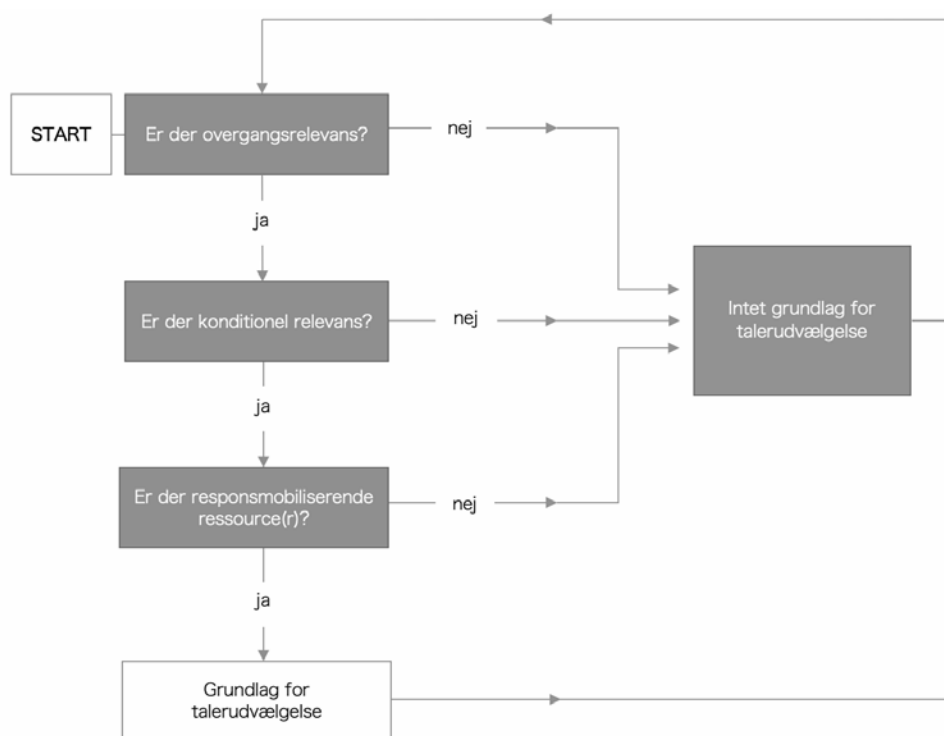
```
01  AND:  Brogade alle dine damer↗
02      (0.6)
03  CHR:  Fisk↘
04  AND:  ↑NEJ→
05  CHR:  Hehehe *↑☺jo☺↘* ·hh
06 → BEA:  Det da ogs dumt du ↗spør om de:t↗ ↗
07  CHR:  ↗Beate alle di-↗
08  com:  ((BEA ser under ytringen mod kortstik
09        på bordet foran CHR. CHR og AND ser på
10        BEA. BEA peger på kortstik til slut))
11  CHR:  Beate ↗alle dine↗ sekser↘
12  AND:  ↗Hvorf- ↗
13  BEA:  Fordi da- Stikket damer ligger der↘
14  com:  ((BEA peger igen på kortstik. AND og CHR
15        ser hvor hun peger. Ved damer ser
16        hun på AND. AND ser på egne kort))
```

I analysen argumenterer vi, at Beate talerudvælger Anders med sin første-vurdering *det da ogs dumt du spør om det* (linje 6). Anders synes herefter at være udvalgt til at lave en anden-vurdering ved enten at erklære sig enig og acceptere vurderingen eller ved at erklære sig uenig og afvise vurderingen. Man kan dog også argumentere for, at Beates vurdering ikke er talerudvælgende, men blot kalder på en anden-vurdering fra en ikke udvalgt modtager. Denne betragtning udspringer af, at referenten, der vurderes, det vil sige Anders' handle, er tilgængelig for samtlige samtaledeeltagere, da også Christian har set, hvad Anders har gjort. Man kan derfor forestille sig, at Christian i ligeså høj grad har mulighed for og er berettiget til at lave en anden-vurdering såsom 'Ja, det er virkelig dumt' el.lign. Imidlertid synes det usandsynligt, at Anders kan undgå at lave en anden-vurdering (eller en slags "tredje-vurdering", hvis nu Christian havde lavet en anden-vurdering forinden), da Beate med sin første-vurdering forholder sig kritisk

til netop *hans* handlen. Vi fastholder derfor den konklusion, at første-vurderingen *er* talerudvælgende.

Man kan også argumentere for, at Beates vurdering rent faktisk *har* en responsmobiliserende ressource, nemlig det epistemisk asymmetriske forhold mellem Anders kontra Beate og Christian. Eftersom Anders kan siges at være den eneste, der ved, hvorfor han handlede, som han gjorde, er han den af ham og Christian, der har de bedste forudsætninger for at kunne lave en anden-vurdering. Ud fra denne betragtning er Anders [K+], og Beate og Christian er [K-].

Betragter vi generelle tendenser i datasættet med ovenstående in mente, ser vi, at talerudvælgelse kun meget sjældent – hvis nogen-sinde – finder sted uden en responsmobiliserende ressource. Nedenstående model 4.1 er altså anvendelig for vores datamateriale, men vi udelukker ikke muligheden for, at større datasæt ville kunne påvise et andet resultat.

Model 4.1 Implikationelt tretrinshierarki for talerudvælgelse ved overgangsrelevante steder i flow-diagram

Som en ekstra bemærkning sætter vi spørgsmålstegn ved Stivers og Rossanos (2010) påstand om, at responsmobilisering øges i takt med antallet af responsmobiliserende ressourcer. I vores datasæt kommer

det nemlig til udtryk, at samtlige talerudvælgende og dermed responsmobiliserende handlinger modtager respons uanset antallet af responsmobiliserende ressourcer. Responsmobiliserende ressourcer synes alt andet lige at eksplicitere, at en respons udbedes.

5.2 Resultater fra undersøgelse af overlap: Hvem har taleretten?

Vores resultater viser, at samtaledeltagernes orientering mod forskellige handlinger og aktiviteter lader til at have stor betydning for, hvis taleret der anerkendes. Det har i nogle tilfælde betydning, hvorvidt samtaledeltagerne er orienterede mod afsluttede eller uafsluttede handlinger og aktiviteter. Samtaledeltagerne lader endda i højere grad til at orientere sig mod handlinger og aktiviteter end mod turtagningsreglerne fremsat af Sacks et al. (1974). Det kommer til udtryk i, at turtagningsreglerne ikke konsekvent praktiseres ved overlap ved overgangsrelevante steder, og at der tilmed synes at være et mønster i, hvilken type handling eller aktivitet der anerkendes frem for en anden. Endvidere foreskriver turtagningsreglerne slet ikke, hvad der sker, når to overlappende parter tager ordet samtidigt, og taleretten i en sådan situation (*situation 5*) må derfor nødvendigvis afhænge af andre lokale forhold som netop samtaledeltagernes orientering mod handlinger og aktiviteter. Med andre ord har vi påvist, at samtaledeltagernes ret til at tale i højere grad afhænger af lokale forhold som disse og ikke universelle principper, som turtagningsreglerne foreskriver.

Ovenstående resultater og perspektiver undergraver ikke turtagningsreglerne, men påpeger rettere, at disse – når det gælder retten til at tale ved overgangsoverlap – skal udvides. Vi anfægter således ikke, at turtagningsreglerne ikke gælder for ikke-overlappende tale. Vi foreslår i stedet nogle principper, der gælder ved overlap ved overgangsrelevante steder, og påpeger, at disse kan betragtes som et nødvendigt supplement til turtagningsreglerne ved samtaler med flere end to deltagere. Principperne gør sig gældende på tværs af situationerne (*situation 1-5*), og de formuleres således:

- (1) Når den ene overlappende parts handling eller aktivitet er afsluttet, og den andens er uafsluttet, vil den uafsluttede handling anerkendes, og taleren, der repræsenterer denne, har taleretten.

- (2) Når begge overlappende parter handlinger eller aktiviteter er afsluttede, vil ingen af de to handlinger anerkendes, og ingen samtalepart har taleretten mere end den anden.
- (3) Når begge overlappende parter handlinger eller aktiviteter er uafsluttede, afgøres taleretten af, hvilken type handling samtaledelegerne udfører i overlappet, samt hvilken type handling eller aktivitet de overlappende såvel som ikke-overlappende samtaledeleger orienterer sig mod. For princip (3) gør følgende sig yderligere gældende:
 - a) En talerudvælgende tur anerkendes frem for en ikke-talerudvælgende tur.
 - b) En responsmobiliserende tur anerkendes frem for en (talerudvalgt) responderende tur.
 - c) En respons på en forudgående tur anerkendes frem for en ikke-responderende tur, med mindre den ikke-responderende tur er responsmobiliserende.
 - d) En negativ vurdering af en tidligere tur anerkendes frem for en tur, der fortsætter det igangværende spil.
 - e) En opgraderet bekræftelse anerkendes vilkårligt, det vil sige, at der ikke er en systematik i, om den anerkendes eller ej.

Ovenfor formulerede principper er fremsat på baggrund af den observation, at turtagningsreglerne ofte ikke praktiseres ved overgangs-overlap. Når det i nogle tilfælde ser ud til, at turtagningsreglerne alligevel praktiseres, er det ikke nødvendigvis et udtryk for, at samtaledelegerne orienterer sig mod disse alene. Det kan i lige så høj grad – hvis ikke højere – være et udtryk for samtaledelegerens orientering mod bestemte handlinger og aktiviteter. I nogle tilfælde er det altså ikke til at afgøre, om det er turtagningsreglerne eller aktiviteterne, som samtaledelegerne orienterer sig mod, når de afgør, hvem taleretten tilkommer. Eksempelvis ser vi i samtlige eksempler i *situation 1*, hvor forudgående taler overlapper med udvalgte næstetaler, at forudgående taler er orienteret mod at eftersøge en respons fra udvalgte næstetaler. Da udvalgte næstetaler i overlappet kommer med netop den responderende handling, som forudgående taler eftersøger i overlappet, mister forudgående talers responseftersøgning sin relevans. Forudgående talers aktivitet 'at eftersøge en respons' kan

altså betragtes afsluttet, modsat udvalgte næstetalers responderende handling, der betragtes uafsluttet. Ud fra netop fremsatte principper (1)-(3) kan udvalgte næstetaler siges at have taleretten, eftersom samtaledeltagerne viser hinanden, at de orienterer sig mod, at en igangværende taler færdiggør en uafsluttet handling. I *situation 1* er der imidlertid sammenfald mellem vores princip (1) og turtagningsregel 1a, der foreskriver, at udvalgte næstetaler har taleretten. Denne regel praktiseres altså i ligeså høj grad som princip (1), og det synes dermed umuligt at fastslå, hvorvidt samtaledeltagerne i denne situation i højere grad orienterer sig mod turtagningsreglerne end mod ovenstående principper eller vice versa.

Det kan i nogle eksempler ikke udelukkes, at også samtaledeltageres respektive opfattelser af overgangsrelevans kan spille en rolle for, hvis taleret der anerkendes. Genkald analysen af eksempel (16) fra *situation 1* indsat herunder:

Eksempel (16.1) | AULing | Kanin3 | 00:09:14

01 MIK: Å altså knækbrød og rugbrød å:::↘
02 RAS: Nå ja s- til morgenmad↘
03 → MAR: M hva m til aftenmad altså=
04 MIK: =Jam ogs det↘ ↗
05 → MAR: =(La-) Laver du ik noget af det↘
06 com: ((MAR og MIK ser på hinanden. MAR
07 ryster på hovedet. RAS ser skiftevis
08 på MIK og ud i luften))
09 (0.4)
10 MIK: Ne:::j altså så jo så noget kød en gang
11 imellem som jeg lige smækker på en pande
12 uden ↗ å stå å form dem men bare lige↘ ↗
13 MAR: Okay↘ I sku ogs til å si:ge du får tarm)slyng↘

Vi fremhæver i analysen, at overlappet synes at være et resultat af de overlappende parteres respektive opfattelser af overgangsrelevans. Maria giver udtryk for først at være færdig med at tale efter *la- laver du ik noget af det* (linje 5), mens Mikkel ved at tage ordet behandler Marias anmodning som afsluttet allerede efter *m hva m til aftenmad altså* (linje 3). Dette eksempel skiller sig ud fra de andre i *situation 1*, da det umiddelbart ser ud til, at turtagningsreglerne ikke praktiseres: Maria, som er forudgående taler, får nemlig anerkendt sin taleret frem for Mikkel og af Mikkel, som er udvalgt næstetaler. Dette lader dog til at være et resultat af, at begge orienterer sig mod, at en igangværende taler (her Maria) har ret til at bringe sin tur til et overgangsrelevant sted uden indgriben fra øvrige samtaledeltagere (Sacks et al.

1974: 706), hvilket er en implikation af, at turtagningsreglerne opererer på overgangsrelevante steder. Her synes det altså igen svært at afgøre, om samtaledeltagerne orienterer sig mod denne implikation, eller om de orienterer sig mod, at Marias handling er uafsluttet. I vores samlede betragtning kan vi derfor ikke udelukke, at *også* turtagningsreglerne og implikationer heraf har betydning for taleretten ved overlap ved overgangsrelevante steder. Ikke desto mindre synes taleretten på tværs af alle situationer (med undtagelse af ét enkelt eksempel) at kunne forklares ud fra netop samtaledeltagerens orientering mod handlinger og aktiviteter, det vil sige vores fremsatte principper – modsat kan turtagningsreglerne ikke altid forudse, hvem taleretten tilkommer.

5.2.1 *Kontekst-fri og kontekst-sensitiv*

Sacks et al. (1974: 699) påpeger, at “conversation is [...] always ‘situated’ – always comes out of, and is part of, some real sets of circumstances of its participants”. Man bør betragte konteksten, i hvilken en samtale udspiller sig, da konteksten kan have betydning for efterkomelse af turtagningsreglerne. Forfatterne fremhæver muligheden for, at “turn-taking organization for conversation could be developed which would have the important twin features of being context-free and capable of extraordinary context-sensitivity” (Sacks et al. 1974: 699). Turtagningsreglerne er som udgangspunkt kontekst-frie, men visse faktorer kan have afgørende betydning for, at de i bestemte sammenhænge kan optræde kontekst-sensitivt. At turtagningsreglerne sættes ud af spil i vores datasæt kan muligvis skyldes den sociale kontekst. Vi kan altså argumentere for, at kontekst-frie normer (det vil sige turtagningsreglerne) som udgangspunkt gælder ved overgangsoverlap, men at de anvendes kontekst-sensitivt på grund af en bestemt kontekst. Det vil sige, at bestemte handlinger og aktiviteter kan siges at være “one or another aspect of situatedness” (Sacks et al. 1974) og dermed betegnes som sociale kontekst-faktorer. Hvis vi tænker videre her, kan samtaledeltagerens orientering mod (anerkendelse af) bestemte handlinger og aktiviteter ses som et udtryk for sekvens-organisering (Schegloff 2007) og præference for kontiguitet (Sacks 1987), hvilket henviser til den strukturelle tendens, at ture forholder sig til det, der skete lige før, og til, hvad der kommer bagefter (Steensig 2001: 42-43). Når vi påviser, at turtagningsreglerne indimellem sættes ud af spil eller støder sammen med samtaledeltagerens

orientering mod handlinger og aktiviteter, kan man også betragte det som et sammenstød mellem to konversationsanalyse-organiseringer: turtagings- og sekvensorganiseringen.

5.3 *Distribuering af tilfælde af overlap på tværs af de forskellige situationer*

Vi bevæger os i denne sektion lidt væk fra projektets hovedfokus, det vil sige taleret ved overlap ved overgangsrelevante steder, og fremhæver i stedet fordelingen af tilfælde af overlap i de forskellige situationer.

Datasættet indeholder 84 tilfælde af overgangsoverlap, hvilket er en relativt lav forekomst. Det stemmer overens med den observation, at der i samtaler overordnet er én, der taler ad gangen, som Sacks et al. (1974) påpeger. På baggrund af denne forekomst og fordeling af tilfældene på tværs af situationer udleder vi følgende: For *situation 1*, *situation 2* og *situation 3* gælder det, at forekomsten af overlap er lav (henholdsvis fem, et og to tilfælde af overlap). Dette er forventet, eftersom der forud for disse har været talerudvælgelse, og samtaledeltagernes respektive turtagingsmæssige roller derfor i højere grad er klarlagt, end hvis ikke en samtaledeltager er talerudvalgt. Når forekomsten af disse tilfælde er lav, er det en bekræftelse af effektiviteten af turtagingsregel 1a, som foreskriver, at kun udvalgte næstetaler har ret samt er forpligtet til at tage ordet ved næste overgangsrelevante sted. For *situation 4* og *situation 5* gælder det, at forekomsten af overlap er højere end i de tre første situationer (henholdsvis 54 og 22 tilfælde af overlap). Da der ikke er sket talerudvælgelse forud for disse, er det ikke overraskende. Det er nemlig i mindre grad klarlagt, hvem der har ret til at tage ordet. Hvad der dog er overraskende, er, at forekomsten af tilfælde af overlap i *situation 4*, hvor selvvalgte taler i teorien har taleretten, er betydeligt højere end i *situation 5*, hvor turtagingsreglerne ikke foreskriver, hvem der har taleretten.

Fordelingen af overlap på tværs af situationerne belyser betydningen af talerudvælgelse forud for overlap. Det samlede billede viser altså, at talerudvælgelse forud for et overgangsrelevant sted har den indvirkning, at overlap opstår i mindre grad, end hvis der ikke er sket talerudvælgelse forud for et overgangsrelevant sted.

5.4 *Overlapbåndtering og anerkendelsestilgang*

Som præsenteret i den teoretiske baggrund findes allerede et overlapbåndteringsredskab, som søger at afgøre, hvilken overlappende

samtaledeltager der vinder turen, det vil sige har taleretten (jf. Schegloff 2000). I den indledende undersøgelse stod det klart, at anvendelsen af dette redskab ikke var tilstrækkeligt til at forklare, hvordan samtaledeltagerne i vores data når til enighed om, hvem der har taleretten. Vi har i stedet arbejdet ud fra en idé om, at taleretten afgøres af, hvis samtaledeltagers overlappede tur der anerkendes. En anerkendelse af en tur er altså ækvivalent med, at taleretten tilkommer den samtaledeltager, som har ytret denne tur. Denne tilgang benævner vi 'anerkendelsestilgangen'. I det følgende diskuterer vi, hvorfor netop denne tilgang kan bruges i højere grad end overlaphåndteringsredskabet til at forklare, hvordan samtaledeltagerne afgør, hvem af disse taleretten tilkommer.

Først og fremmest observerer vi, at anvendelsen af hævdellesstrategier ikke har afgørende betydning for, hvem af de overlappende parter taleretten tilkommer. Dette kommer til udtryk i adskillige tilfælde af overlap i datamaterialet, hvor en samtaledeltager hævder sin taleret (mere end den anden overlappende part) uden at få en reaktion eller respons på sin tur (blandt andet eksempel 18 og eksempel 19). Særligt tydeligt bliver det, at hævdelse ikke har afgørende betydning for, hvem taleretten tilkommer i eksempler, hvor en samtaledeltager dropper ud af overlap, men alligevel anerkendes frem for en samtaledeltager, der hævder sin taleret gennem implementering af flere forskellige hævdellesstrategier (eksempel 20).

Hævdellesstrategierne, som samtaledeltagerne i vores datasæt benytter sig af, er gentagelse af turbegyndelse samt anvendelse af forlængede vokaler (Schegloff 2000), forsinket færdiggørelse (Lerner 1989), fortsættelse af tale (Jefferson 2004a) og øget volumen (Schegloff 2000). Når vi påstår, at hævdelse ikke alene kan afgøre, hvem taleretten tilkommer, er det ikke ensbetydende med, at vi påviser, at anvendelsen af hævdellesstrategier ikke kan have nogen betydning overhovedet. Vi har eksempler, der viser, at den samtaledeltager, som hævder mest, får sin tur anerkendt (eksempelvis eksempel 22). Vi kan dermed ikke udelukke, at denne anerkendelse er et resultat af anvendelse af hævdellesstrategier, men anerkendelsen kan her lige så vel forklares ud fra andre parametre såsom samtaledeltagernes orientering mod bestemte handlinger og aktiviteter. Vi ser dog også et enkeltstående tilfælde, hvor taleretten ikke synes at kunne forklares ud fra andet end en samtaledeltagers anvendelse af hævdellesstrategier

(eksempel 26). Ikke desto mindre pointerer vi, at det for vores resultater ikke per definition gælder, at den, der opgraderer mest i overlap, vinder turen, det vil sige har taleretten.

Ifølge Schegloff (2000) kan en samtaledeltager ved at benytte en hævdestrategi opnå det at tale fri af overlap og på den måde vinde taleretten. Vores resultater viser, at anvendelse af hævdestrategier ikke nødvendigvis medfører, at man taler fri af overlap. I tillæg hertil mener vi ikke, at man kan sætte lighedstegn mellem det at tale fri af overlap og det at vinde turen.

Endvidere finder vi det besværligt at anvende overlapshåndteringsredskabet, idet vi påviser, at ikke kun de overlappende parter har indflydelse på, hvem taleretten tilkommer. Vi finder en klar indikation på, at ikke kun de overlappende parter, men også en øvrig samtaledeltager kan afgøre, hvem taleretten tilkommer. Dette afgør de ved at respondere eller reagere på, det vil sige anerkende, en overlappende parts tur. Overlapshåndteringsredskabet forklarer ikke, at taleretten kan afgøres af en af de ikke-overlappende parter. Ovenstående leder til, at vi i vores undersøgelse helt undgår brugen af begrebet 'at vinde' (en tur), som tidligere forskning ellers benytter (fx Schegloff 2000), og i stedet bruger 'at have taleretten'. Dette skyldes først og fremmest ordlyden i begrebet 'at vinde'. Det vækker de associationer, at de overlappende parter nødvendigvis må "kæmpe" om turen, det vil sige anvende hævdestrategier eller droppe ud af overlappet, og ligeledes at kun de overlappende parter kan afgøre kampen.

Slutteligt viser det sig, at selv hvis en samtaledeltager har hævdet sin taleret, kan denne senere anerkende den anden overlappende parts tur og dermed taleret. Ej heller dette aspekt er indtænkt i overlapshåndteringsredskabet.

Ovenstående er en række argumenter for, at overlapshåndteringsredskabet synes utilstrækkeligt til at forklare, hvordan samtaledeltagere afgør, hvem af de overlappende parter taleretten tilkommer, og at man nødvendigvis må indtænke anerkendelsestilgangen i forklaringen heraf.

6 Konklusion

I denne artikel opstiller vi et overblik over taleretten ved overlap ved overgangsrelevante steder. Vi undersøger indledningsvist, hvordan

talerudvælgelse foregår i dansk hverdagsinteraktion, og påviser endvidere grundlaget for implementering af talerudvælgelse. Vi fremanalyserer følgende talerudvælgelsesteknikker: adressering (2. pers. pron. *sing.*), epistemisk asymmetrisk forhold mellem afsender og én bestemt modtager, modtagerrettet blik med gestik og/eller hovedbevægelse, næstetursreparaturinitiering og første-vurdering. Disse optræder aldrig enkeltvis, men kun i forskellige kombinationer. For at implementere talerudvælgelse forudsættes en handling, der har nået et overgangsrelevant sted, og som gør en bestemt type handling konditionelt relevant, og en responsmobiliserende ressource er som regel indlejret i en sådan handlings design. Disse forudsætninger for talerudvælgelse kan siges at udgøre et implikationelt hierarki. Vi illustrerer dette i model 4.1. Resultaterne viser tydeligt, at talerudvælgelse ikke sker, hvis ikke ovenstående faktorer er til stede, og vi kan også udlede, at en responsmobiliserende ressource kan være, men ikke nødvendigvis er, talerudvælgende. En talerudvælgelsesteknik, derimod, er *per se* responsmobiliserende. Det kommer ikke decideret til udtryk, at brug af flere teknikker højner modtagerens ansvar for at respondere, eftersom modtageren i viste eksempler responderer uanset antallet af turtildelingsteknikker.

Ovenstående sætter os i stand til at undersøge og herigennem besvare, hvem taleretten tilkommer ved overlap ved overgangsrelevante steder. Første del af undersøgelsen muliggør en inddeling af tilfælde af overlap i fem forskellige kategorier, som vi kalder *situationer*. Disse er defineret ud fra samtaledeltagernes turtagningsmæssige roller under overlappet, forud for hvilket der sker (*situation 1-3*) eller ikke sker talerudvælgelse (*situation 4-5*). Resultaterne viser, at turtagningsreglerne ikke konsekvent praktiseres ved overgangsoverlap, og taleretten ved overgangsoverlap afhænger således ikke udelukkende heraf. I stedet synes taleretten at afhænge af samtaledeltagernes orientering mod bestemte handlinger og aktiviteter.

I *situation 1* (hvor der er talerudvælgelse forud for et overlap mellem udvalgte næstetaler og forudgående taler) ser vi, at taleretten tilkommer udvalgte næstetaler, hvilket stemmer overens med turtagningsreglerne. Interessant nok kan dette i lige så høj, hvis ikke højere, grad forklares ud fra samtaledeltagernes orientering mod, at en uafsluttet handling kræver anerkendelse frem for en afsluttet. I *situation 2* (hvor der er talerudvælgelse forud for et overlap mellem udvalgte næstetaler og en selvvalgt taler) ser vi, at taleretten afgøres af, om en

handling er responsmobiliserende, og at dette i højere grad end turtagningsreglerne afgør, hvem der har taleretten. I *situation 3* (hvor der er talerudvælgelse forud for et overlap mellem en selvvalgt taler og forudgående taler, og hvor udvalgte næstetaler ikke deltager) ser vi, at en selvvalgt taler ikke har ret før en forudgående, som turtagningsreglerne ellers foreskriver. Her synes taleretten at tilkomme den, der med sin tur udfører en negativ vurdering frem for den, som ytrer en tur, der fortsætter det igangværende spil. Desuden ses i *situation 3*, at udvalgte næstetaler, som ellers har ret og forpligtelse til at tage ordet ved næste overgangsrelevante sted, ikke deltager i overlappet. Dette indikerer, at samtaledeltagere kan have forskellige opfattelse af, hvornår der er et overgangsrelevant sted, og hvornår et turskifte bør ske. I *situation 4* (hvor der ikke er talerudvælgelse forud for et overlap mellem forudgående taler og en selvvalgt taler), hvor selvvalgte taler ifølge turtagningsreglerne har taleretten, ser vi igen, at samtaledeltagernes handlinger og de igangværende aktiviteter spiller en betydelig rolle for, hvem taleretten tilkommer. Her synes en overlappende part at have taleretten, hvis denne udfører en talerudvælgende eller responsmobiliserende handling frem for en ikke-talerudvælgende eller ikke-responsmobiliserende handling. Men vi ser også eksempler på, at taleretten tilkommer en vilkårlig taler af de overlappende parter i forbindelse med opgraderede bekræftelser, og i disse tilfælde spiller hverken turtagningsregler eller samtaledeltagernes orientering mod særlige handlinger og aktiviteter ind. Vi ser i *situation 4* også et enkelt eksempel på, at ingen får sin taleret anerkendt, når begge overlappende parter udfører afsluttede handlinger. *Situation 5* (hvor der ikke er talerudvælgelse forud for et overlap mellem to selvvalgte talere) er en situation, hvor turtagningsreglerne som udgangspunkt ikke fortæller noget om, hvem af samtaledeltagerne taleretten tilkommer. Der tegner sig også her et billede af, at taleretten afhænger af samtaledeltagernes orientering mod handlinger og aktiviteter og i et enkeltstående eksempel af overlaphåndtering. Med udgangspunkt i disse resultater formulerer vi tre grundlæggende principper, der belyser, hvordan samtaledeltagerne afgør, hvem taleretten tilkommer ved overlap ved overgangsrelevante steder. De er som følger:

- (1) Når den ene overlappende parts handling eller aktivitet er afsluttet, og den andens er uafsluttet, vil den uafsluttede handling anerkendes, og taleren, der repræsenterer denne, har taleretten.
- (2) Når begge overlappende parter handlinger eller aktiviteter er afsluttede, vil ingen af de to handlinger anerkendes, og ingen samtalepart har taleretten mere end den anden.
- (3) Når begge overlappende parter handlinger eller aktiviteter er uafsluttede, afgøres taleretten af, hvilken type handling samtaledeltagerne udfører i overlappet, samt hvilken type handling eller aktivitet de overlappende såvel som ikke-overlappende samtaledeltagere orienterer sig mod. For princip (3) gør følgende sig yderligere gældende:
 - a) En talerudvælgende tur anerkendes frem for en ikke-talerudvælgende tur.
 - b) En responsmobiliserende tur anerkendes frem for en (talerudvalgt) responderende tur.
 - c) En respons på en forudgående tur anerkendes frem for en ikke-responderende tur, med mindre den ikke-responderende tur er responsmobiliserende.
 - d) En negativ vurdering af en tidligere tur anerkendes frem for en tur, der fortsætter det igangværende spil.
 - e) Bestemte handlinger såsom en opgraderet bekræftelse anerkendes vilkårligt, det vil sige, at der ikke er en systematik i, om de anerkendes eller ej.

Disse principper er et supplement til Sacks et al.'s (1974) turtagningsregler, og de gør sig gældende ved overlap ved overgangsrelevante steder.

Vi foreslår endvidere en såkaldt anerkendelsestilgang, der i højere grad end et tidligere fremsat overlaphåndteringsredskab (jf. Schegloff 2000) kan forklare, hvordan samtaledeltagere afgør, hvem taleretten tilkommer. Anerkendelsestilgangen er baseret på observationer af, at en samtaledeltagers hævde af retten til turen ikke nødvendigvis afføder anerkendelse, ligesom at droppe ud af overlap ikke nødvendigvis resulterer i mangel på samme. Man må i stedet se på, hvilken overlappet tur der anerkendes, det vil sige responderes eller reageres på efterfølgende. Det påvises altså, at man absolut må

skæve til, at også andre samtaledeltagere – og ikke kun de overlappende parter – kan have afgørende indvirkning på, hvem af de overlappende parter taleretten tilkommer.

Referencer

Auer, Peter. 2017. Gaze, addressee selection and turn-taking in three-party interaction. *InLiSt* 60. 1–32.

Christensen, Robert Zola & Lisa Christensen. 2012. *Dansk grammatik*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Couper-Kuhlen, Elizabeth. 2010. Commentary on Stivers and Rossano: "Mobilizing response". *Research on Language and Social Interaction* 43(1). 32–37.

Couper-Kuhlen, Elizabeth & Margret Selting. 2018. *Interactional linguistics: Studying language in social interaction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Drew, Paul. 1997. 'Open' class repair initiators in response to sequential sources of troubles in conversation. *Journal of Pragmatics* 28(1). 69–101.

Duncan, Starkey, Jr. & George Niederehe. 1974. On signalling that it's your turn to speak. *Journal of Experimental Social Psychology* 10. 234–247.

Egbert, Maria. 1997. Schisming: The collaborative transformation from a single conversation to multiple conversations. *Research on Language and Social Interaction* 30(1). 1–51.

French, Peter & John Local. 1983. Turn-competitive incomings. *Journal of Pragmatics* 7(1). 17–38.

General Data Protection Regulation. 2018. https://ec.europa.eu/commission/priorities/justice-and-fundamental-rights/data-protection/2018-reform-eu-data-protection-rules_da (tilgået 18. aug. 2019).

- Greer, Tim, Vivian Andrade, Jeff Butterfield & Agnes Mischinger. Receipt through Repetition. *JALT Journal* 31, (1): 5-34.
- Heinemann, Trine. 2010. The question–response system of Danish. *Journal of Pragmatics* 42(10): 1-23.
- Heinemann, Trine. 2015. Negation in interaction, in Danish conversation. *Skrifter om Samtalegrammatik* 2(12). 1–452.
- Heritage, John. 1984. Garfinkel and ethnomethodology. Cambridge, Polity Press.
- Heritage, John. 2012a. Epistemics in action: Action formation and territories of knowledge. *Research on Language and Social Interaction* 45(1). 1–29.
- Heritage, John. 2012b. The epistemic engine: Sequence organization and territories of knowledge. *Research on Language and Social Interaction* 45(1). 30–52.
- Honneth, Axel. 2008. Kamp om anerkendelse. København: Hans Reitzels Forlag. 175–185.
- Houtkoop, Hanneke & Harrie Mazeland. 1985. Turns and discourse units in everyday conversation. *Journal of Pragmatics* 9. 595–619.
- Hutchby, Ian & Robin Wooffitt. 1998. Conversation analysis. Principles, practices and applications. Cambridge: Polity Press.
- Jefferson, Gail. 1979. A technique for inviting laughter and its subsequent acceptance/declination. I George Psathas (red.), *Everyday Language: Studies in Ethnomethodology*, 79–95. New York: Irvington Publishers Inc.
- Jefferson, Gail. 1981. The abominable *Ne?* An exploration of post-response pursuit of response. I P. Schroder (red.), *Sprache der gegenwaart*. Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann. 53–88.

Jefferson, Gail. 1984a. Notes on some orderliness of overlap onset. *Tilburg Papers in Language and Literature* 28. 1–28.

Jefferson, Gail. 1984b. Notes on the systematic deployment of the acknowledgement tokens *yeah* and *mm hm*. *Papers in Linguistics* 17(2). 197–216.

Jefferson, Gail. 1986. Notes on 'latency' in overlap onset. *Human Studies*, 9(2–3). 153–183.

Jefferson, Gail. 2004a. A Sketch of some orderly aspects of overlap in natural conversation. I Gene Lerner (red.), *Conversation analysis: Studies from the first generation*, 43–59. Philadelphia: John Benjamins.

Jefferson, Gail. 2004b. Glossary of transcript symbols with an introduction. I Gene H. Lerner (red.), *Conversation analysis: Studies from the first generation*, 13–31. Amsterdam: John Benjamins.

Jefferson, Gail, Harvey Sacks & Emanuel A. Schegloff. 1987. Notes on laughter in the pursuit of intimacy. I Graham Button & John R. E. Lee (red.), *Talk and social organisation*, 152–205. Clevedon: Multilingual Matters.

Jefferson, Gail & John R. E. Lee. 1981. The rejection of advice: Managing the problematic converge of a 'troubles-telling' and a 'service encounter'. *Journal of Pragmatics* 5(5). 399–422.

Jensen, Amalie Vonge, Olja Hedelund Clausen & Nikoline Pedersen. 2019. Et overblik over graden af responselicitering for det efterstillede påhæng *ikk* og formerne deraf (*ikke, ikkå, ikkås* og *ing*). *Skrifter om Samtalegrammatik* 6(1).

Keevallik, Leelo. 2018. Sequence initiation or self-talk? Commenting on the surroundings while mucking out a sheep stable. *Research on Language and Social Interaction* 51(3). 313–328.

Kendon, Adam. 1967. Some functions of gaze direction in social interaction. *Acta Psychologica*, 26(22-63).

Kurtic, Emina, Guy J. Brown, Bill Wells. 2013. Resources for turn competition in overlapping talk. *Speech Communication* 5. 721–743.

Labov, William. 1972. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Labov, William & David Fanshel. 1977. *Therapeutic discourse: Psychotherapy as conversation*. New York: Academic Press.

Lerner, Gene. 1989. Notes on overlap management in conversation. The case of delayed completion. *Western Journal of Speech Communication* 53(2). 167–177.

Lerner, Gene. 1996. On the “semi-permeable” character of grammatical units in conversation: Conditional entry into the turn-space of another speaker. I Elinor Ochs, Emanuel A. Schegloff og Sandra A. Thompson (red.), *Interaction and Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press. 238–276.

Lerner, Gene. 2003. Selecting next speaker: The context-sensitive operation of a context-free organization. *Language in Society* 32(2). 177–201.

Levinson, Stephen. 1983. *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Levinson, Stephen. 2013. Action formation and ascription. I Jack Sidnell & Tanya Stivers (red.), *The Handbook of Conversation Analysis*, 103–130. Oxford: Wiley-Blackwell.

Lund, Christina Emborg. *Jojo-initierede svar på positivt indrammede ytringer i dansk talesprog – en "yes but"-konstruktion?* *Skrifter om Samtalegrammatik* 4(2).

MacWhinney, Brian. 2000. *The CHILDES project: Tools for analyzing talk*. Mah-wah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Mandelbaum, Jenny. 2013. Storytelling in conversation. I Jack Sidnell & Tanya Stivers (red.), *The Handbook of Conversation Analysis*, 492–507. Oxford: Wiley-Blackwell.

Mondada, Lorenza. 2013. The conversation analytic approach to data collection. I Jack Sidnell & Tanya Stivers (red.), *The Handbook of Conversation Analysis*, 32–56. Oxford: Blackwell publishing.

Nissen, Anette. 2015. Intonationens betydning for gentagelsers interaktionelle funktion. *Skrifter om Samtalegrammatik* 2(10).

Pomerantz, Anita. 1984. Agreeing and disagreeing with assessments: Some features of preferred/dispreferred turnshapes. I J. M. Atkinson & J. Heritage (red.), *Structures of social action: Studies in conversation analysis*, 57–101. Cambridge: Cambridge University Press.

Pomerantz, Anita & John Heritage. 2013. Preference. I Sidnell, Jack & Tanya Stivers (red.), *The handbook of conversation analysis*, 210–228. Oxford, UK: Blackwell publishing. 210–228.

Raymond, G. 2003. Grammar and social organization: Yes/no interrogatives and the structure of responding. *American Sociological Review* 68(6). 939–967.

Rossano, Federico. 2013. Gaze in conversation. I Jack Sidnell & Tanya Stivers (red.), *The handbook of conversation analysis*, 308–329. Oxford: Blackwell publishing.

Sacks, Harvey. 1974a. Some consideration of a story told in ordinary conversations. *Poetics* 15. 127–138.

Sacks, Harvey. 1974b. An analysis of the course of a joke's telling in conversation. I Joel Sherzer & Richard Bauman (red.), *Explorations in the ethnography of speaking*. 337–53. London: Cambridge University Press.

Sacks, Harvey. 1987. On the preferences for agreement and contiguity in sequences in conversation. I Graham Button & John Lee (red.), *Talk and social organization*, 54–69. Clevedon: Multilingual Matter

Sacks, Harvey. 1995. Lectures on Conversation. Vol 1. & 2. Oxford: Basil Blackwell.

Sacks, Harvey, Emanuel A. Schegloff & Gail Jefferson. 1974. A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language* 50(4). 696–735.

SamtaleBanken. 2019. <https://samtalebank.talkbank.org/> (tilgået 17. aug. 2019).

Samtalegrammatik.dk. 2019a. Udskriftssystem. <https://samtalegrammatik.dk/udskriftssystem/> (tilgået 15. jun. 2019).

Samtalegrammatik.dk. 2019b. *Øh(m)* som ordsøgningsmarkør. <https://samtalegrammatik.dk/opslag/artikel/oehm-som-ordsoegningsmarkoer/> (tilgået 17. aug. 2019)

Schegloff, Emanuel A. 1968. Sequencing in conversational openings. *American Anthropologist* 70(6). 1075–1095.

Schegloff, Emanuel A. 1979. The relevance of repair for syntax-for-conversation. I Talmy Givón (red.), *Syntax and semantics 12: Discourse and syntax*, 261–288. New York, NY: Academic Press.

Schegloff, Emanuel A. 1982. Discourse as an interactional achievement: Some uses of 'uh huh' and other things that come between sentences. I Deborah Tannen (red.), *Analyzing discourse: Text and talk*, 71–93. Washington DC: Georgetown University Press.

Schegloff, Emanuel A. 1984. On some questions and ambiguities in conversation. I J. M. Atkinson & J. Heritage (red.), *Structures of social action: Studies in conversation analysis*, 57–101. Cambridge: Cambridge University Press. 28–52.

Schegloff, Emanuel A. 1987. Recycled turn beginnings: A precise repair mechanism in conversation's turn-taking organization. I Graham Button & John R. E. Lee (red.), *Talk and social organization*, 70–85. Clevedon, PA: Multilingual Matters.

Schegloff, Emanuel A. 1996. Turn organization: One intersection of grammar and interaction. I Elinor Ochs, Emanuel Schegloff & Sandra A. Thompson (red.), *Interaction and grammar*, 52–133. Cambridge: Cambridge University Press.

Schegloff, Emanuel A. 2000. Overlapping talk and the organization of turn-taking for conversation. *Language in Society* 29(1), 1–63.

Schegloff, Emanuel A. 2007. *Sequence organization in interaction: A primer in conversation analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schegloff, Emanuel A. 2010. Commentary on Stivers and Rossano: "Mobilizing response". *Research on Language and Social Interaction* 43(1). 38–48.

Schegloff, Emanuel A., Gail Jefferson & Harvey Sacks. 1977. The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. *Language* (53)2. 361–382.

Schegloff, Emanuel A. & Harvey Sacks. 1973. Opening up closings. *Semiotica* 8(4). 289–327.

Sidnell, Jack. 2010. *Conversation analysis. An introduction*. West Sussex, UK: Wiley-Blackwell.

Steensig, Jakob. 2001. *Sprog i virkeligheden: Bidrag til en interaktionel lingvistik*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Steensig, Jakob. 2011. Turn-taking in conversation. I Gisle Andersen & Karin Aijmer (red.), *Pragmatics of society. Handbook of pragmatics* 5, 499–532. Berlin: Mouton de Gruyter.

Steensig, Jakob. 2015. Konversationsanalyse. I Svend Brinkmann & Lene Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder. En grundbog*, 321–247. København: Hans Reitzels Forlag.

Stivers, Tanya & Federico Rossano. 2010. Mobilizing response. *Research on Language and Social Interaction* 43(1). 3–31.

Stivers, Tanya & Jeffrey D. Robinson. 2006. A preference for progressivity in interaction. *Language in Society* 35(3). 367–392.

Svennevig, Jan. 2009. Forståelse og sosiale relasjoner i håndtering av språkproblemer i andrespråkssamtaler. *Nordand – Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning* 4.2: 35–64.

Sørensen, Søren Sandager. 2018. Prosodic and phonetic features of *ja* and *nej* in Danish talk-in-interaction. *Speciale*, Aarhus Universitet.

Tannen, Deborah. 1994. *Gender and discourse*. New York: Oxford Press University.

Thompson, Sandra A., Barbara A. Fox & Elizabeth Couper-Kuhlen. 2015. *Grammar and everyday talk: Building responsive actions*. Cambridge: Cambridge University Press.

Togeby, Ole. 1981. Mig skal sådan en som hende ikke prøve på at afbr/. I Karen Risager & Ulf Teleman (red.), *Kønsspecifik sprogbrug – hvad er det?* Roskilde: Roligpapir/Roskilde Universitetscenter. *Lingvistgruppen*. 129–150.

Wilson, Thomas P. & Don H. Zimmerman. 1986. The structures of silence between turns in two-party conversation. *Discourse Processes* 9(4). 375–390.